

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνικής & Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

**«Τα Κέντρα Κοινότητας ως δομές άσκησης κοινωνικής πολιτικής τοπικής
εμβέλειας. Η περίπτωση του Κέντρου Κοινότητας του Δήμου Κορινθίων»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΣΑΤΣΑΡΗ

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή
Αγγελάκη Μαρίνα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Επιβλέπουσα
Φερόνας Ανδρέας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Μέλος
Βενιέρης Δημήτριος Επαμεινώνδας, Καθηγητής, Μέλος

Κόρινθος, 2023

© 2023

ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΣΑΤΣΑΡΗ

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All Rights Reserved.

Συντομογραφίες

- ΑμεΑ: Άτομα με Αναπηρία
ΕΣΚΕ: Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης
Ε.Σ.Π.Α.: Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
Ε.Μ.: Εθνικός Μηχανισμός
Ε.Ε.Ε.: Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα
Ε.Ε.Τ.Α.Α.: Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης
Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΚΔΑΠ: Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης
Κ.Κ.: Κέντρα Κοινότητας
ΚΥΑ: Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΟΑΕΔ: Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.Τ.Α. : Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Ε.Π.: Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΤΕΒΑ: Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς Απόρους
ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεων

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Abstract.....	6
Εισαγωγή.....	7
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική προσέγγιση κοινωνικής πολιτικής.....</u>	<u>12</u>
1.1. Εννοιολογική σκιαγράφηση του όρου «κοινωνική πολιτική».....	12
1.2. Κλασσικές ιδεολογικές αποχρώσεις κοινωνικής πολιτικής.....	16
1.3.Καθεστώτα ευημερίας και κοινωνική πολιτική.....	18
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Σχέση Κοινωνικής Πολιτικής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....</u>	<u>20</u>
2.1. Η σταδιακή εξέλιξη του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως επακόλουθο της ανάγκης εκσυγχρονισμού στην Κοινωνική Πολιτική.....	20
2.2. Κριτική επισκόπηση του νέου κοινωνικού ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην κοινωνική πολιτική.....	23
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση σε επίπεδο Ε.Ε....</u>	<u>28</u>
3.1. Η οργάνωση των αυτοδιοικητικών θεσμών στο ευρωπαϊκό περιβάλλον.....	28
3.2. Ο εθνικές πολιτικές σε συνάρτηση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	30
3.3. Η ανάδειξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπό την επιρροή των υπερεθνικών πολιτικών.....	33
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η Τοπική Διάσταση της Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελλάδα- Ο Θεσμός των Κέντρων Κοινότητας.....</u>	<u>35</u>
4.1. Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	35
4.2. Κοινωνικός Σχεδιασμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	37
4.3. Κανονιστικό Πλαίσιο Προγράμματος- Στόχοι πολιτικής.....	39
4.3.1. Πλαίσιο Λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας.....	41
4.3.2. Οι Παρεχόμενες Υπηρεσίες από τα Κέντρα Κοινότητας.....	42
4.3.3. Δικτύωση των Κέντρων Κοινότητας.....	44
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Το Περιεχόμενο και Μεθοδολογικό Πλαίσιο της Έρευνας.....</u>	<u>46</u>
5.1. Σκοπός της Έρευνας.....	46
5.2. Η μεθοδολογία της έρευνας.....	47
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η Περίπτωση του Κέντρου Κοινότητας του Δήμου Κορινθίων.....</u>	<u>48</u>
6.1.Σχεδιασμός Κέντρου Κοινότητας στο Δήμο Κορινθίων και οι προοπτικές του...48	
6.2. Περιεχόμενο και Εύρος Παρεχόμενων Υπηρεσιών και Δράσεων Κοινωνικής Πολιτικής του Κέντρου Κοινότητας.....	55
6.3.Δικτυώσεις/Συνεργασίες στο πλαίσιο λειτουργίας του Κέντρου Κοινότητας.....	64
6.4. Προβλήματα και Ελλείψεις που Διαπιστώθηκαν στο Σχεδιασμό και τη Λειτουργία του Κέντρου Κοινότητας.....	69
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:Συμπεράσματα.....</u>	<u>74</u>
<u>Βιβλιογραφία.....</u>	<u>84</u>

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική μελετά το πλαίσιο ανάληψης δράσης της τοπικής αυτοδιοίκησης, συναρτώμενο με εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές και τη θέση της στο σχεδιασμό και υλοποίηση κοινωνικών πολιτικών. Μέσα από τη μελέτη περίπτωσης του ΚΚ και τη διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας σε δώδεκα (12) στελέχη του Δήμου, διακρίνεται περιορισμένη αξιοποίηση του φάσματος των δυνατοτήτων της δομής και μια αναιμική συμμετοχή, εν γένει, της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χάραξη και υλοποίηση κοινωνικών πολιτικών. Συγχρόνως, το πλέγμα κοινωνικής προστασίας μεταφράζεται σε μια σχεδόν μονοπωλιακή προσήλωση στην άσκηση επιδοματικής πολιτικής, επαληθεύοντας ότι, αν και διακριτός ο ρόλος της τοπικής διάστασης, εξακολουθεί να οριοθετείται από τις εθνικές πολιτικές.

Αντίστοιχα, το γεγονός ότι η δομή αποτελεί συγχρηματοδοτούμενο έργο αναδεικνύει εντόνως, τόσο την εξάρτηση της τοπικής αυτοδιοίκησης από τις υπερεθνικές πολιτικές όσο και την παντελή απουσία ενός μακροχρόνιου εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού, για τη βιωσιμότητα τέτοιων διευρυμένων κοινωνικών δομών.

Λέξεις-κλειδιά: *Κέντρα Κοινότητας, Τοπική Αυτοδιοίκηση, κοινωνική πολιτική, Ευρωπαϊκή Ένωση, ερευνητική διαδικασία.*

ABSTRACT

This dissertation studies the local government's action framework, related to national and supranational policies and its position in the design and implementation of social policies. Through the case study of the CC and the conduct of qualitative research on twelve (12) executives of the Municipality, a limited utilization of the spectrum of the structure's possibilities and an anemic participation, in general, of the local government in the formulation and implementation of social policies can be seen. At the same time, the social protection nexus translates into an almost monopolistic commitment to the exercise of benefit policy, verifying that, although the role of the local dimension is distinct, it is still delimited by national policies.

Accordingly, the fact that the structure is a co-financed project strongly highlights both the dependence of local self-government on supranational policies and the complete absence of a long-term national strategic planning, for the sustainability the viability of such extended social structures.

Keywords: *Community Centers, Local Government, social policy, European Union, research process.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξελισσόμενη πορεία των κοινωνιών και η εμφάνιση νέων κοινωνικών «εξαρτήσεων» οδήγησε σε αναδιαμόρφωση και προσανατολισμό της κοινωνικής πολιτικής σε ένα μείγμα δράσεων τοπικού και μη χαρακτήρα, παροχής στοχευμένων υπηρεσιών, ενίσχυσης καθολικών και ταυτόχρονης προώθησης ενεργητικών πολιτικών (Esping-Andersen 2002, Taylor-Gooby 2005, Armingeon and Bonoli 2006 όπ. αναφ. στο Toots & Bachmann, 2010). Η κατεύθυνση αυτή ανέδειξε την τοπική αυτοδιοίκηση το καταλληλότερο αφετηριακό σημείο υλοποίησής τους, για αποτελεσματικότερη άσκηση κοινωνικών πολιτικών, υπό τη μορφή της αποκέντρωσης ή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου τοπικών υπηρεσιών. Η τελευταία, μάλιστα, εκδοχή συνυφαίνεται με το αντικείμενο της παρούσης εργασίας, περί δημιουργίας ΚΚ, τα οποία δύναται να συνθέσουν ένα συνεκτικό πλέγμα συστήματος προστασίας, υπό το συντονισμό τους και με ορόσημο τις υπηρεσίες «μιας στάσης» (ΕΣΚΕ, 2014).

Η ευρύτερη τάση της αποκέντρωσης, σε υπερεθνικό και εθνικό επίπεδο, δημιούργησε νέες συνθέσεις πολιτικής δραστηριοποίησης, αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις και ανασχηματισμό των κοινωνικών θεσμών για πιο παραγωγική εγγύηση της κοινωνικής προστασίας (Spicker, 2004). Αναδείχθηκε, έτσι, η αναγκαιότητα, εκτός της κατοχύρωσης ενός ελάχιστου εισοδήματος εθνικών προδιαγραφών, η προώθηση ενεργητικών πολιτικών ένταξης, παροχής και υλοποίησης υπηρεσιών/προγραμμάτων, τοπικού χαρακτήρα. Στόχος η εκπλήρωση της αμεσότητας και εγγύτητας της τοπικής κοινωνίας με τους τοπικούς φορείς (Σκαμνάκης, 2020) και φιλοδοξία η αποφυγή της αποκλειστικής εφαρμογής τυπικών κατασταλτικών μέτρων και συντήρησης μιας κοινωνικής παθογένειας (Petmesidou & Guillen, 2014). Οι ανωτέρω κατευθύνσεις, συνδυαστικά με τις αναδυόμενες προκλήσεις από τις οικονομίες της αγοράς,

συσχετίστηκαν με την ευρύτερη εμφάνιση προνοιακών πλουραλιστικών πολιτικών συστημάτων (Deacon, 1992), για αρτιότερη διαχείριση των εσωτερικών προβλημάτων των κοινωνικών κρατών όσο και για διαμόρφωση ενός δυναμικού συνόλου μηχανισμών ανάγνωσης των κοινωνικών αναγκών και ενός νέου παραδείγματος κοινωνικής προστασίας, υπό την «ομπρέλα» των αυτοδιοικητικών θεσμών (Künzel, 2012, Σκαμνάκης, 2020). Η πλαισίωση, μάλιστα, από μια διευρυμένη τοπική δομή, όπως στην εξεταζόμενη περίπτωση της σύστασης ΚΚ, προωθήθηκε δυναμικά για αποτελεσματικότερη καταγραφή οποιασδήποτε ανάγκης ανασύστασης του προνοιακού μείγματος και της μορφοποίησης νέων ισορροπιών στα πλουραλιστικά σχήματα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών (Σκαμνάκης, 2020).

Η βαθμιαία εκχώρηση αρμοδιοτήτων από την κεντρική διοίκηση και η θεσμική «θωράκιση» της τοπικής αυτοδιοίκησης, ως προς τις αρμοδιότητες κοινωνικής δράσης και παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, εμπνέεται τόσο από τη σύγχρονη ευρωπαϊκή τάση της αποκέντρωσης και εξοικονόμησης πόρων, όσο και την αδυναμία του κοινωνικού κράτους να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες. Εντούτοις, δεν υποσκελίζεται η θέση του κεντρικού κράτους, ως πρωταρχικού διαμορφωτή της ασκούμενης κοινωνικής πολιτικής και ρυθμιστή του εύρους των αρμοδιοτήτων και τρόπου καθορισμού των συμφερόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης (Mazey S. & Mitchell J., 1997). Αναπόφευκτα, λοιπόν, ο τρόπος δόμησης των αυτοδιοικητικών θεσμών, σε συνάρτηση με την ικανότητα ανασύστασης του προνοιακού μείγματος, οργάνωσης και υλοποίησης συμπληρωματικών υπηρεσιών και δράσεων, σε επίπεδο ευθύνης τους, αποτελούν συστατικά στοιχεία της ανάλυσης της συμβολής τους στο πραγματευόμενο πεδίο, καθώς νοηματοδοτούν εξίσου τη λειτουργία του κεντρικού κράτους και τα διαμορφούμενα συστήματα της σύγχρονης εποχής. Συγχρόνως, αναλύεται η σημασία

τους, υπό το περιβάλλον μιας πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, με βασική μεταβλητή την ενίσχυση του έργου τους, μέσω της συνεισφοράς των διαρθρωτικών ταμείων και της διάχυσης τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών.

Μέσω της παρούσης εργασίας και της εμπειριστατωμένης διερεύνησης της σχέσης κοινωνικής πολιτικής και τοπικής αυτοδιοίκησης, εξετάζεται κατά πόσο οι αυτοδιοικητικοί θεσμοί πορεύονται προς μια δυναμική τροχιά εξέλιξης και οικονομικής ανεξαρτησίας, από εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές ή αποτελούν απλά ένα διαμεσολαβητικό εργαλείο, χωρίς προοπτική ουσιαστικής κατεύθυνσης για τοπική κοινωνική πολιτική. Σε αυτό το πλαίσιο μελετώνται τα ΚΚ, ως ένα τοπικό εργαλείο και σημείο αναφοράς, σχεδιασμένο από τις εθνικές επιλογές και υποστηριζόμενο από τις υπερεθνικές πολιτικές, με αρμοδιότητες, τόσο συντονιστικές και διαχειριστικές όσο και παροχής ενός φάσματος δυνατοτήτων με τοπική σταθερά, προκειμένου να αξιολογηθεί η συνεισφορά και δράση της κοινωνικής πολιτικής στο πλαίσιο της λειτουργίας τους.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας είναι: 1) αν ήταν αναγκαία η δημιουργία ΚΚ σε τοπικό επίπεδο, 2) αν επιτυγχάνεται μια ολιστική προσέγγιση στην κάλυψη αναγκών, κυρίως ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και 3) μια αποτίμηση της αποτελεσματικότητας του έργου. Η απάντηση στα ανωτέρω ερωτήματα δίνεται με τη μελέτη περίπτωσης του ΚΚ του Δήμου Κορινθίων, με άντληση πληροφοριών από το περιβάλλον της δομής, τα θεσμικά κείμενα σύστασης αλλά και τη διενέργεια ποιοτικής έρευνας, μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων σε στελέχη του δήμου και της δομής.

Ειδικότερα, μέσα από την εμπειρία τους διερευνάται η σχέση του ΚΚ και κατ' επέκταση της τοπικής αυτοδιοίκησης με κάθε επίπεδο διακυβέρνησης.

Εξετάζεται η λειτουργία της δομής, ως «one stop shop» για την αποτελεσματικότητά της και τη γενικότερη συμβολή της στο σχεδιασμό και υλοποίηση παρεμβάσεων για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του κοινωνικού ιστού, σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό καθώς και η μετέπειτα προοπτική της, καταλήγοντας στην αξιολόγηση της ευρύτερης συμβολής της τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικών πολιτικών. Στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια σύνδεσης των αποτελεσμάτων της έρευνας με το θεωρητικό σκέλος και τα ερευνητικά ερωτήματα. Το παράδειγμα των ΚΚ δεν έχει μελετηθεί επαρκώς, με ποιοτικά μεθοδολογικά εργαλεία και η, όποια, αποτίμηση επιτυγχάνεται μέσα από ηλεκτρονική καταχώριση αριθμητικών δεδομένων. Η εμβάθυνση σε πραγματικές εμπειρίες, για τις σχέσεις και τις δυναμικές που αναδύθηκαν καθώς και η αποτίμηση της συμβολής τους, διερευνήθηκε και προσδοκάται η έρευνα που θα παρουσιαστεί, με την υποφαινόμενη εργασία, να συμβάλλει σημαντικά στην αξιολόγηση και περαιτέρω μελέτη για (επανα)σχεδιασμό της στοχοθεσίας, του πλαισίου λειτουργίας αλλά και βιωσιμότητας των εν λόγω δομών.

Η εργασία κατηγοριοποιείται σε δύο μέρη, το θεωρητικό και εμπειρικό και διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια. Το θεωρητικό μέρος απαρτίζεται από τέσσερα κεφάλαια και το εμπειρικό από δύο, ενώ το έβδομο αναφέρεται στα συμπεράσματα.

Θεωρητικό μέρος:

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η εννοιολογική σκιαγράφηση και αποσαφήνιση του περιεχομένου της έννοιας «κοινωνική πολιτική», η ανάλυσή της δυνάμει βασικών ιδεολογικών αφετηριών και η σύνδεσή της με τα παραδοσιακά κράτη ευημερίας. Παράλληλα, αναλύεται η εξέλιξή της προς την αποκέντρωση, τον πολυσυλλεκτικό πλουραλισμό και τις νέες μορφές κοινωνικοπολιτικών παρεμβάσεων τοπικής «χρoιάς».

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η σχέση κοινωνικής πολιτικής και τοπικής αυτοδιοίκησης, διαμορφωμένη εντός ενός μεταβαλλόμενου κοινωνικού περιβάλλοντος και η εναρμόνιση με το γενικότερο ρεύμα του προνοιακού πλουραλισμού. Τέλος, επιχειρείται μια κριτική επισκόπηση του νέου κοινωνικού ρόλου των αυτοδιοικητικών θεσμών, παραθέτοντας το εγχείρημα των ΚΚ, ως την ενδεδειγμένη εθνική απάντηση στις ασκούμενες κριτικές.

Στο τρίτο κεφάλαιο προσεγγίζεται η δυναμική της τοπικής αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. Εξετάζεται η οργανωτική δομή της, τα όρια, η εμβέλεια και το περιεχόμενο της δράσης της, υπό την επίδραση εθνικών και υπερεθνικών πολιτικών.

Το τέταρτο κεφάλαιο αφιερώνεται στην εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, όπου αναπτύσσονται στοιχειώδη ζητήματα σχεδιασμού, αυτονομίας, μεταρρυθμίσεων και αναγκαιοτήτων, καθώς και το, υπό εξέταση, θέμα της αποκέντρωσης της κοινωνικής πολιτικής, αναλύοντας το παράδειγμα των ΚΚ.

Στο ερευνητικό μέρος παρουσιάζεται η εμπειρική διερεύνηση, μελετώντας την περίπτωση του ΚΚ του δήμου Κορινθίων.

Εμπειρικό μέρος:

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύεται το μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας, ο σκοπός και η αιτιολογία επιλογής της περίπτωσης του εν λόγω ΚΚ για μελέτη.

Στο έκτο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας για το σχεδιασμό, το πλαίσιο λειτουργίας και δράσεων, τη συμβολή και την προοπτική της δομής στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

Εν κατακλείδι, στο έβδομο κεφάλαιο ολοκληρώνεται η διερεύνηση του θέματος της παρούσης εργασίας και ακολουθεί η παρουσίαση των συμπερασμάτων, ως απαντήσεις στα τιθέμενα ερευνητικά ερωτήματα.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική προσέγγιση κοινωνικής πολιτικής

1.1 Εννοιολογική σκιαγράφηση του όρου «κοινωνική πολιτική».

Η κοινωνική πολιτική χαρακτηρίζεται ως μια σύνθετη και δυναμική έννοια, πλαισιωμένη από εύρος προσεγγίσεων ως προς τη φύση, τις λειτουργίες, τη σχέση της με τα κράτη ευημερίας και των τρόπων που επιδρά στην επίτευξη της κοινωνικής ευημερίας και συνοχής. Η αδυναμία μιας στοχευμένης ερμηνείας έγκειται στο γεγονός ότι αντιπροσωπεύει ποικίλες και σημαντικές πτυχές της ζωής του κοινωνικού συνόλου, διαμορφωμένες εντός ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου κοινωνικού περιβάλλοντος, όπως αυτό αναλύεται στα διαφορετικά συστήματα ευημερίας και όπως εξελικτικά επηρεάζει τη δραστηριοποίηση των κοινωνικών εταίρων στα συνεχώς αναδυόμενα κοινωνικά προβλήματα. Πρόκειται επομένως για ένα πεδίο με διευρυμένα και συγχρόνως δυσδιάκριτα όρια δράσης και επίδρασης.

Η εννοιολογική υπόστασή της δε δύναται να πλαισιωθεί από έναν τεχνικό όρο με σαφή σημασία (Marshall, 1965, όπ. αναφ. στο Βενιέρης, 2015) και αυτό, διότι συνιστά ένα θερμοκήπιο κυβερνητικών πολιτικών πρωτοβουλιών παροχής υπηρεσιών ή εισοδήματος, ενώ επιδρά και σε πυρηνικά πεδία της κοινωνικής πολιτικής (π.χ. υγεία, δημόσια πρόνοια), με απώτερη επιδίωξη την κοινωνική αλλαγή. Ο R. Titmuss (1974), τη νοηματοδοτεί σε αξιακή βάση, προβάλλοντας τις αξίες ως αιμοδότες της και όχι τα εργαλειακά θεσμικά όργανα διαμεσολάβησής της, υπογραμμίζοντας τη συμβολή των κοινωνικών σχέσεων στην ικανοποίηση των αναγκών, στο πλαίσιο της οικογένειας και της τοπικής κοινωνίας. Εξελικτικά, γίνεται περισσότερο αντιληπτή ως το μείγμα πολιτικών και θεσμών, ενσαρκωμένο στο σύστημα των κοινωνικών υπηρεσιών (Hill, 1997). Με αυτό τον τρόπο, ο όρος διευρύνεται, δίνοντας έμφαση όχι απλά στην ευημερία αλλά την ευζωία των ατόμων. Συνδέεται με θεσμούς και

πολιτικές, που υπερβαίνουν τη δυναμική του κράτους εξαρτώμενοι, μεταξύ άλλων, από την οικογενειακή υποστήριξη, την ενεργοποίηση μη κυβερνητικών οργανισμών αλλά και την τοπική κοινωνία, προκειμένου να αξίζει στον κάθε πολίτη να ζει τη ζωή του (Hill, 1997, Dean, 2006). Τέλος, για πολλούς μελετητές ο όρος έχει συνδυασθεί με χαρακτηριστικά ενεργούς κοινωνικής αλληλεγγύης, άμβλυνσης των κοινωνικών και χωρικών ανισοτήτων και αντιμετώπισης του φαινομένου της φτώχειας (Σακελλαρόπουλος και συν., 2018). Το παραπάνω συνονθύλευμα ιδεών, διαχέει πλήθος ουσιαστικών κανονιστικών οικοδομημάτων για την υπόσταση της ευημερίας και κατ' επέκταση της εφαρμοζόμενης κοινωνικής πολιτικής (Ellison, 1999).

Η κοινωνική πολιτική συσχετίζεται με την έννοια του κράτους ευημερίας, το οποίο παρεμβαίνει εξελικτικά σε νέα πεδία, κυρίως με τη συνδρομή των κοινωνικών υπηρεσιών και εμφανίζεται ως η καταλληλότερη εξωτερική δύναμη για την εξασφάλιση της αναγκαίας κοινωνικής προστασίας και τη διασφάλιση παροχής κοινωνικής ευημερίας (Spicker, 1995). Πρόκειται για έννοιες αλληλένδετες, εξελισσόμενες συμβατικά σε μια κρατική ολιστική κοινωνική παρέμβαση σχεδιασμού, υλοποίησης και χρηματοδότησης (Σακελλαρόπουλος, 2018) για ενδυνάμωση της κοινωνικής προστασίας των πολιτών, εντασόμενων είτε εντός είτε εκτός της παραγωγικής και οικονομικής διαδικασίας (Σακελλαρόπουλος, Οικονόμου, Σκαμνάκης & Αγγελάκη, 2018).

Η αέναη εξέλιξη του περιεχομένου της κοινωνικής πολιτικής δε δύναται να εγκλωβίζεται στα στεγανά της ανακούφισης της οικονομικής ανισότητας και φτώχειας. Οφείλει να επιδιώκει την αντιμετώπιση της κοινωνικής ανισότητας και τη διαχείριση των εκάστοτε κοινωνικών καταστάσεων, που αναχαιτίζουν την επίτευξη ευημερίας για κάποιες ομάδες του πληθυσμού, κυρίως, μέσω ενός μείγματος δράσεων τοπικού και μη χαρακτήρα, παροχής κατάλληλων στοχευμένων υπηρεσιών,

ενίσχυσης καθολικών και ταυτόχρονης προώθησης ενεργητικών πολιτικών. Η παραδοχή αυτή εδράζει στην εξελισσόμενη πορεία των κοινωνιών και την ανάδειξη νέων κοινωνικών «εξαρτήσεων» (Esping-Andersen 2002, Taylor-Gooby 2005, Armingeon and Bonoli 2006 όπ. αναφ. στο Toots & Bachmann, 2010). Η ανάδειξη ακόμα πιο σύνθετων τύπων ανισοτήτων, συναρτάται την αναγκαιότητα εφαρμογής κοινωνικών πολιτικών σε καθοριστικά πεδία της κοινωνίας (π.χ. κοινωνική προστασία, απασχόληση) με κατεύθυνση την ανάδειξη τοπικών δομών, ως αφετηριακό σημείο παροχής υπηρεσιών και προώθησης στοχευμένων δράσεων υπέρ, κυρίως, των ευάλωτων ομάδων του κοινωνικού ιστού (π.χ. άνεργοι, ΑμεΑ).

Τέτοιου είδους παρεμβάσεις υλοποιούνται ευρωπαϊκά, εθνικά, περιφερειακά, μέσω άτυπων δικτύων αλληλεγγύης αλλά, κυρίως, έχουν τοπική χροιά. Μάλιστα, όσον αφορά την ίδρυση και λειτουργία ΚΚ, ως μια τοπική δομή άσκησης κοινωνικής πολιτικής, είναι σημαντικό να απαντηθούν ερωτήματα σχετικά με τη συνεισφορά και δράση της κοινωνικής πολιτικής στο πλαίσιο λειτουργίας τους. Πρόκειται για ένα σημαντικό εθνικό θεσμικό εγχείρημα, με στόχο τον αποτελεσματικότερο συντονισμό των πολιτικών πρόνοιας και απασχόλησης, υπό τη μορφή της αποκέντρωσης ή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου τοπικών υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, είναι ενδιαφέρον να μελετηθεί κατά πόσο μπορεί να αποτελέσει το υποστύλωμα ενός συντονιστικού εργαλείου για την προώθηση ολιστικών παρεμβάσεων, τη δικτύωση και συνεργασία με επιμέρους δομές και υπηρεσίες, ώστε να επιτευχθεί μια στοχευμένη, αμεσότερη και αποτελεσματικότερη ανταπόκριση στην αναγνώριση των κοινωνικών ζητημάτων, σχετιζόμενων με το φαινόμενο της ανισότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Συμπερασματικά, η κοινωνική πολιτική μπορεί να χαρακτηριστεί ως το σύνολο των μέτρων που ενεργοποιεί, κατά κύριο λόγο, ο κρατικός μηχανισμός για τη διαχείριση των εκάστοτε κοινωνικών προκλήσεων και τη ρύθμιση των σχέσεων του

κοινωνικού συνόλου, στα πεδία που βρίσκει έδαφος η άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Κινητήριοι άξονες όλης αυτής της διαδικασίας είναι το σύστημα της κοινωνικής προστασίας. Το τελευταίο, εξελικτικά, εμπλουτίζεται από ένα μείγμα καθολικής κάλυψης των βασικών αναγκών και επιλεκτικής εξειδικευμένης παρέμβασης, κυρίως μέσω παροχής υπηρεσιών. Αισθητή σε αυτή την περίπτωση είναι η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης και στην περίπτωση μας της λειτουργίας των ΚΚ, ως βασικού μέρους ενός συνολικού στρατηγικού σχεδιασμού, για μια πιο προσεγμένη σκιαγράφηση των προτεραιοτήτων και κατ' επέκταση ενός πιο αποδοτικού συστήματος κοινωνικής προστασίας.

Η εντεινόμενη δραστηριοποίηση και ανάληψη πρωτοβουλιών τοπικού ύφους, συναρτάται του ειδικού ρόλου που αναλαμβάνει η αυτοδιοίκηση από το εκάστοτε κράτος και αντικατοπτρίζεται στις προωθούμενες κοινωνικές πολιτικές και παρεμβάσεις, στοχεύοντας στην αναβάθμιση του ρόλου των Ο.Τ.Α. (α' βαθμού) και την ανάδειξή τους σε σημαντική πηγή παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται πιθανότερο να εφαρμοστούν πολιτικές για επιμέρους δράσεις ευαισθητοποίησης, ενσωμάτωσης και ενεργητικής ένταξης του πληθυσμού, επιδιώκοντας τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και παρέχοντας καλύτερες προοπτικές για το μέλλον. Πτυχή των ανωτέρω αποτελεί και η δομή που θα μελετηθεί, μέσω του πλαισίου λειτουργίας της.

Αναπόσπαστο μέρος αυτής της εξέλιξης, της αναζήτησης, των μεταβολών και του ρόλου της κοινωνικής πολιτικής αποτελεί το ιδεολογικό στοιχείο που την τροφοδοτεί. Διαφορετικές ιδεολογικές αφετηρίες προσεγγίζουν και οραματίζονται διαφορετικά τη σημασία, τη μορφή και το αντικείμενό της, καθρεφτίζοντας εναλλακτικά επίπεδα διακυβέρνησης και συστήματα ευημερίας.

1.2. Κλασσικές ιδεολογικές αποχρώσεις κοινωνικής πολιτικής

Κομβικό σημείο στην προσέγγιση της έννοιας της κοινωνικής πολιτικής, στο σύστημα κοινωνικής προστασίας που υιοθετείται σε κάθε επίπεδο διακυβέρνησης αλλά και στο ρόλο που αποδίδεται στους κοινωνικούς θεσμούς, αποτελεί το ιδεολογικό υπόβαθρο. Το τελευταίο επιδρά σημαντικά στα εγχειρήματα που υιοθετούνται για την υλοποίηση κοινωνικής πολιτικής, οριοθετώντας την ποιότητα εφαρμογής και το βαθμό νομιμοποίησής της.

Με όρους ιδεολογικού περιεχομένου η ανάπτυξη, ο χαρακτήρας του κράτους ευημερίας και η μορφή κοινωνικής πολιτικής που ασκεί, έχει προσεγγιστεί ερμηνευτικά ποικιλοτρόπως. Έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών ιδεολογικών αντιπαραθέσεων, καθότι αποδεικνύεται αδύνατο να υπάρξει *«μια ιδεατή χρυσή συνταγή ή κατάλληλες λύσεις για το κράτος ευημερίας»* και τα υποεθνικά συστήματά του (Βενιέρης, 2013:133). Διαφορετικές ιδεολογίες εκβάλλουν σε διαφορετικούς πολιτικούς συσχετισμούς και αναλογούν σε ανόμοια πολιτικά συστήματα. Σχηματίζονται κράτη ευημερίας με περισσότερο ή λιγότερο συγκεντρωτικό χαρακτήρα, διαμορφώνονται κοινωνικές πολιτικές και παρέχονται κοινωνικές υπηρεσίες με διαφορετική δομή, εύρος και διαφορετικό επίπεδο γενναιοδωρίας και αναδιανεμητικής λειτουργίας.

Η ιδεολογία συμβάλει καθοριστικά και εξίσου σε επίπεδο κρατικής παρέμβασης, συλλογικών δράσεων και ατομικής συμπεριφοράς (George V. & Wilding P, 1994). Για πολλούς, η ιδεολογική δραστηριοποίηση των ατόμων, εντός και εκτός εργασίας, εκφράζεται σταθερά μέσα από τις ισορροπίες δύναμης που επιτυγχάνονται εξίσου σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο (Σακελλαρόπουλος κ.συν., 2018), συνδράμοντας με άμεσο τρόπο στη διαμόρφωση και τον προορισμό των κοινωνικών πολιτικών. Οι ιδεολογίες κυμαίνονται στο φάσμα νεοφιλελεύθερων,

συντηρητικών και σοσιαλδημοκρατικών πεποιθήσεων, στιγματίζονται από κρίσιμες ιστορικές συγκυρίες (π.χ. πόλεμος), αποδίδουν τις κυρίαρχες αξίες της κοινωνίας. Νομιμοποιούν το ρόλο, τις επιδιώξεις και την υπόσταση ενός κράτους ευημερίας και διαμορφώνουν το επιθυμητό μείγμα στη σχέση του κοινωνικού κράτους με τους παραδοσιακούς και άτυπους θεσμούς κοινωνικής προστασίας.

Η ιδεολογική οπτική δρα καταλυτικά στο περιεχόμενο της κοινωνικής πολιτικής και στον τρόπο που διαμεσολαβούνται σε πολιτικές, δυνάμει οικονομικών και πολιτικών συσχετισμών και σκοπιμοτήτων. Ομοίως και με την ανάλυση του θεωρητικού υπόβαθρου της δημόσιας επιλογής, όπου ανάλογα την ιδεολογική βάση προάγεται, είτε η διεύρυνση των εξουσιών σε τοπικό επίπεδο με αντίστοιχο περιορισμό του κράτους (σύμφωνα με τη Νέα Δεξιά), είτε η λειτουργία του «διπτού κράτους» με ταυτόχρονη υποστήριξη της ελεύθερης αγοράς και της προστασίας των ευάλωτων με ενεργή την παρουσία του τοπικού κράτους, είτε η υιοθέτηση των «κοινωνικών σχέσεων» (σύμφωνα με τη νεομαρξιστική προσέγγιση), που επιχειρεί να διαχωρίσει τις τοπικές από τις μη τοπικές συνθήκες με την όποια αμφισβήτηση για το ρόλο του κράτους (Θελερίτη, 2008).

Το σίγουρο πάντως είναι ότι, καθώς η κοινωνική πολιτική εκσυγχρονίζεται, αναδεικνύεται έντονα η τάση της αποκέντρωσης των αποφάσεων για ζητήματα κοινωνικού περιεχομένου και αναδιανομής πόρων. Οι κοινωνικοί σχηματισμοί μεταβάλλονται και οι κοινωνικές σχέσεις αναδιοργανώνονται επηρεασμένες, πέραν της ιδεολογικής παραμέτρου και από τους αυτοδιοικητικούς θεσμούς. Οι τελευταίοι εξελίσσονται σε σημαντικό πόλο εξουσίας και επίδρασης στη λειτουργία και παρέμβαση του κράτους. Διαγράφονται νέες συνθέσεις πολιτικής, συλλογικής δραστηριοποίησης και αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις, που δρομολογούν την αναγκαιότητα μεταρρύθμισης των κοινωνικών θεσμών, για αποτελεσματικότερη

εγγύηση της κοινωνικής προστασίας στο σύνολο του πληθυσμού (Spicker, 2004). Οι παραδοσιακές «ουτοπικές» ιδεολογικές αφετηρίες μετεξελίσσονται σε έναν πολυσυλλεκτικό πλουραλισμό (Βενιέρης, 2015), διεκδικώντας συλλογική δράση, κοινωνική πρωτοβουλία, δικτύωση και ενδυνάμωση όλων των, εν δυνάμει, επιπέδων λήψης αποφάσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στο τοπικό για μια αισιόδοξη προοπτική της κοινωνικής προστασίας.

Οι επιμέρους προσεγγίσεις για την υπόσταση και το ρόλο της κοινωνικής πολιτικής, σε συνδυασμό με την εκάστοτε κυρίαρχη ιδεολογία, εκβάλλουν σε διαφορετικά εθνικά συστήματα κοινωνικής πολιτικής και διαφορετικά καθεστάτα ευημερίας. Και τούτο διότι, η κοινωνική πολιτική είναι συνυφασμένη με την ευρύτερη εθνική κουλτούρα και το επίπεδο συνολικής ανάπτυξης εκάστου κράτους ευημερίας.

1.3. Καθεστάτα ευημερίας και κοινωνική πολιτική

Η κοινωνική πολιτική στην ολότητά της αποκρυσταλλώνεται μέσα από πλήθος μεταβλητών, όπως ιστορικά δρώμενα, το πλαίσιο αξιών και αρχών, κοινωνικά πρότυπα και, φυσικά, το ιδεολογικό οπλοστάσιο. Συνέβαλαν, συνεπώς, στη διαμόρφωση του βασικού πυλώνα της θεωρητικής και ιδεολογικής σύλληψης της κοινωνικής πολιτικής και της ενσάρκωσης της στο επιθυμητό κράτος ευημερίας.

Η προσπάθεια ομαδοποίησης της δυναμικής και η γενίκευση της εμπειρίας των κρατών ευημερίας οδήγησε στην επιλογή ιδεοτύπων-μοντέλων, όπου εντάσσονται ειδικότερα. Πρωτεργάτης στην κατηγοριοποίηση υπήρξε ο Timuss (1974), ξεχωρίζοντας τρία μοντέλα: το υπολειμματικό μοντέλο (residual), το βιομηχανικό μοντέλο ή βιομηχανικής επίδοσης (industrial achievement performance) και το θεσμικό/αναδιανεμητικό μοντέλο (institutional - redistributive). Ο τρισχιδής αυτός διαχωρισμός καθρεφτίζει θεωρίες και απόψεις για την ταυτότητα ενός

παραδοσιακού κράτους ευημερίας και συνίσταται σε μια πιο αφηρημένη οπτική παρά στις ιδιαιτερότητες του. Η πιο εμπειριστατωμένη προσπάθεια απόδοσης μιας συνολικότερης εννοιολόγησης του κοινωνικού κράτους πραγματοποιήθηκε από τον Esping-Andersen (1990). Υιοθετώντας τον όρο «καθεστώς ευημερίας», ερμήνευσε την κοινωνική προστασία με την ευρύτερη εμπλοκή του κράτους εξίσου στη διαχείριση οικονομίας και κοινωνίας. Αναδεικνύεται μια νέα μοντελοποίηση, δομημένη στις διαφορετικές-ποιοτικού χαρακτήρα- ιδιότητες των κρατών, πλαισιωμένη από διαφορετικές ιδεολογίες περί δικαιοσύνης (Deacon, 1992) και η οποία κωδικοποιείται σε φιλελεύθερο (Βρετανία), συντηρητικό- κορπορατιστικό (Γερμανία) και σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο (Σουηδία), ενώ υποστηρίχθηκε και η ύπαρξη ενός τέταρτου μοντέλου με νοτιοευρωπαϊκά χαρακτηριστικά (Ελλάδα).

Εξελικτικά οι ανωτέρω τυπολογίες δεν αντιπροσωπεύουν πλήρως τις σύγχρονες πραγματικότητες. Η ανακατεύθυνση των σύγχρονων τάσεων κοινωνικής πολιτικής και συστημάτων κοινωνικής προστασίας, μεταφράζεται στην αναγκαιότητα προσανατολισμού σε διαφορετικές μορφές οργάνωσης και καινοτόμες κοινωνικοπολιτικές παρεμβάσεις, σε αντίθεση με ό,τι ίσχυε στα παραδοσιακά-οικουμενικά ιδανικά ευημερίας. Οι εν λόγω παρεμβάσεις περικλείουν, εκτός της κατοχύρωσης ενός ελάχιστου εισοδήματος, την προώθηση ενεργητικών πολιτικών ένταξης, την παροχή και υλοποίηση κοινωνικών υπηρεσιών και προγραμμάτων, με έμφαση στη συγκρότηση δομών τοπικού χαρακτήρα. Έτσι, προωθείται η συμμετοχικότητα, η διαβούλευση και η αποκέντρωση, με στόχο τον εμπλουτισμό των εισροών στη χάραξη και διαμόρφωση κοινωνικών πολιτικών για τη βέλτιστη ανταπόκριση στις ιδιαίτερες ανάγκες σε κάθε τοπική περιοχή παρέμβασης.

Συμπερασματικά, επιχειρείται μια σταδιακή μετατόπιση, κυρίως, σε ότι αφορά την παροχή ενός μείγματος κοινωνικών υπηρεσιών με τοπικές διαστάσεις και

αποφυγή της αποκλειστικής εφαρμογής τυπικών κατασταλτικών μέτρων και συντήρησης μιας κοινωνικής παθογένειας (Petmesidou & Guillen, 2014). Αναδεικνύεται η πρακτική της ενεργούς ενσωμάτωσης, της άμεσης παρέμβασης στις ανάγκες του ατόμου, μέσω της παροχής κατάλληλων τοπικών υπηρεσιών (πληροφόρησης, συμβουλευτικής υποστήριξης, διασύνδεσης) και της ευρύτερης πρόσβασης σε κοινωνικά προγράμματα, ιδιαιτέρως, μέσω δομών με διευρυμένο πλαίσιο δυνατοτήτων. Η ενεργοποίηση παρεμβάσεων και πρωτοβουλιών στην τοπική κοινότητα θέτει μια νέα βάση στη σχέση κοινωνικής πολιτικής και τοπικής αυτοδιοίκησης εμφανίζοντας την τελευταία, ως την πιο ενδεδειγμένη για την κάλυψη των νέων, σύνθετων κοινωνικών αναγκών σε τοπικό επίπεδο (Künzel, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Σχέση Κοινωνικής Πολιτικής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης

2.1 Η σταδιακή εξέλιξη του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ως επακόλουθο της ανάγκης εκσυγχρονισμού στην Κοινωνική Πολιτική.

Η γενικότερη τάση της αποκέντρωσης των υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής και η αναβάθμιση του ρόλου των ΟΤΑ ανταποκρίνεται στις σύγχρονες επιταγές για αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη παροχή υπηρεσιών τοπικού χαρακτήρα. Αν και δεν είναι σε θέση να επηρεάσει τα γενεσιουργά αίτια των κοινωνικών ανισοτήτων, ενώ σε πολλές περιπτώσεις περιορίζεται σε επιχειρησιακό παρά σε στρατηγικό εργαλείο, δεν αμφισβητείται η συμβολή τους στην ενίσχυση της ποιότητας των κοινωνικών υπηρεσιών και στην εν γένει διαμόρφωση τοπικών πολιτικών.

Η περίοδος 1980 και έπειτα αποτελεί ορόσημο και σηματοδοτεί μετασχηματισμούς και επαναπροσδιορισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Η ανάδυση νέων κοινωνικών κινδύνων, η διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και ο αναπροσανατολισμός των προτεραιοτήτων και στοχεύσεων, οδηγούν σε αποδόμηση

του κλασσικού ορισμού του κινδύνου και θέτουν υπό αμφισβήτηση τη δυνατότητα τιθάσευσής του μέσω των παραδοσιακών κρατικών παρεμβάσεων. Υπό το πρίσμα ενός γενικότερου λειτουργιστικού προτάγματος οπισθοχωρούν τα καθολικά μεταπολεμικά συστήματα και αναδύονται νέα συνεργατικά σχήματα, φιλοδοξώντας την εφαρμογή στοχευμένων παρεμβάσεων και προοπτική την κοινωνική ένταξη για αξιοπρεπή ζωή. Λέξεις κλειδιά της αναδιαμορφωμένης κοινωνικής πολιτικής η «ενεργητική στροφή», η εξατομικευμένη προσέγγιση, η σύνδεση των κοινωνικών παροχών με την εργασιακή ένταξη, η υιοθέτηση αυστηρών κριτηρίων επιλεκτικότητας στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής καθώς και η ευρύτερη συνεργασία με τοπικές και κεντρικές υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας. Οι σχηματισμοί αυτοί, μαζί με τις αναδυόμενες προκλήσεις από τις οικονομίες της αγοράς, συσχετίστηκαν με την ευρύτερη εμφάνιση προνοιακών πλουραλιστικών πολιτικών συστημάτων (Deacon, 1992). Η εμφάνιση του ρεύματος του προνοιακού πλουραλισμού, συνέβαλε στη διαμόρφωση ενός δυναμικού συνόλου μηχανισμών ανάγνωσης των κοινωνικών αναγκών και τη δημιουργία ενός νέου παραδείγματος κοινωνικής προστασίας, θέτοντας το θεσμό της αυτοδιοίκησης στο επίκεντρο των πρωτοβουλιών (Künzel, 2012, Σκαμνάκης, 2020).

Η ανάδειξη των πρακτικών του προνοιακού πλουραλισμού με εμφανή, σε κάθε περίπτωση, τα ιδεολογικά και πολιτικά προτάγματα, προβλήθηκαν ως μια εναλλακτική πρόταση για τη διαχείριση των εσωτερικών προβλημάτων του κοινωνικού κράτους. Οι πρακτικές αυτές εκφράζονται με διαφορετικές εκδοχές και κυρίως μέσω της συνδρομής του κράτους και των υπηρεσιών που παρέχει, του ρόλου των εθελοντικών οργανώσεων και της αυτοδιοίκησης. Η επίτευξη της σύνθεσης ενός κοινού πλαισίου συνεργασίας από τους θεσμούς αυτούς, δύναται να οδηγήσει σε παραγωγικές υπηρεσίες εξυπηρέτησης των αναγκών των πολιτών (Hatch and

Microsoft, 1983, όπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2020). Αποδεσμεύεται το κεντρικό κράτος από την αποκλειστική παρέμβαση στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής και ίσως συντελείται μια μετάβαση σ' ένα θετικό κοινωνικό κράτος και μια ενεργό μελλοντική πολιτική, ακόμα και για τα κοινωνικά ζητήματα τοπικής διάστασης.

Από το 1990 και ύστερα παρατηρείται μια διεύρυνση του ρόλου και της αυτονομίας των αυτοδιοικητικών θεσμών στο επίμαχο πεδίο, ως κατέχοντες το πλεονέκτημα της έδρας στη δραστηριοποίηση και διαχείριση των απτών ζητημάτων κοινωνικού χαρακτήρα. Το κεντρικό κράτος εξακολουθεί να είναι αρμόδιο για την υλοποίηση των αναδιανεμητικών λειτουργιών και αντίστοιχα η αυτοδιοίκηση επιτυγχάνει μια ευέλικτη και αμεσότερη προσέγγιση στη διαχείριση των τοπικών αναγκών, με ανάλογη εφαρμογή των εθνικών πολιτικών. Προωθείται ένας επιτελικός ρόλος του κράτους και μια διάχυση αρμοδιοτήτων στη βάση των αρχών της αυτοδιοίκησης και αποκέντρωσης. Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της αυτοδιοίκησης, αν και διακριτό από τη λειτουργία του κράτους, εκβάλλει σε μια ολοκληρωμένη υλοποίηση των κρατικών κοινωνικών πολιτικών και επιτυγχάνεται ένα συνεργατικό δίκτυο οργανωμένης κοινωνικής δράσης.

Συνεπώς, οι εθνικές πολιτικές για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών σχεδιάζονται και εκτελούνται αποτελεσματικότερα με τη συνδρομή της αυτοδιοίκησης. Απαρτίζουν ουσιαστικό βοηθητικό εργαλείο προώθησης μιας ενεργούς κρατικής πολιτικής και ενδυνάμωσης της ιδιότητας του πολίτη, στοχεύοντας στην άμεση εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων διαβίωσης, την παροχή ενός ευρύτερου φάσματος κοινωνικών υπηρεσιών και την προώθηση των κατάλληλων προϋποθέσεων κοινωνικής επανένταξης του περιθωριοποιημένου πληθυσμού (Σκαμνάκης, 2020, Deacon, 1992). Το περιεχόμενο των τοπικών κοινωνικών πολιτικών αναπτύσσεται με τέτοιο ρυθμό που δεν περιορίζεται αποκλειστικά στο

ρόλο του συνεκτικού συνδέσμου μεταξύ κεντρικών μηχανισμών και τοπικής κοινωνίας, αλλά επικοινωνεί την άμεση φωνή των τοπικών αναγκών, με σκοπό την επίτευξη της βέλτιστης λειτουργίας ή ακόμα και διεύρυνσης των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής. Δύναται, επομένως, να συνεπικουρεί στο σχεδιασμό και την υλοποίηση παρεμβάσεων για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού (Μπιτσάνη & Τσέκος, 2008). Η αυτόνομη δράση και ενίσχυση της συμβολής της αυτοδιοίκησης, στο πλαίσιο της γενικότερης τάσης του προνοιακού πλουραλισμού, εξελίσσεται σε καθοριστική συνιστώσα και αποτελεί συνέχεια των εθνικών πολιτικών των κρατικών κυβερνήσεων (Ellison, 1999).

Η νέα τάση έχει οδηγήσει σε αμφιλεγόμενη κριτική και επιχειρηματολογία, καθώς διαφαίνεται μια περιθωριοποίηση της συλλογικής προσέγγισης και χάραξης καθολικών πολιτικών, υπέρ της προώθησης ειδικών εξειδικευμένων δράσεων με συγκεκριμένη, συνήθως, «ημερομηνία λήξης».

2.2. Κριτική επισκόπηση του νέου κοινωνικού ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην κοινωνική πολιτική.

Ο πυρήνας του ρεύματος του προνοιακού πλουραλισμού επιδιώκει την αποκέντρωση των υπηρεσιών με αντίστοιχη ανάδειξη της τοπικής παρέμβασης, τη συμμετοχή του πληθυσμού, το συντονιστικό ρόλο του κράτους, την προληπτική στρατηγική και την ανάδειξη νέων αρχών¹, τα οποία στο σύνολό τους έτυχαν θετικής ανταπόκρισης (Walker, 1987, Himel-strand, 1986, Rein, 1989, Rein-Rainwater, 1987, Στασινόπουλου, 1993, Evers-Wintersberger, 1991, Evers-Sveltik 1993, όπ. αναφ. στο Σακελλαρόπουλος, 1999). Ωστόσο, οι νέες αυτές πρακτικές διαμόρφωσης του τοπίου

---

¹Νέες αρχές όπως: επιλεκτικότητα/επικέντρωση παροχών, εισοδηματικές προϋποθέσεις, μείγμα χρηματοδότησης, προσανατολισμός σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, εισαγωγή αρχών δημόσιας διαχείρισης.

άσκησης κοινωνικής πολιτικής σε τοπική κλίμακα, εμφανίζονται ανεπαρκείς και αναποτελεσματικές σε ουσιαστικές παρεμβάσεις κοινωνικής ενσωμάτωσης, αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα της πλαισίωσής τους με μια δομή, που θα συγκροτεί το σκελετό μιας ολιστικής τοπικής κοινωνικής παρέμβασης για αποδοτικότερη κοινωνική προστασία και συνοχή.

Η επιχειρηματολογία υπέρ του σύγχρονου ρεύματος και ειδικότερα της τάσης της αποκέντρωσης εστιάζει στην υλοποίηση στοχευμένων τοπικών κοινωνικών πολιτικών, για την επίτευξη καλύτερων συνθηκών προσβασιμότητας σε τοπικές υπηρεσίες και τη διαμόρφωση ειδικών μηχανισμών προστασίας. Η αντίθετη επιχειρηματολογία εστιάζει σε εν δυνάμει κινδύνους παρεκκλίσεων στη διαμόρφωση τοπικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας, αποσπασματικότητας και περιορισμένης διάρκειας παροχών και υπηρεσιών, καθώς και την πιθανότητα ανάπτυξης πελατειακού χαρακτήρα πολιτικών. Δύναται, επομένως, να αποτελεί οιονεί ενισχυτικό ή αποτρεπτικό στοιχείο της κοινωνικής ένταξης (Θελερίτη, 2008). Αποδοκιμάστηκε, καθόλου αμελητέα, λόγω της επιλεκτικότητας στις εκδοχές του ρεύματος, αναλόγως της αφετηρίας, της πολιτικής ιδεολογίας και των αρχών, περιορίζοντας τη δράση του σε θέματα προγραμματισμού, διαχείρισης και διανομής. Αμφισβητήθηκε η γενικότερη λογική του ρεύματος, ως προς τη δυνατότητα διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής, μέσω της αποκέντρωσης, λόγω της υποχώρησης της καθολικής προσέγγισης των κοινωνικών προβλημάτων. Εκφράστηκε ο προβληματισμός περί διαιώνισης της καθεστηκυίας κοινωνικής διαστρωμάτωσης, της ύπαρξης ενός δυϊσμού ανεξαρτησίας και εξάρτησης, σε επίπεδο παροχών και υπηρεσιών, της τροφοδότησης του στιγματισμού, ακόμα και μέσα από τις δομές σε τοπικό επίπεδο, αμφισβητώντας την ποιότητα των κοινωνικών υπηρεσιών (Titmuss, 1968).

Για πολλούς μελετητές η αναγνώριση ότι η σύγχρονη κοινωνική πολιτική δίνει έμφαση σε πλουραλιστικές δημόσιες παροχές, αντανακλώντας τη μεγαλύτερη ποικιλομορφία αναγκών, προβληματίζει. Διότι, σε μια περίοδο επικράτησης της φιλελεύθερης ιδεολογίας της αγοράς, αυτή η ποικιλομορφία σε καίρια θέματα πολιτικής, μπορεί να μην καταφέρει ικανοποιητικά αποτελέσματα ισότητας για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ορθώνοντας ένα «τείχος» στη λειτουργία ενός διευρυμένου συστήματος αναγνώρισης του δικαιώματος πρόσβασης σε παροχές και υπηρεσίες (Taylor-Gooby, 1994 όπ. αναφ. στο Ellison, 1999, Bolderson-Mabbett, 1996 όπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2006, Hill, 1996 οπ. αναφ. στο Σακελλαρόπουλος, 1999).

Πολλές είναι οι περιπτώσεις που αποδεικνύεται, εν τοις πράγμασι, μια αποσπασματικότητα τοπικών δράσεων και στοχεύσεων, είτε μεταβιβάζονται από το κεντρικό κράτος είτε αφορά τοπικές πρωτοβουλίες, θέτοντας υπό αμφισβήτηση την ενότητα και το περιεχόμενο του συστήματος κοινωνικής πολιτικής. Διαφαίνεται μια αλληλοεπικάλυψη καθολικών προγραμμάτων, χαμηλή αποδοτικότητα υλοποιουμένων δράσεων, έλλειψη συνεργασίας και ανάπτυξη τοπικών παρεμβάσεων που τροφοδοτούν «τοπικά δικαιώματα», υπονομεύοντας ακόμα και ρυθμίσεις καθολικού χαρακτήρα (Garcia, 2006, Trydegard, 2010, οπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2017). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα σχήματα του θεσμού του Ε.Ε.Ε., τα οποία ελίσσονται από το πεδίο των αναδιανεμητικών πολιτικών και προσαρμόζονται λειτουργικά στο πεδίο της πρόνοιας. Υλοποιούνται δε τοπικά με τέτοιο τρόπο που ενισχύει τον κατακερματισμό της κοινωνικής προστασίας (Moreira, 2008:52, Bahle, et al. 2011, οπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2017). Αυτή η γενικότερη έλλειψη συντονισμού, που παρατηρείται, οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην εκμετάλλευση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, ως δεκανίκι, χωρίς να σταθμίζονται ορθά οι τοπικές

απαιτήσεις και η βιωσιμότητα των εν λόγω δομών. Αναδύονται ανεπάρκειες στη διάρθρωση ενός κατάλληλου δικτύου διασύνδεσης υπηρεσιών και διαφορετικών οργανωτικών τύπων κοινωνικής προστασίας και μια αναιμική συμμετοχή των φορέων της τοπικής κοινότητας.

Τα ανωτέρω πυροδοτούνται από την έλλειψη ενός συνεκτικού οραματισμού για την υπόσταση της κοινωνικής πολιτικής, η οποία για πολλούς θεωρείται ότι συνεχίζει να λειτουργεί, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, επικουρικά της αγοράς και αποκλειστικά για τη διαχείριση των αδυναμιών αυτής (Κοντιάδης & Τσέκος, 2008). Η προώθηση του θεσμού των ΚΚ, σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, τροφοδοτήθηκε από αυτή την αδυναμία του συντονισμού των επιμέρους δράσεων, προγραμμάτων και δομών και την έλλειψη σφαιρικής και ουσιαστικής προσέγγισης των ζητημάτων των πολιτών. Αποτελεί ένα αξιόλογο εγχείρημα πολιτικής για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, το οποίο στηρίζεται στη χρήση μεθοδολογικών προσεγγίσεων επιτόπιου, βιωματικού χαρακτήρα για την κατανόηση των εξατομικευμένων αναγκών των ατόμων. Ταυτόχρονα, δύναται να αποτελέσει ικανό συντονιστικό εργαλείο, που θα επηρεάσει τη σύλληψη και χάραξη πολιτικών για σύνθετες δράσεις και παρεμβάσεις, επιτυγχάνοντας συνεργατική δικτύωση και διασύνδεση επιμέρους μορφών οργάνωσης και παροχής υπηρεσιών (Σπανός, 1999, όπ. αναφ. στο Κοντιάδης, 2006, Θελερίτη, 2008).

Το εγχείρημα της ύπαρξης μιας βασικής, συντονιστικής δομής με διευρυμένες υπηρεσίες, ως η ραχοκοκαλιά των επιμέρους τοπικών δομών, αποτελεί θετικό πρόσημο στη σύνθεση ενός τοπικού δίχτυ ασφαλείας, για αποτελεσματική οχύρωση της κοινωνικής συνοχής και ομαλής (επαν)ένταξης των ατόμων. Έχει τη δυνατότητα να διασφαλίσει τη συνέχεια των παρεχόμενων υπηρεσιών και να συμβάλλει καίρια στη διαχείριση του προβλήματος των κατακερματισμένων πολιτικών πρακτικών, της

πληθώρας των ανεξάρτητων δομών και της παρουσίας υπηρεσιών πολλών ταχυτήτων. Επίσης, διαθέτει όλα τα εχέγγυα ώστε να αποτελέσει σημείο αναφοράς, για την καταγραφή και αρχική εκτίμηση των αναγκών, παράμετρος που συναρτάται με το γενικότερο σχεδιασμό των κοινωνικών πολιτικών και την οργάνωση προσωπικών και εξατομικευμένων υπηρεσιών (ΕΕΤΑΑ, 1995, όπ. αναφ. στο Κοντιάδης, 2006). Όπως προκύπτει, η ανάδειξη της τοπικής δημόσιας δράσης συνεπάγεται ότι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αξιολόγηση των κοινωνικών πολιτικών δεν αποτελούν ιεραρχικά και λειτουργικά διαιρεμένα βήματα αλλά άρρηκτα συνδεδεμένες διαδικασίες παροχής κοινωνικών υπηρεσιών (Pestoff, 2008, όπ. αναφ. στο Künzel, 2012). Αρωγοί και σημαντικά υποστηρικτικά εργαλεία αυτής της προσπάθειας ανάγονται, εξίσου, οι κοινοτικοί πόροι, οι πόροι του ΕΣΠΑ καθώς και η κοινωνία των πολιτών.

Συμπερασματικά, διαμορφώνεται μια νέα στρατηγική διαχείρισης των κοινωνικών υπηρεσιών και δημιουργείται ένα νέο περιβάλλον, που αναδιανέμει εναλλακτικά το έργο του κράτους και της αυτοδιοίκησης αντίστοιχα (Rein & Rainwater, 1986). Με αυτόν τον τρόπο και μέσω της ύπαρξης μιας διευρυμένης δομής, που θα λειτουργεί ως ένα ολοκληρωμένο δίκτυο, είναι εφικτή η διασύνδεση των κοινωνικών υπηρεσιών, προερχόμενων μέσα από ένα κράμα σχημάτων συνεργασίας φορέων, με σκοπό τη συστηματική συνέργεια στην παροχή ολοκληρωμένων παροχών και υπηρεσιών (Owens 2010, Frey et al. 2006, όπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2020). Η τοπική αυτοδιοίκηση, μέσω των ΚΚ μπορεί, υπό προϋποθέσεις διασφάλισης των όποιων κινδύνων/προβλημάτων ελλοχεύουν, να οργανώσει την κοινωνική πολιτική και να εγγυηθεί την κοινωνική συνοχή. Με κύριους άξονες αρμοδιοτήτων τη συμμετοχή/ανατροφοδότηση στο σχεδιασμό παρεμβάσεων, το συντονισμό δράσεων διαφόρων τοπικών προγραμμάτων, την καταγραφή αναγκών/ διενέργεια κοινωνικών ερευνών, την παροχή υπηρεσιών και τη

δημιουργία δικτύων συνεργασίας, δύναται να αναπτυχθεί ένα νέο διευρυμένο πλαίσιο κοινωνικών δικαιωμάτων, εμπλουτίζοντας την έννοια της ιδιότητας του πολίτη (Marshall, 1950). Μένει, συνεπώς, να διαφανεί ο βαθμός στον οποίο οι αποκεντρωτικές πολιτικές αλλά και εν γένει τα νέα σχήματα θα οδηγήσουν, εν τοις πράγμασι, σε ένα «αυτοκρατικό αντί-ρατσισμό» από πλευράς της πλειονότητας του κοινωνικού συνόλου, προκειμένου να διαπιστωθεί η ακμή μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς (Deacon, 1992).

Η αυτοδιοίκηση αναπτύχθηκε στο ευρωπαϊκό περιβάλλον αρκετά πρόωγα, ακολουθώντας το νέο «παράδειγμα» της εμπλοκής και συνεργασίας όλων των επιπέδων (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό) στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής, προωθώντας ιδιαίτερα τη διάσταση του τοπικού. Οι διαφορετικές τυποποιήσεις κρατών ευημερίας με διαφορετικά οργανωτικά και δομικά στοιχεία, συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στη σύνθεση μιας ποικιλίας αυτοδιοικητικών θεσμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση σε επίπεδο Ε.Ε.

3.1. Η οργάνωση των αυτοδιοικητικών θεσμών στο ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Η υποεθνική διάσταση και το τοπικό «lobbying» ξεδιπλώνεται σε όλη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και αποκτά σημαντικές θεσμικές ικανότητες και βασικό ρόλο στη χάραξη νέων πολιτικών², κυρίως στο φάσμα της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης (Mazey S. & Mitchell J., 1997). Σηματοδοτείται η γενική πεποίθηση, ότι οι παρεμβάσεις στο κοινωνικό πεδίο και κυρίως με την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών είναι καθοριστικές για την ένωση των ευρωπαϊκών κοινωνιών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Σε επίπεδο ΕΕ η σύσταση και μορφοποίηση των ΟΤΑ αντιστοιχεί στον ανατιθέμενο ρόλο και τις ασκούμενες αρμοδιότητες από το κάθε κράτος.

---

² Βλ. Συμβούλιο Δήμων Ευρώπης (1953) & Διαρκή Διάσκεψη Τοπικών/Περιφερειακών Αρχών Ευρώπης (1957).

Το θεσμικό περιβάλλον ανάπτυξης των αυτοδιοικητικών θεσμών αντανακλάται ποικιλοτρόπως στις επιμέρους κατηγοριοποιήσεις των κρατών ευημερίας. Διαμορφώνονται αναλόγως, σκιαγραφώντας μια εικόνα για τη λειτουργία τους και τις εν δυνάμει προοπτικές τους, ζήτημα φυσικά που δημιουργεί ποικίλες αμφισβητήσεις και πολιτικές διαμάχες, ως προς τον τρόπο καθορισμού των τοπικών συμφερόντων και της συνάρτησής τους με τα εθνικά συμφέροντα (Mazey S. & Mitchell J., 1997). Κομβικό στοιχείο δραστηριοποίησης της αυτοδιοίκησης αποτελεί το επίπεδο αποκέντρωσης των κεντρικών κρατικών λειτουργιών, το οποίο συμπαρασύρει και το εύρος των αρμοδιοτήτων της. Οι παρεμβάσεις της αυτοδιοίκησης ελέγχουν το μέγεθος και τις πολιτικές τους και συσχετίζονται με δύο παράγοντες. Ο πρώτος πηγάζει από τον τρόπο που δομείται οργανωτικά ο πυρήνας των θεσμών, όπου η συνεργατική σχέση μεταξύ κεντρικής εξουσίας και τοπικής αυτοδιοίκησης αναπτύσσεται σε γερή βάση. Ο δεύτερος προκύπτει από το πλαίσιο αρμοδιοτήτων, το οποίο επηρεάζει τις παρεμβάσεις και το ρόλο τους στην εφαρμογή των πολιτικών τους διακρινόμενα στοιχεία πολιτικού τοπικισμού τροφοδοτούμενα «από άτυπα πολιτικά δίκτυα πελατειακού χαρακτήρα» (Goldsmith, 1996:192, John:2001, όπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2020).

Αντιπροσωπευτικότερη στον ευρωπαϊκό χώρο κατέστη η τρισχιδής κατηγοριοποίηση των αυτοδιοικητικών θεσμών σε κατηγορίες κρατών, με κριτήριο το βαθμό αυτονομίας και κατ' επέκταση το μέτρο της ευθύνης τους για τις παρεχόμενες κοινωνικές υπηρεσίες (Hesse και Sharpe ,1991, όπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2020). Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις νότιες χώρες (Γαλλία) και διέπεται από περιορισμένη τοπική αυτονομία. Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι χώρες, που υπάγονται στο αγγλικό σύστημα (Αγγλία) και απολαμβάνουν μια θεσμικά αναγνωρισμένη αλλά στατική τοπική αυτονομία, αναλόγως των αναγκών. Στην

τελευταία κατηγορία κατατάσσονται οι σκανδιναβικές και ηπειρωτικές χώρες της Ευρώπης (Γερμανία), ρυθμισμένες με μια εκτεταμένη τοπική αυτονομία και δυναμική θεσμική κατοχύρωση για αυτοτελείς τοπικές πρωτοβουλίες.

Οι ανωτέρω ενδεικτικές κατηγοριοποιήσεις αποσκοπούν σε μια καλύτερη ανάγνωση και προσδιορισμό του εύρους των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης και του βαθμού που οι εθνικές πολιτικές επιδρούν στο ρόλο της, καθρεφτίζοντας μοναδικά την υπόσταση κάθε χώρας.

3.2 Ο εθνικές πολιτικές σε συνάρτηση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι ύπαρξη κατηγοριοποιήσεων συνεισφέρει στην καλύτερη ανάλυση του επιπέδου που τα συστήματα κοινωνικής πολιτικής ρυθμίζονται, κατά κύριο λόγο, από το ίδιο το κράτος ή υποστηρίζονται με ένα πιο διευρυμένο ρόλο της αυτοδιοίκησης. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο ουσιαστικός ρυθμιστής των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής είναι το κράτος, παραγκωνίζοντας σε μεγάλο βαθμό το ρόλο της αυτοδιοίκησης.

Σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώνεται, κατά βάση, και το ίδιο το πλαίσιο ενεργειών των τοπικών θεσμών στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής. Παράμετροι, όπως ο βαθμός αυτονομίας από το κεντρικό κράτος, η οικονομική αυτοτέλεια, επικουρικά με την ιστορία και την ιδεολογία, καθορίζουν το εύρος παρέμβασής τους και δύνανται να της κατοχυρώσουν κεντρική θέση σε επίπεδο χωρών της ΕΕ. Ένα άλλο κοινό στοιχείο για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες είναι η σταδιακή μετατόπιση από συλλογικού περιεχομένου κοινωνικές δράσεις σε εξατομικευμένες, για αρτιότερη διαχείριση και άμεση ανταπόκριση στην πανσπερμία των λεπτομερειών των τοπικών αναγκών. Συγχρόνως, η ανάγκη του πληθυσμού για ένα τοπικό σημείο αναφοράς και επικοινωνίας με την κεντρική εξουσία, δικαιολογούν ακόμα περισσότερο τη μετατόπιση μέρους των μηχανισμών άσκησης κοινωνικών πολιτικών στους

αυτοδιοικητικούς θεσμούς. Το κεντρικό κράτος, με γνώμονα την απλούστευση των κεντρικών αρμοδιοτήτων και μηχανισμών του, εξακολουθεί να συγκροτεί τον πυρήνα των ρυθμίσεων και αποφασίζει για το εύρος δικαιοδοσίας της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθιστώντας την το συνδετικό κρίκο μεταξύ κράτους και τοπικής κοινωνίας.

Η κοινωνική πολιτική σε τοπικό επίπεδο ενσωματώνει όλο το σκελετό της κοινωνικής προστασίας. Ειδικότερα, οι τομείς που αναλαμβάνει δράσεις είναι, κυρίως, η απασχόληση, η φροντίδα και η φτώχεια. Στην απασχόληση δίνεται έμφαση σε ενεργητικές πολιτικές, για επανένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας με τη συνεργασία και της τοπικής αγοράς. Ενεργοποιούνται μηχανισμοί εκπαίδευσης, κατάρτισης και εξειδίκευσης, με στόχο την ενδυνάμωση του πληθυσμού, κυρίως αυτού που βρίσκεται εκτός των τειχών εργασίας. Η στρατηγική αυτή (Commission of the EC, 2008) υιοθετείται από το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών και προσανατολίζεται στην προώθηση της απασχόλησης, μέσω της επιτυχούς συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού. Στο πεδίο της παροχής υπηρεσιών φροντίδας η τοπική αυτοδιοίκηση έχει, επίσης, ενεργό ρόλο και καλείται να διαχειριστεί τη συνεχώς μεταβαλλόμενη φύση του οικογενειακού προτύπου και των εργασιακών καθεστώτων.

Ο τρίτος τομέας αποτελεί κεντρικό παρονομαστή της λειτουργίας του θεσμού των ΚΚ και αφορά τη φτώχεια και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, όπου οι αυτοδιοικητικοί θεσμοί παρεμβαίνουν, με σκοπό να αμβλύνουν τις κοινωνικές ανισότητες. Αναπτύσσουν μηχανισμούς προστασίας με κεντρικό στοιχείο τη θέσπιση ενός Ε.Ε.Ε., πλαισιωμένου με συμπληρωματικές υπηρεσίες, προγράμματα, και πρόσβαση σε επιμέρους υπηρεσίες και τοπικές δομές. Ο θεσμός του Ε.Ε.Ε. και το πλαίσιο των συνοδευόμενων υπηρεσιών προωθείται δυναμικά σε επίπεδο ΕΕ, μέσω της εκπόνησης κατάλληλης στρατηγικής. Ωστόσο, εντοπίζονται

διαφορές στην αποτελεσματικότητά του ανάλογα με το κράτος και ιδιαίτερες τις πολιτικές που το συνοδεύουν. Αντίστοιχα, η συνοχή ενός ολιστικού πλέγματος κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών δεν έχει αναπτυχθεί στο σύνολο των χωρών της Ε.Ε., υπό τη μορφή ενός ολοκληρωμένου συστήματος, κατευθυνόμενου αποκλειστικά από ένα μόνο διαχειριστή υποθέσεων, παρέχοντας υπηρεσίες μιας στάσης, όπως επιδιώκεται με τα ΚΚ (ΕΣΚΕ, 2014).

Η λογική της συγκρότησης και λειτουργίας ΚΚ, ενεργοποιεί ένα μείγμα παρεμβάσεων και έναν αποτελεσματικότερο συντονισμό των πολιτικών πρόνοιας και απασχόλησης. Επιδίωξη είναι τόσο η σφαιρική προσέγγιση των αναγκών κάθε ατόμου, προερχόμενων από κάθε τομέα δράσης της αυτοδιοίκησης όσο και η δικτύωση/συνεργασία με επιμέρους δομές για βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών. Υλοποιούνται διαφορετικής φύσεως οικονομικές ενισχύσεις, προωθημένες από την κεντρική πολιτική, οι οποίες, στη συνέχεια, συσχετίζονται ολοένα και περισσότερο με παροχές σε είδος και ευρύτερες πρωτοβουλίες και συνεργασίες με τοπικές σταθερές, τόσο για την αντιμετώπιση των πρωταρχικών βιοτικών αναγκών όσο και για την ενεργοποίηση και (επαν)ένταξη των ατόμων.

Συμπερασματικά, το εύρος της αυτονομίας της τοπικής αυτοδιοίκησης συναρτάται με το κράτος και την ασκούμενη εθνική πολιτική. Η αυτοδιοίκηση εμπλουτίζεται τόσο με καθήκοντα αποκλειστικής ευθύνης και οικονομικής αυτοτέλειας όσο και με αρμοδιότητες που εντάσσονται στην ευρύτερη εθνική πολιτική. Η αναδιανεμητική αρχή αποτελεί μονοπώλιο της κεντρικής κυβέρνησης και οι αυτοδιοικητικοί φορείς επωφελούνται από την ευελιξία που έχουν να εντοπίζουν τις τοπικές ανάγκες του πληθυσμού, προσαρμόζοντας τις εθνικές πολιτικές στα τοπικά προτάγματα και ενεργώντας επιπρόσθετες δράσεις.

Όμως, ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν περιορίζεται εντός των εθνικών τειχών αλλά, ενδυναμώνεται ακόμα περισσότερο, χτίζοντας μια γέφυρα διασύνδεσης με τις υπερεθνικές πολιτικές. Μέσω της υιοθέτησης υπερεθνικών πολιτικών η αυτοδιοίκηση καθίσταται σημαντικό εργαλείο αφομοίωσης τεχνογνωσίας, καλών πρακτικών και υλικών πόρων, για υλοποίηση και προώθηση δομών κοινωνικής προστασίας.

3.3. Η ανάδειξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπό την επιρροή των υπερεθνικών πολιτικών.

Η υπερεθνική διάσταση επηρεάζει και διαμορφώνει εξίσου το πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής, μέσω πολιτικών προτεραιοτήτων, κατευθύνσεων και γενικών στοχεύσεων, επιδρώντας στους αυτοδιοικητικούς θεσμούς.

Ειδικότερα σε επίπεδο Ε.Ε. υπογραμμίζεται τόσο η σχέση μεταξύ εθνικών κυβερνήσεων και τοπικής αυτοδιοίκησης όσο και των τοπικών κοινωνιών με το ίδιο ευρωπαϊκό περιβάλλον. Οι τοπικές δράσεις δεν εκφράζονται μόνο ως πρότυπα των τοπικών/εθνικών συνθηκών, αλλά συνιστούν μέρος ευρύτερων πολιτικών επιλογών (Brenner, 1999, όπ. αναφ. στο ΕΕΤΑΑ). Η θέση της τοπικής αυτοδιοίκησης αναβαθμίζεται, συμμετέχοντας σε αυτό το σύνθετο μίγμα των ευρύτερων πολιτικών, κυρίως σε συνάρτηση με την οργάνωση των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής και τη λειτουργία των μηχανισμών κοινωνικής προστασίας.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο συνυπάρχουν διάφορα επίπεδα αυτοδιοίκησης, επιφορτισμένα με διακριτές αρμοδιότητες. Οι δήμοι αποτελούν τον πυρήνα αυτής της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, ως βασικοί αποδέκτες της αμεσότητας, προσωπικής σχέσης και πρόσβασης των ατόμων σε υπηρεσίες. Ενδείκνυνται για την καταγραφή οποιασδήποτε ανάγκης ανασύστασης του προνοιακού μείγματος και τη μορφοποίηση νέων ισορροπιών στα πλουραλιστικά σχήματα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών

(Σκαμνάκης, 2020). Προωθείται μια δημόσια διακυβέρνηση, η οποία λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων και τη συμβολή των κοινωνικών εταίρων, με κύριο στόχο την ποιοτική αναδιάρθρωση των υπηρεσιών, μέσα από τον επαναπροσδιορισμό των πολιτών σε ενεργούς δρώντες στις παρεχόμενες υπηρεσίες και τη λήψη αποφάσεων.

Σταδιακά, οι τοπικές αρχές εξελίσσονται σε ενεργή ομάδα συμφερόντων, που δρουν ως μοχλοί πίεσης προς τα ευρωπαϊκά όργανα (Mazey & Richardson, 1993) και αναγνωρίζεται κατηγορηματικά η επιδίωξη της εδαφικής συνοχής σωρευτικά με την οικονομική και κοινωνική συνοχή, για την επίτευξη των τιθέμενων από την Ε.Ε. στόχων ³(ΣΛΕΕ, άρθρα 174-178). Βασική συνιστώσα ενίσχυσης του έργου της τοπικής αυτοδιοίκησης συνιστά η συνεισφορά των διαρθρωτικών ταμείων. Ειδικά ως προς την υλοποίηση δράσεων για ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού συνεπικουρείται από αντίστοιχη οικονομική αρωγή μέσω του Ε.Κ.Τ. Επίσης, διακριτό ρόλο, κατέχουν τα προγράμματα ενίσχυσης μέσω του ΕΣΠΑ, κυρίως για προγράμματα που εστιάζουν στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καλλιεργώντας συνθήκες αμοιβαίας ανταλλαγής εμπειριών, εργαλείων και πρακτικών. Ωστόσο, η ευρωπαϊκή χρηματοδοτική συνεισφορά περιορίζεται στον εργαλειακό ρόλο, καθώς τα υλοποιημένα τοπικά προγράμματα κοινωνικής πολιτικής σχεδιάζονται από τις κατευθύνσεις και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιμέρους εθνικών αναγκών, όπως ισχύει και στην περίπτωση των ΚΚ.

Η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί το συνδετικό κρίκο μεταξύ τοπικού και υπερεθνικού και εδραιώνεται ως σημαντικός πυλώνας εξουσίας στην πολυεπίπεδη

---

³ Οι στόχοι που έχουν τεθεί για την περίοδο 2021-2027 για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, μέσω των ειδικών χρηματοδοτικών ταμείων, είναι: δημιουργία θέσεων εργασίας, ενίσχυση ανταγωνιστικότητας, οικονομική ανάπτυξη, βελτίωση ποιότητας ζωής, μετάβαση στην ψηφιακή εποχή.

διακυβέρνηση, συνδράμοντας αποφασιστικά στη λήψη αποφάσεων για βελτίωση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Εντούτοις, η συμβολή και παρέμβαση εντοπίζεται κυρίως σε εθνικό επίπεδο, ανταποκρινόμενη στις εκάστοτε εθνικές ιδιαιτερότητες και πολιτικές, όπως ακριβώς θα αναλυθεί για την περίπτωση της Ελλάδας και την ασκούμενη τοπική κοινωνική πολιτική, υπό την ειδικότερη περίπτωση της δημιουργίας των ΚΚ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η Τοπική Διάσταση της Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελλάδα- ο Θεσμός των Κέντρων Κοινότητας.

4.1. Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η παρουσία της αυτοδιοίκησης συμπίπτει χρονικά με την εμφάνιση του σύγχρονου ελληνικού κράτους, αντανakλώντας την αναγκαιότητα δημιουργίας αυτοδιοικητικών μορφωμάτων, για την καλύτερη οργάνωση και κάλυψη των αναδυόμενων αναγκών του. Κάνοντας μια σύντομη επισκόπηση, διαφαίνεται η διαδρομή των αυτοδιοικητικών θεσμών στη σύγχρονη εποχή και η απόκτηση αυτοτέλειας και ικανότητας λήψης πρωτοβουλιών, υπό την εποπτεία πάντα των δράσεων τους από το κεντρικό κράτος.

Στο πλαίσιο ανάπτυξης της κοινωνικής πολιτικής στη χώρα, αρχές δεκαετίας '80, ενισχύεται ταυτόχρονα ο ρόλος των αυτοδιοικητικών θεσμών, προκειμένου να ενσωματωθεί στα πρότυπα της ευρύτερης ευρωπαϊκής τάσης, για αποκέντρωση και παροχή υπηρεσιών «εγγύτερα» στον πολίτη (Θελερίτη, 2008). Ορόσημο αποτελεί ο Νόμος Καλλικράτη (Ν.3852/2010) στην εκπλήρωση στενότερης και αμεσότερης σύνδεσης των πολιτών με τους φορείς σε τοπικό επίπεδο (Σκαμνάκης, 2020). Αν και όλα εγχειρήματα στην Ελλάδα συναρτώνται με τη γενικότερη κατεύθυνση για ενίσχυση της αυτοδιοίκησης, ωστόσο, εν τοις πράγμασι, η συγκεντρωτική φύση του κεντρικού κράτους μένει ισχυρή και εξακολουθεί να είναι ο πυρήνας των ρυθμίσεων

για την υλοποίηση κοινωνικών πολιτικών, που ενεργοποιούνται σε τοπικό επίπεδο. Διαγράφεται μια τάση αποκέντρωσης της διαχείρισης των κοινωνικών παροχών και όχι μια ουσιαστική κατεύθυνση για διαμόρφωση τοπικής κοινωνικής πολιτικής. Η αυτοδιοίκηση προσανατολίζεται σε δράσεις και παρεμβάσεις, σύμφωνες με τον ευρύτερο σχεδιασμό της εθνικής πολιτικής, καθώς πηγή χρηματοδότησής τους είναι είτε οι εθνικοί είτε οι κοινοτικοί πόροι ελεγχόμενοι από το κεντρικό κράτος, μειώνοντας οποιαδήποτε πιθανότητα για τοπικό κοινωνικό σχεδιασμό. Το ζήτημα, επομένως, που αναδύεται είναι κατά πόσο οι αυτοδιοικητικοί θεσμοί πορεύονται, όντως, προς μια δυναμική τροχιά εξέλιξης και οικονομικής ανεξαρτησίας από το κράτος ή αποτελούν απλά ένα διαμεσολαβητικό εργαλείο μεταξύ κεντρικού κράτους και τοπικής κοινωνίας, χωρίς ουσιαστική συμβολή στην αντιμετώπιση των ελλειμμάτων κοινωνικής προστασίας.

Το ανωτέρω ζητούμενο χρήζει ιδιαίτερης βαρύτητας, καθώς πλέον η κοινωνική πολιτική έχει μετατοπιστεί σε τοπικό επίπεδο, με έμφαση σε στόχους και προτεραιότητες προνοιακού και προληπτικού χαρακτήρα, για άμεση αντιμετώπιση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων. Ακόμη περισσότερο, χρήζει ιδιαίτερης βαρύτητας η αναγκαιότητα μιας κατάλληλης οργανωτικής υποδομής για την ολοκληρωμένη προσέγγιση της κοινωνικής πολιτικής σε τοπική κλίμακα, η οποία να έχει την ικανότητα διασφάλισης, διασύνδεσης και συνεργασίας των επιμέρους συστημάτων παροχής – αποκεντρωμένων και μη- υπηρεσιών, ενίσχυσης της διαφάνειας και αντιμετώπισης των πελατειακών σχέσεων και ανομίας στο πεδίο της κοινωνικής αλληλεγγύης. Η επίτευξη των ανωτέρω προϋποθέτει τη δυναμική παρουσία *«ενός συνεκτικού οράματος κοινωνικής πολιτικής»* με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, το οποίο είναι δυνατό να επιτευχθεί μέσω κατάλληλου κοινωνικού σχεδιασμού και ολοκληρωμένης στρατηγικής, ώστε να συντελέσουν, εμπράκτως, οι

αυτοδιοικητικοί θεσμοί συστατικό κρίκο της ευρύτερης αλυσίδας της κοινωνικής πολιτικής (Κοντιάδης & Τσέκος, 2008^α).

4.2. Κοινωνικός Σχεδιασμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής από τους αυτοδιοικητικούς θεσμούς στον ελλαδικό χώρο, παρά την όποια εξέλιξη, επιμένει να παρουσιάζει δυσχέρειες και δυσλειτουργίες, ενώ ταυτόχρονα καίρια είναι τα ζητήματα που εντοπίζονται για την περαιτέρω εξέλιξή της. Σαθρό θεσμικό πλαίσιο, δομικές ανεπάρκειες, κατακερματισμός υπηρεσιών, ανεπάρκεια στόχευσης, αδύναμη επιχειρησιακή ικανότητα των ΟΤΑ, αποτελούν για πολλούς τον πυρήνα προβλημάτων και δυσλειτουργιών (Βενιέρης, 2015, Τσέκος, 2008). Σε αυτά προστίθεται και η απουσία μιας οργανωμένης προοπτικής κοινωνικής πολιτικής, στοιχείο δομικό για τη χάραξη οποιουδήποτε στρατηγικού προγραμματισμού.

Η ύπαρξη κατάλληλου στρατηγικού σχεδιασμού δεν εκφράζει αποκλειστικά τις προσδοκίες της διοίκησης, αλλά παρέχει τα εφόδια της σφαιρικής οπτικής για την πορεία και εξέλιξη προσφέροντας, συνάμα, μια πειστική τεκμηρίωση για τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής (Thomson, Strickland & Gamble, 2010). Στα ελληνικά δεδομένα η αυτοδιοίκηση δεν οικειοποιείται ένα όραμα κοινωνικής πολιτικής, ενώ οι όποιες παρεμβάσεις δε συνιστούν εκβάσεις ενός μακροχρόνιου και συστηματικού σχεδιασμού, υπό το θεσμικό και οργανωτικό «μανδύα» της συνολικής λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης (Κοντιάδης & Τσέκος, 2008β). Η εν λόγω ανεπάρκεια οδηγεί σε ένα μείγμα υπηρεσιών και δομών τοπικού χαρακτήρα με εργαλείο, κυρίως, τη διάθεση ανάλογων κοινοτικών χρηματοδοτήσεων δυνάμενων, αφενός να μην απαντούν στις εκάστοτε πραγματικές ανάγκες και αφετέρου να έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα με πιθανότητες «ανακύκλωσης» των ίδιων παρεχόμενων υπηρεσιών και με μηδαμινή προοπτική βιωσιμότητας.

Η σωρεία υπηρεσιών και δομών σαφώς έχουν θετικό πρόσημο, εντούτοις, ίσως να ήταν αποτελεσματικότερες υπό τη «σκεπή» ενός ενιαίου κεντρικού σχεδιασμού από την τοπική αυτοδιοίκηση, στη βάση του οποίου μπορεί να επιτευχθεί ακόμα και ο συντονισμός του συνόλου των επιμέρους τοπικών φορέων. Σε συνδυασμό και με την ύπαρξη ενός βασικού εργαλείου προγραμματισμού, όπως η διαμόρφωση ενός «κοινωνικού προϋπολογισμού», θα ήταν εφικτή η σύνδεση των διάφορων δράσεων σε μία, όσο το δυνατόν, κοινή κατεύθυνση. Βασικό προαπαιτούμενο μιας τέτοιας στροφής είναι η μεθοδική χαρτογράφηση όλων των κοινωνικών υπηρεσιών και δομών και η διασύνδεσή τους με την τοπική αυτοδιοίκηση, για τη βέλτιστη συνεργασία και αποδοτικότητα. «Αιχμή του δόρατος» αποτελεί η ύπαρξη μιας ικανοποιητικής και διεπιστημονικά στελεχωμένης κοινωνικής υπηρεσίας, η οποία, μεταξύ άλλων, θα υποστηρίζει το σχεδιασμό και την αξιολόγηση των κοινωνικών παρεμβάσεων (Κοντιάδης & Τσέκος, 2008^α). Οι προσδοκίες για την υλοποίηση του έργου του συντονισμού καθώς και του σχηματισμού ενός συνεκτικού δικτύου παροχής υπηρεσιών, ενσαρκώνονται μέσα από τη λειτουργία των ΚΚ, ως αναπόσπαστου μέρους του ΕΜ⁴, συνιστώντας μια πρόκληση που καλούνται να απαντήσουν.

Αντιπροσωπεύει μια από τις απαντήσεις στον «πελατοκεντρικό» χαρακτήρα του δημόσιου τομέα, μετατοπίζοντας τη συγκέντρωση μιας δημόσιας υπηρεσίας στον κάθε πολίτη. Στόχος είναι, αφενός να αποτελέσουν την «πρώτη γραμμή» υπηρεσιών τοπικού χαρακτήρα για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού και αφετέρου να

---

⁴ Η σύσταση και λειτουργία Εθνικού Μηχανισμού Συντονισμού, Παρακολούθησης & Αξιολόγησης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης & κοινωνικής συνοχής αποτελεί μια από τις συστηματικές παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας 1 « Συστημικές Παρεμβάσεις θεσμών αγοράς εργασίας & πρόνοιας» του Π.Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» προγραμματικής περιόδου «2007-2013», των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων από την Ε.Ε.. Εν συνεχεία, την προγραμματική περίοδο «2014-2020» παρέμεινε ως λειτουργικός στόχος & εντάθηκε στη συστημική παρέμβαση 4 «Ανάπτυξη /Λειτουργία Μηχανισμού για αποτελεσματική παρακολούθηση/υλοποίηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης, πρόνοιας, κοινωνικής συνοχής» του Π.Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση».

αποτελέσουν αναπόσπαστο κομμάτι ενός κεντρικού στρατηγικού σχεδιασμού για τον αποτελεσματικότερο συντονισμό, παρακολούθηση και αξιολόγηση της ασκούμενης κοινωνικής πολιτικής. Με αυτόν τον τρόπο δύναται να συνδράμουν δομικά στην ανάπτυξη μιας κουλτούρας, που προάγει μεταρρύθμιση του υπολειμματικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας και διαμόρφωση ενός ενεργητικού κοινωνικού κράτους.

4.3. Κανονιστικό Πλαίσιο Προγράμματος- Στόχοι Πολιτικής.

Σε επίπεδο προνοιακής πολιτικής η ίδρυση και λειτουργία ΚΚ, δυνάμει του Ν. 4368/2016 (ΦΕΚ21/Α'/21.2.16) και της σχετικής ΚΥΑ⁵, αποτέλεσε κομβικής σημασίας θεσμική μεταρρύθμιση για την ενίσχυση της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, μέσω της προώθησης της ενεργούς συμμετοχής των ΟΤΑ α' βαθμού. Οι εν λόγω δομές, κοινωφελούς υπόστασης και ανθρωπιστικού προορισμού, συστάθηκαν για ενδυνάμωση των Δήμων και ειδικότερα των Δ/νσεων Κοινωνικών Υπηρεσιών και αποτελούν το βασικό «πυρήνα» διευρυνόμενων υπηρεσιών, τύπου «one stop shop», με επιδίωξη τη στοχευμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση στην παροχή υπηρεσιών. Πρόκειται για το εγχείρημα δημιουργίας μιας «ομπρέλας» παρεχόμενων υπηρεσιών, οι οποίες πλαισιώνουν και ενισχύουν τόσο τις υφιστάμενες όσο και τις εν δυνάμει προγραμματιζόμενες πολιτικές, δομές και τοπικά σχέδια δράσης.

Η πρόθεση για την υποστήριξη των δήμων επικεντρώνεται στην υλοποίηση πολιτικών κοινωνικής προστασίας και τη διαμόρφωση ενός τοπικού σημείου αναφοράς για την υποδοχή, άμεση επαφή, εξυπηρέτηση, επικοινωνία και διασύνδεση του πληθυσμού με κοινωνικά προγράμματα και υπηρεσίες, ανταποκρινόμενα στην περιοχή παρέμβασης, στοχεύοντας, κυρίως, σε προγράμματα και δράσεις που

---

⁵ Νόμος περί επιτάχυνσης του έργου της κυβέρνησης. Δυνάμει της ΚΥΑ Α.Π. Δ23/ΟΙΚ. 14435/1135/20.03.2016 (ΦΕΚ 854 Β'/30.03.2016) που ορίζονται οι ελάχιστες προδιαγραφές λειτουργίας, τροποποιηθείσα από την Κ.Υ.Α. Α.Π. Δ14/15834/237 (ΦΕΚ 1344 Β'/2019) «Καθορισμός προδιαγραφών λειτουργίας των ΚΚ».

επιδιώκουν την κοινωνική ένταξη και ένταξη στην αγορά εργασίας. Απώτερη προσδοκία, συνιστά η ποιοτική βελτίωση των βιοτικών συνθηκών των πολιτών, με ιδιαίτερη σημασία σε ευπαθείς ομάδες και άτομα, που είναι εκτεθειμένοι στον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο προγραμματισμός και η υλοποίηση της λειτουργίας των ΚΚ κατηγοριοποιείται στο συνολικότερο εθνικό στρατηγικό σχέδιο της κατασκευής ενιαίου ΕΜ. Ο τελευταίος αναμένεται να είναι υπεύθυνος για το συντονισμό των πολιτικών κοινωνικής ένταξης, την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής τους και τον προσδιορισμό των εκάστοτε προτεραιοτήτων και επιδιώξεων, για προαγωγή της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του συστήματος κοινωνικής προστασίας. Το ανωτέρω πλαίσιο παρακολούθησης θα γίνεται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μέσω της δημιουργίας Ενιαίου Πληροφοριακού Συστήματος, το οποίο, ομοίως, θα αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ΕΜ. Σε συνδυασμό με αυτό προβλέπεται η καθιέρωση ενός συστήματος δεικτών, εργαλείο που θα διευκολύνει σημαντικά την παρακολούθηση της προόδου κάθε στόχευσης της ΕΣΚΕ⁶, της αποδοτικότητας των διαφόρων δράσεων, συντελώντας έτσι στην αξιολόγησή τους. Οι κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων καθίστανται υπεύθυνες για τη διοίκηση, τον έλεγχο και την εποπτεία της λειτουργίας των δομών. Προβλέπεται, μάλιστα, η δυνατότητα δημιουργίας συμπληρωματικών παραρτημάτων (π.χ. Ρομά) ή

---

⁶ Το Δεκέμβριο 2014 κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το ΕΣΠΑ, που εξειδικεύθηκε Ιούνιο 2015 με την ΕΣΚΕ & την εκπόνηση των Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ). Στόχος ήταν η υιοθέτηση ενός νέου υποδείγματος πολιτικών κοινωνικής δικαιοσύνης & αλληλεγγύης, καλούμενο να εξισορροπήσει τις παραδοσιακές αναδιανεμητικές επιδοματικές πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας, σύμφωνα με τις προτεραιότητες στήριξης του εισοδήματος για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου συνθηκών διαβίωσης χωρίς επαρκείς πόρους, τη διασύνδεση με την αγορά εργασίας μέσω πρωτοβουλιών προώθησης στην απασχόληση & τη βελτίωση των προϋποθέσεων προσβασιμότητας σε υπηρεσίες.
https://www.ypakp.gr/index566c.html?ID=15sP3NTid7vEcodZ&Rec_ID=9726

κινητών μονάδων για την καλύτερη ικανοποίηση των τοπικών αναγκών (π.χ. σε θύλακες φτώχειας.).

Ως εκ τούτου, καλούνται να ανταποκριθούν στην απουσία μιας ολιστικής προσέγγισης σχεδιασμού, συντονισμού και παροχής κοινωνικής πολιτικής τοπικού χαρακτήρα και την ανισότητα στην κατανομή των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών στην τοπική αυτοδιοίκηση. Καλούνται να απαντήσουν μέσω, αφενός του συντονισμού των δράσεων διακριτών φορέων και χωρικής ενοποίησης των κοινωνικών δομών και υπηρεσιών και αφετέρου μέσω της παροχής ενός ευρύτερου φάσματος λειτουργιών.

4.3.1. Πλαίσιο Λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας.

Η πρόσκληση των ΠΕΠ 2014-2020⁷ για συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ, έδωσε το έναυσμα για τη λειτουργία ΚΚ από τους Δήμους. Το πλαίσιο λειτουργίας τους επικεντρώνεται σε τρεις (3) κεντρικούς άξονες:

- Υποδοχή-Ενημέρωση-Υποστήριξη του κοινωνικού συνόλου.
- Συνεργασία με Υπηρεσίες, Δομές και Φορείς.
- Παροχή Υπηρεσιών που στοχεύουν στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και εγγυώνται την κοινωνική ένταξη των εν δυνάμει ωφελούμενων.

Κινούμενα τα ΚΚ στην τροχιά των εν λόγω αξόνων, σε πρώτο επίπεδο δίνουν έμφαση στην πρώτη υποδοχή και πληροφόρηση των πολιτών, ιδιαίτερα σε όσους ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες. Ακολουθώντας, εστιάζουν στην υποστήριξή τους, με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών ζωής μέσω των προοπτικών συνεργασίας με άλλες κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες εκάστου δήμου. Με αυτόν τον τρόπο

---

⁷ Προσκλήσεις Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020.

επιτυγχάνεται μια ολιστική παρέμβαση, οικονομικής ενίσχυσης, διασύνδεσης και προώθησης στην απασχόληση. Σημαντικά στοιχεία του περιεχομένου των αρμοδιοτήτων αποτελούν η πληροφόρηση και η παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης και προώθησης στην απασχόληση.

Σε ότι αφορά τη στοχοθεσία του θεσμού διαφαίνεται μια τρισχιδής υπόσταση. Αρχικά, αποτελεί ένα « frontdesk» προσανατολισμένο στην παροχή ενός διευρυμένου φάσματος κοινωνικών, και όχι μόνο, υπηρεσιών, προκειμένου να αναπτυχθεί το πλαίσιο της σφαιρικής παρέμβασης. Δευτερευόντως, δρα υποστηρικτικά στις κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων για την υλοποίηση κοινωνικών πολιτικών. Τέλος, τροφοδοτεί τον ΕΜ με στοιχεία και δεδομένα. Η λειτουργία τους εδράζεται στην εξατομικευμένη παρέμβαση, τη διασύνδεση με τοπικές, περιφερειακές και κεντρικές υπηρεσίες και δομές και την, εν γένει, συνεργασία με κατάλληλους φορείς, που ενθαρρύνουν την κοινωνική προστασία και ένταξη. Μέσω της καταγραφής, διαχείρισης των δεδομένων και της διαβίβασής τους στις αρμόδιες δημοτικές υπηρεσίες, προσδοκείται να αντληθούν στοιχεία για την άμεση ενημέρωση του ΕΜ.

Υπό το πρίσμα αυτό, επιδιώκεται η ικανοποίηση της εθνικής κεντρικής φιλοδοξίας και στρατηγικής για ενδυνάμωση των ασκούμενων δικαιωμάτων, μέσω του εύρους των παρεχόμενων υπηρεσιών και του οργανωμένου δικτύου δομών στο σύνολο των πολιτών, στη λογική της ενεργητικής συμμετοχής στην κοινωνικοοικονομική ζωή και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας.

4.3.2. Οι Παρεχόμενες Υπηρεσίες από τα Κέντρα Κοινότητας.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται από τα ΚΚ καλύπτουν εκφάνσεις των τριών πεδίων δράσης της τοπικής αυτοδιοίκησης και κωδικοποιούνται ως εξής:

- α) Υποδοχή-Ενημέρωση-Υποστήριξη.

Τα ΚΚ παρέχουν υπηρεσίες ενημέρωσης, πληροφόρησης και παραπομπής σε προνοιακά προγράμματα/δράσεις κοινωνικής ένταξης, που πραγματοποιούνται σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο (π.χ. Ε.Ε.Ε., ΤΕΒΑ) καθώς και σε δομές και υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα (όπως Βοήθεια στο σπίτι, Κ.Δ.Α.Π.). Ενεργούν υποστηρικτικά για την ένταξη των δημοτών στα προαναφερόμενα προγράμματα, τόσο με το να διευκολύνουν την υποβολή και ορθή συμπλήρωση των προβλεπόμενων αιτήσεων όσο και με τη συγκέντρωση των απαιτούμενων συνημμένων δικαιολογητικών και διοικητικών εγγράφων.

β) Συνεργασία με Υπηρεσίες, Δομές και Φορείς.

Τα ΚΚ δικτυώνονται με υπηρεσίες, δομές και φορείς της περιοχής λειτουργίας τους, προκειμένου να γίνονται οι κατάλληλες παραπομπές, αναλόγως των αιτημάτων των πολιτών (π.χ. δομές ΑμεΑ, κοινωνικά φροντιστήρια). Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η συνεργασία και παραπομπή αιτημάτων σε υπηρεσίες απασχόλησης και εύρεσης εργασίας (ΟΑΕΔ), τόσο για συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης όσο και ένταξης σε θέσεις εργασίας σε φορείς που υλοποιούν προγράμματα της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. Επίσης, συνεργάζονται με την τοπική αγορά εργασίας για καλλιέργεια ουσιαστικής επικοινωνίας με φορείς, που εκπροσωπούν εξίσου εργοδότες και εργαζόμενους (Επιμελητήρια).

γ) Παροχή Υπηρεσιών που στοχεύουν στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και εγγυώνται την κοινωνική (επαν)ένταξη των εν δυνάμει ωφελούμενων.

Για να το επιτύχουν αυτό και λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες κάθε περιοχής, παρέχουν τις εξής δράσεις:

- Συμβουλευτική υποστήριξη, υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού για βελτίωση των δυνατοτήτων ένταξης στην αγορά εργασίας.

- Συμβουλευτική/ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε ανήλικους, ενήλικες, οικογένειες.
- Στο πλαίσιο της κοινωνικοποίησης και μαθησιακής στήριξης παιδιών, συμπεριλαμβανομένων τους ανήκοντες σε ευάλωτες κατηγορίες του πληθυσμού (ΑμεΑ, Ρομά) υλοποιούν μεικτές δράσεις.
- Αναπτύσσουν δίκτυο εθελοντισμού, για τη συνδρομή στις ανάγκες των ΚΚ (πάντα υπό την εποπτεία των στελεχών της δομής) και για τη συμβολή τους σε πρωτοβουλίες λοιπών δομών αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Αναπτύσσουν δράσεις ευαισθητοποίησης/ενημέρωσης στον ευρύτερο πληθυσμό.

Σημαντική παράμετρος της παροχής ενός διευρυμένου φάσματος κοινωνικών υπηρεσιών αποτελεί η δικτύωση και η διασύνδεση των ΚΚ με όλους τους φορείς, δομές και υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας και προώθησης της απασχόλησης, σε κάθε επίπεδο διακυβέρνησης.

4.3.3. Δικτύωση των Κέντρων Κοινότητας.

Η ύπαρξη ενός σχεδίου δικτύωσης συνεισφέρει στην καλύτερη διασύνδεση με τους φορείς, για προσεγμένη πληροφόρηση σε ζητήματα προνοιακού χαρακτήρα και προγράμματα κοινωνικής ένταξης, ανεξαρτήτως του επιπέδου που υλοποιούνται. Αναμφισβήτητα ένα κοινωνικό δίκτυο εκβάλλει σε ένα «πολυδιάστατο σύστημα επικοινωνίας και διαμόρφωσης της ανθρώπινης πρακτικής και κοινωνικής ταυτότητας»⁸.

Η δικτύωση συνιστά σημαντικό κεφάλαιο σε στρατηγικούς σχεδιασμούς. Ομοίως και για τα ΚΚ, καθώς η διαμεσολάβηση, η αρωγή, η οργάνωση ζητημάτων

⁸ Βλ., <https://sites.google.com/site/5gymprojectb/koinonike-diktyose/orismos>.

κοινωνικής ένταξης και η μέριμνα για ευάλωτες πληθυσμιακές κοινωνικές ομάδες κατέχουν αποφασιστικό ρόλο. Υπό το πρίσμα αυτό, η δικτύωση συντελείται μέσω της συνεργασίας με διάφορες δομές, της ανάπτυξης κοινών δράσεων, με στόχο την παραπομπή των πολιτών, την ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών για την επίτευξη κοινών στόχων και αντιμετώπιση των κοινά διαπιστωμένων αναγκών. Η δημιουργία δικτύων δύναται να οδηγήσει σε περιορισμό της διασποράς πόρων, της αποσπασματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και δομών και στην επίτευξη ολοκληρωμένης παρέμβασης στα κοινωνικά ζητήματα της τοπικής κοινότητας. Είναι, μάλιστα, βαρύνουσας σημασίας η ενίσχυση πρωτοβουλιών για δημιουργία δικτύων, τόσο με υπηρεσίες προώθησης της απασχόλησης, με δομές φτώχειας και αρωγής ευπαθών ομάδων του πληθυσμού όσο και με την τοπική αγορά κάθε δήμου και τους εθελοντές. Τα ΚΚ καλούνται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο, ως υπηρεσία εφοδιασμένη με την απαραίτητη τεχνογνωσία για συστηματική ανάγνωση των τοπικών αναγκών και συντονισμό δράσεων κοινωνικής ένταξης.

Συμπερασματικά, μέσω της συγκρότησης και λειτουργίας ΚΚ σκιαγραφείται η κοινή προσπάθεια που επιχειρείται μεταξύ κράτους-αυτοδιοίκησης για μια οργανωμένη στρατηγική και συντονισμένη παρέμβαση, αποσκοπώντας στη σταδιακή άμβλυνση της «εξάρτησης» του πληθυσμού από τις κεντρικές πολιτικές προνοιακού και επιδοματικού χαρακτήρα και τη μεγιστοποίηση της αυτοδιάθεσης, μέσω ενός ουσιαστικού δικτύου παρεχόμενων υπηρεσιών. Σε κάθε περίπτωση, το ιδανικό της αμοιβαίας ενίσχυσης καθολικών και εξειδικευμένων πολιτικών χαρτογραφεί μια οριζόντια πορεία του νοήματος των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής, όπου η συνοχή των εξειδικευμένων παρεμβάσεων συναρτάται με την καθολικότητα των προγραμμάτων (Thompson - Hoggett, 1996).

ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Το Περιεχόμενο και Μεθοδολογικό Πλαίσιο της Έρευνας.

5.1. Σκοπός της Έρευνας.

Στα προηγούμενα κεφάλαια επιχειρήθηκε η θεωρητική επισκόπηση της έννοιας της κοινωνικής πολιτικής. Σκιαγραφήθηκε η εξελικτική της πορεία και αναδείχθηκε η σχέση της με την τοπική αυτοδιοίκηση. Αποτυπώθηκε η επίδραση αυτής της σχέσης στην ανάδειξη της τελευταίας, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και στη διαδρομή που ακολούθησε στη χώρα μας. Ο θεσμός των ΚΚ αποτελεί εθνική πρωτοβουλία με σημαντική συμβολή στην ανάδειξη του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στον κοινωνικό σχεδιασμό, συνεπώς, ως συμπληρωματικός πυλώνας καθίσταται σημαντική η διερεύνηση και ανάλυσή του. Μέσω της έρευνας επιχειρείται να διαπιστωθεί, αν με τη λειτουργία ΚΚ επιτυγχάνεται μια παρέμβαση ικανή να ενδυναμώσει το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση και το συντονισμό πολιτικών, μέσω της παροχής διευρυμένων υπηρεσιών ή αν πρόκειται για μια ακόμα περίπτωση εξάρτησής της από τους μηχανισμούς του κεντρικού κράτους και τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία.

Ο σκοπός της έρευνας συνίσταται στη διερεύνηση και αποτύπωση αντιλήψεων και απόψεων στελεχών για τη σύσταση και λειτουργία ΚΚ στην περίπτωση του Δήμου Κορινθίων. Συγκεκριμένα εξετάζεται, αν ήταν αναγκαία η δημιουργία, αν επιτυγχάνεται μια ολιστική προσέγγιση παροχής υπηρεσιών στην κάλυψη αναγκών, κυρίως των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και τέλος, επιχειρείται μια αποτίμηση της αποτελεσματικότητας του- μέχρι στιγμής- έργου του. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας ακολουθεί η διατύπωση χρήσιμων συμπερασμάτων. Αναφορικά με τα ΚΚ έχει γίνει περιορισμένη μελέτη και οι διαθέσιμες πηγές που απαντώνται είναι λιγοστές. Έχει μεγάλο ενδιαφέρον, επομένως, να μελετηθεί εμπειριστατωμένα και κυρίως το έργο που έχει επιτελέσει, ως «πρώτη

γραμμής» ενημέρωσης, παροχής υπηρεσιών, δικτύωσης και συντονισμού δράσεων σε τοπικό επίπεδο. Κριτήριο για τη μελέτη του συγκεκριμένου ΚΚ αποτελεί το γεγονός ότι εργαζόμουν ως υπάλληλος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, που συμμετείχε ως εταίρος, δυνάμει σχετικής Προγραμματικής Σύμβασης, στην υλοποίησή του καθιστώντας εύκολη την πρόσβαση στην εκπόνηση της έρευνας.

5.2. Η μεθοδολογία της έρευνας.

Για τις ανάγκες της μελέτης υιοθετήθηκε η έρευνα ποιοτικού τύπου και ειδικότερα οι ατομικές ημιδομημένες, εις βάθος συνεντεύξεις, σε στελέχη του ΚΚ και του δήμου. Ο στόχος για τη συγκεκριμένη επιλογή έρευνας θεωρήθηκε προσφορότερος καθώς προσανατολίζεται σε μια απεικόνιση, εξέταση, ερμηνεία και αντίληψη κοινωνικών φαινομένων, καταστάσεων και ομάδων εξηγώντας το «πώς» και «γιατί» (Ιωσηφίδης, 2001). Η ημιδομημένη συνέντευξη αποσκοπεί στη συλλογή, όσο είναι εφικτό, επαρκών δεδομένων, για τις εμπειρίες, θέσεις, κρίσεις και στάσεις των συμμετεχόντων (Ιωσηφίδης, 2008). Για την επίτευξη των σκοπών της ποιοτικής έρευνας έγιναν επισκέψεις στη δομή για συλλογή πληροφοριών, ως προς τη λειτουργία και δράση του. Για την εξέταση του εσωτερικού περιβάλλοντος, μελετήθηκε ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας, ο οδηγός της ΕΥΣΕΚΤ και το νομοθετικό πλαίσιο.

Για τις συνεντεύξεις επιλέχθηκαν δώδεκα (12) άτομα, με στόχο να αποτυπωθούν απόψεις, βασισμένες στην εμπειρία, τη γνώση και το πεδίο αρμοδιοτήτων, σε σχέση με το αντικείμενο της έρευνας. Η μέθοδος συλλογής των πληροφοριών ήταν η δια ζώσης ή τηλεφωνική συνέντευξη, κατόπιν προγραμματιζόμενου ραντεβού κατά το μήνα Μάιο 2023, εκτιμώμενης διάρκειας 45'. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν εγγράφως, με αποστολή σχετικής επιστολής, για τη σκοπιμότητα της έρευνας, τους λόγους επιλογής τους και για ζητήματα δεοντολογίας,

ήτοι περί συμμετοχής στην έρευνα εθελοντικά, διασφάλισης ανωνυμίας και κατόπιν έγγραφης συναίνεσης. Η μορφή της ημιδομημένης συνέντευξης ήταν ανοιχτού τύπου και πλαισιώθηκε με 4 θεματικούς άξονες προς συζήτηση. Ο πρώτος θεματικός άξονας σχετίζεται με το σχεδιασμό του ΚΚ, διερευνώντας την αναγκαιότητα δημιουργίας αλλά και τις προοπτικές του. Ο δεύτερος άξονας μελετά το περιεχόμενο και εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών και δράσεων της ασκούμενης κοινωνικής πολιτικής, ενώ ο τρίτος τη δικτύωση και συνεργασία με επιμέρους δομές και υπηρεσίες. Τέλος, ο τέταρτος άξονας εστιάζει στα διαπιστωμένα προβλήματα/ελλείψεις ως προς το σχεδιασμό και τη λειτουργία του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Η Περίπτωση του Κέντρου Κοινότητας του Δήμου Κορινθίων.

6.1. Σχεδιασμός Κέντρου Κοινότητας στο Δήμο Κορινθίων και οι προοπτικές του.

Η ανάπτυξη ενός τοπικού σημείου αναφοράς για ολιστική προσέγγιση των αναγκών του κοινωνικού συνόλου και ουσιαστική προώθηση της κοινωνικής ένταξης, τέθηκε ως προτεραιότητα στο ΕΣΠΑ 2014-2020. Το νέο εταιρικό σύμφωνο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁹, υιοθετώντας το σύνολο των θεματικών στόχων¹⁰ που ορίζονται από τους Κανονισμούς της ΕΕ, για οργανωτικές μεταρρυθμίσεις και στρατηγική επικέντρωση του αναπτυξιακού εγχειρήματος σε επιλεγμένες δράσεις και στοχοθεσία.

Η σύσταση ΚΚ στο Δήμο Κορινθίων, ως συμπληρωματική δομή της κοινωνικής υπηρεσίας του, ενσωματώνεται στις δράσεις του επιχειρησιακού προγράμματος ΠΕΠ Πελ/σου 2014-2020, για την επίτευξη της υλοποίησης του

---

⁹ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εκτελεστική απόφαση & έγκριση ορισμένων στοιχείων του Εταιρικού Συμφώνου με την Ελλάδα, για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014-2020, CCI 2014GR16M8PA001, C(2014)3542/23.5.2014.

¹⁰ Ο Κανονισμός εστιάζει τη στόχευση του ΕΚΤ σε τέσσερις θεματικές προτεραιότητες: προώθηση της απασχόλησης/στήριξη κινητικότητας εργαζομένων, προώθηση κοινωνικής ένταξης, αντιμετώπιση φτώχειας, επενδύσεις σε κατάρτιση, εκπαίδευση & δια βίου μάθηση, ενίσχυση θεσμικής επάρκειας και αποδοτικής δημόσιας διοίκησης.

θεματικού στόχου «προώθηση κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης» από τις κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων. Ξεκίνησε τη λειτουργία του Μάιο 2021, δυνάμει της υπ' αριθμ. 2982/2019 Απόφασης Ένταξης της Πράξης, με τίτλο «συγκρότηση και λειτουργία Κέντρου Κοινότητας και Κινητής Μονάδας στο Δήμο Κορινθίων, με περιοχή ευθύνης την Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας » και κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5045261 στο Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014 – 2020 & την υπ' αριθμ. 38144/2019 Απόφαση Υλοποίησης Με Ίδια Μέσα του Δήμου. Διαρθρώνεται σε μία σταθερή δομή με έδρα το Δήμο και μια Κινητή Μονάδα που καλύπτει τους υπόλοιπους δήμους της περιοχής. Σύμφωνα με τον Οδηγό Εφαρμογής, η σταθερή δομή στελεχώνεται από δύο κοινωνικούς λειτουργούς και έναν ψυχολόγο, ενώ η κινητή μονάδα από έναν κοινωνικό λειτουργό και έναν ψυχολόγο, προβλέποντας, αντίστοιχα, το εργασιακό καθεστώς.

Σκοπός είναι να λειτουργήσει ως ένα συντονιστικό κέντρο δράσεων για την ενημέρωση και υποστήριξη των εν δυνάμει ωφελούμενων σε κοινωνικού περιεχομένου προβλήματα, την οικονομική ενίσχυση τους, ένταξη στην αγορά εργασίας και εν γένει την κοινωνική τους ένταξη. Η εν λόγω προσπάθεια πυροδοτήθηκε από την αναγκαιότητα και επιβολή να κατοχυρωθεί σε εθνικό επίπεδο ένα ύστατο δίκτυο προστασίας, για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο πυρήνας της λειτουργίας του συνίσταται στην «παροχή ενός εκτεταμένου φάσματος υπηρεσιών κάτω από την ίδια στέγη».

«Το ΚΚ εξυπηρετεί διάφορες πληθυσμιακές ομάδες στόχου κάτω του ορίου της φτώχειας και λειτουργεί συντονιστικά, ώστε να καλυφθούν πιο άμεσα οι ανάγκες του κάθε πολίτη...Δηλαδή αν αυτό διασπάται σε διάφορους τομείς του δήμου δε νομίζω ότι θα είναι και λειτουργικό» (Συνεντευξιαζόμενη 3).

« Η κεντρική εξουσία πάντα σχεδιάζει ένα πρόγραμμα. Η εφαρμογή γίνεται κατά τόπους από το δήμο...Ο δήμος με την υποχρεωτική θεσμοθέτηση του Ε.Ε.Ε. αναλαμβάνει συγκεκριμένες υποχρεώσεις, οπότε αναγκαστικά δημιουργεί ΚΚ, σαν κάτι δηλαδή που ήρθε στην πορεία εκ των πραγμάτων» (Συνεντευξιαζόμενος 5).

«Γενικότερα ως ένα δίκτυ προστασίας και ως πρώτος μνημονιακός νόμος του Σαμαρά... ήταν ανάγκη από ότι φάνηκε εντέλει να λειτουργήσει και εδώ ΚΚ και με αυτή τη διαδικασία μπήκανε σε όλους τους μεγάλους δήμους» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

Ως προς τη χρηματοδότηση της δομής από το αντίστοιχο ΠΕΠ, εστάλη στον αρμόδιο φορέα της Περιφέρειας Πελ/σου πρόταση, με ενδεικτική κατανομή δήμων για τη λειτουργία ΚΚ. Ειδικότερα, η Περιφέρεια προκήρυξε σχετική πρόσκληση εντάσσοντας και το Δήμο Κορινθίων σε αυτούς, που δύνανται να υποβάλλουν πρόταση για τη σύσταση και λειτουργία ΚΚ. Ωστόσο, αν και οι περιφερειακές αρχές αποτέλεσαν, με έμμεσο τρόπο, έναν από τους παράγοντες που συνέβαλλαν στη λειτουργία τους, η τοπική αυτοδιοίκηση ήταν αυτή που υπήρξε ο επακόλουθος καθοριστικός παράγοντας. Ο δήμος Κορινθίων κινητοποιήθηκε να υποβάλει πρόταση για τη δημιουργία ΚΚ, προκειμένου να καλυφθούν ανάγκες που δημιουργήθηκαν ή αυξήθηκαν μετά την οικονομική κρίση.

«Πιστεύω ότι δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει τους πολίτες, κυρίως τις ευπαθείς ομάδες. Ο Δήμος Κορινθίων έχει μεγάλο πληθυσμό, οπότε θεωρώ ότι χρειαζόταν» (Συνεντευξιαζόμενη 10).

«Το ΚΚ για μας ήρθε σε μια εποχή που είχε αυξηθεί ταυτόχρονα η ανάγκη. Νομίζω ότι είναι σε άμεση συνάρτηση η λειτουργία της δομής με τις αυξανόμενες ανάγκες» (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Η οικονομική κρίση φαίνεται ότι επηρέασε σημαντικά την αύξηση του αριθμού των ατόμων, που χρήζουν κοινωνικής προστασίας και οικονομικής υποστήριξης και ανέδειξε την αναγκαιότητα της άμεσης αντιμετώπισης. Η μετατόπιση των εθνικών πολιτικών για την αρτιότερη κάλυψη των ανωτέρω αναγκών μετατίθεται στο τοπικό επίπεδο για αμεσότερη προσέγγιση.

«Πιστεύω ότι το ΚΚ δημιουργήθηκε προκειμένου να υπάρχει μια τοπική υπηρεσία εγγύτερα στον πολίτη. Θεωρώ ότι προσεγγίζονται καλύτερα οι όποιες ανάγκες του, καθώς επιτυγχάνεται καλύτερη πρόσβαση σε επιδόματα και διάφορα κοινωνικά προγράμματα. Μάλιστα, από την οικονομική κρίση και έπειτα οι τοπικές ανάγκες αυξήθηκαν δυσανάλογα» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

«Η κεντρική διοίκηση έδωσε τις κατευθυντήριες για το πλαίσιο λειτουργίας της δομής, οι οποίες πλαισιώνονται από το υποχρεωτικό σκέλος των αρμοδιοτήτων του ΚΚ, δηλαδή της οικονομικής ενίσχυσης, της ενημέρωσης και της διασύνδεσης ανάλογα με τις ανάγκες του πολίτη και το δυνητικό σκέλος, το οποίο σχετίζεται με την παροχή υπηρεσιών για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και διασφάλιση της κοινωνικής ένταξης. Το δεύτερο σκέλος επαφίεται στην πρωτοβουλία κάθε Δήμου, αν και σε τι βαθμό θα δώσει έμφαση» (Συνεντευξιαζόμενη 2).

«Έπρεπε να υπάρχει μια δομή που να ασχολείται κυρίως με τα επιδόματα και να είναι πιο άμεσο στους πολίτες» (Συνεντευξιαζόμενη 4).

« Για να εξυπηρετήσει επιπλέον ανάγκες των πολιτών της περιοχής, καθώς παρατηρείται αύξηση των πολιτών που βρίσκονται σε ανάγκη» (Συνεντευξιαζόμενη 9).

« Σε ένα πρώτο επίπεδο σίγουρα είναι το βιοποριστικό κομμάτι για τις ομάδες που είναι κάτω του ορίου της φτώχειας, σε δεύτερο επίπεδο είναι και το κοινωνικό, της κοινωνικής προστασίας αυτών των ομάδων» (Συνεντευξιαζόμενη 11).

Σημαντικό λόγο ίδρυσης, αποτέλεσε και η αναγκαιότητα ενίσχυσης του ρόλου της κοινωνικής υπηρεσίας του δήμου όσο και της στελέχωσης των όμορων δήμων, που δε διαθέτουν αντίστοιχη υπηρεσία, αφενός για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και αφετέρου τη χάραξη και συντονισμό κοινωνικών δράσεων. Η μείωση του μόνιμου προσωπικού λόγω των δημοσιονομικών περιορισμών, η αποσπασματικότητα υπηρεσιών και δομών, όπως και η επακόλουθη αύξηση των ευπαθών πολιτών, σηματοδότησαν τη δημιουργία του, ως το πιο κατάλληλο εργαλείο για την οργάνωση και ενεργοποίηση των κοινωνικών δομών του δήμου.

«Ουσιαστικά αυτός ήταν ο μόνος τρόπος να ενισχυθεί η κοινωνική υπηρεσία του δήμου, που ειδικά μετά την οικονομική κρίση είναι υποστελεχωμένη, ώστε να υπάρχει για μεγάλο χρονικό διάστημα εξειδικευμένο προσωπικό. Γιατί το πρόγραμμα είναι 3 χρόνια + 3χρόνια και μάλιστα τώρα έχει ενταχθεί και στο επόμενο ΕΣΠΑ (2024-2027). Μέχρι πρότινος οι ανάγκες του δήμου καλύπτονταν με συμβάσεις 5μήνου ή 8μήνου» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

« Ο λόγος που δημιουργήθηκε το ΚΚ νομίζω ότι ήρθε για να καλύψει κενά και αστοχίες της κοινωνικής υπηρεσίας του δήμου, ως μια πιο οργανωμένη δομή και ολιστική» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

« Πιστεύω ότι έγινε το ΚΚ για να συμμαζέψει στην ουσία όλον αυτόν τον κατακερματισμό της κοινωνικής υπηρεσίας στο δήμο και των δήμων της ευρύτερης περιοχής, γιατί άλλοι δήμοι ήταν υποστελεχωμένοι και άλλοι δεν είχαν καν κοινωνική υπηρεσία» (Συνεντευξιαζόμενος 8).

«Είναι μια δομή που οποιοσδήποτε Δήμος πιστεύω θα ήθελε και επιδιώκουν όλοι να δημιουργήσουν τέτοιες δομές, κυρίως λόγω της ανεπάρκειας των κοινωνικών υπηρεσιών να εξυπηρετήσουν το σύνολο των αρμοδιοτήτων που τους έχουν έρθει και

φυσικά μιλάμε για κοινωνικές υπηρεσίες τελείως αστελέχωτες. Ήρθε να καλύψει ένα κενό που υπήρχε στην κοινωνική υπηρεσία του δήμου. (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Για την επίτευξη του ανωτέρω σκοπού, τα κριτήρια πρόσληψης του ανθρώπινου δυναμικού για τη στελέχωση της δομής, πέραν των κοινωνικών προδιαγραφών, πλαισιώνονται από επιπλέον εξειδίκευση. Με αυτόν τον τρόπο εφοδιάζεται η δυναμική του δήμου με ειδικότητες (π.χ. κοινωνικός λειτουργός, ψυχολόγος) απαραίτητες για την προσαρμογή του στις προκλήσεις τις εποχής.

«Πρόκειται για εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, διότι αυτό είχε η ανάγκη η κοινωνική υπηρεσία, να παρέχονται πιο ουσιαστικές υπηρεσίες και όχι απλά να δίνεται μια οικονομική ενίσχυση» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

«Επειδή ανήκουν σε μια ιδιαίτερη κατηγορία αυτοί που εξυπηρετούνται, χρειάζονται κάποιες ειδικότητες συγκεκριμένες, που να είναι πιο ευαισθητοποιημένοι στα προβλήματα των πολιτών» (Συνεντευξιαζόμενος 5).

«Οι δικές μας ειδικότητες γνωρίζουν να προσεγγίζουν με επιστημονικό τρόπο τις ευπαθείς ομάδες που έρχονται εδώ, από την άλλη θεωρώ ότι ίσως έγινε και για εξοικονόμηση περισσότερο, δηλαδή όπως έχει προβλεφθεί κιόλας και από το ΦΕΚ ότι όλες οι ειδικότητες κάνουν την επιδοματική πολιτική» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

Η σύσταση του ΚΚ, ως ένα τοπικό σημείο αναφοράς, καθοδηγείται από τις εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές για την προώθηση ενός τοπικού πλέγματος κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών. Η χρηματοδότηση, λοιπόν, από τους πυλώνες αυτούς αποτελεί ικανό θύλακτρο για υλοποίηση πολιτικών κοινωνικού περιεχομένου. Δεδομένου, ότι οι πόροι του δήμου για παρεμβάσεις κοινωνικού χαρακτήρα προέρχονται είτε από το κεντρικό κράτος είτε από κοινοτικούς πόρους, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο κρατικός προϋπολογισμός έχει μειωθεί, ως προς την παροχή

κοινωνικής προστασίας, διαφαίνεται ότι η αξιοποίηση κοινοτικών χρηματοδοτήσεων για την υλοποίηση δράσεων κοινωνικής πολιτικής είναι ζωτικής σημασίας.

«Πρόκειται για συγχρηματοδοτούμενο έργο και οργανωτικά εντάσσεται στο δήμο ως ΕΣΠΑ. Ίσως και αυτή η παράμετρος να αποτέλεσε έναν παραπάνω λόγο που προχώρησε στην υποβολή σχετικής πρότασης ο δήμος» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

Δυνάμει των ανωτέρω, το εξειδικευμένο προσωπικό απασχολείται με σύμβαση ορισμένου χρόνου. Βασική παράμετρος για την αύξηση/μείωση του προσωπικού και κατ' επέκταση της συνέχισης/διεύρυνσης της λειτουργίας του ΚΚ, αποτελεί η δυνατότητα αξιοποίησης οικονομικών πόρων από χρηματοδοτήσεις. Ο δήμος, έχει τη δυνατότητα να συμβάλει είτε ο ίδιος με ίδια κεφάλαια, και όσο αυτό επιτρέπεται από το αυστηρό δημοσιονομικό πλαίσιο, είτε να συνεχιστεί με εθνικούς πόρους, όπως προβλέπει το σχετικό ΦΕΚ λειτουργίας των δομών. Τη δεδομένη στιγμή, η χρηματοδότηση συνεχίζεται αποκλειστικά από ευρωπαϊκούς πόρους και ο δήμος έχει αναλάβει με ίδια μέσα τα οργανωτικά ζητήματα της δομής, χωρίς να έχει επακολουθήσει κάποια ενέργεια για το σχεδιασμό ενός πιο μακροχρόνιου στρατηγικού πλάνου βιωσιμότητας της δομής.

« Αν σκοπεύει να αξιοποιήσει ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για τη συνέχιση, σκοπεύει πρώτα απ' όλα να αντλήσει ό,τι του δίνεται από την Ε.Ε...Σίγουρα δεν έχει γίνει κάποιο πλάνο για τη συνέχιση του προγράμματος με εθνικούς ή ιδίους πόρους » (Συνεντευξιαζόμενος 7).

«Έχει σταλεί πρόσκληση από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ Πελ/σου για διεύρυνση του ΚΚ γιατί φυσικά το κονδύλι για την αξιοποίηση ανθρώπινων πόρων είναι ευρωπαϊκό. Και φυσικά η συνέχιση προς το παρόν εξαρτάται από αυτό. Ήδη η συνέχιση/διεύρυνση του ΚΚ έχει μπει στο επόμενο ΕΣΠΑ. Δεν έχει γίνει καμία μελέτη,

για κάτι πιο μακροχρόνιο, είναι καθαρά τι λεφτά έρχονται από την Ε.Ε.» (Συνεντευξιαζόμενος 8).

«Όσο είναι ΕΣΠΑ δεν υπάρχει περίπτωση, τουλάχιστον στο πλαίσιο που μπορούμε ως κοινωνική υπηρεσία του δήμου, να μη διεκδικήσουμε οτιδήποτε μπορεί να επεκτείνει τη λειτουργία της δομής. Σε κάθε περίπτωση στα πλαίσια του ΕΣΠΑ. Τώρα αν πούμε ότι σταματάει το ΕΣΠΑ, δεν μπορώ να απαντήσω» (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Συνοψίζοντας, το ΚΚ του δήμου Κορινθίων σχεδιάστηκε, ως η κατάλληλη απάντηση στις αυξανόμενες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, απόρροια της κοινωνικοοικονομικής κρίσης. Καθοδηγούμενο από το ευρωπαϊκό επίπεδο, ενσωματώθηκε στις εθνικές πολιτικές και υλοποιήθηκε τοπικά. Επεδίωξε να καλύψει τα κενά και τις ελλείψεις της κοινωνικής υπηρεσίας στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής και να αναδειχθεί ως ένα «front desk», για ολιστική ανταπόκριση στις απαιτήσεις της εποχής. Θεμελιωμένο, ωστόσο, σε μια σχέση εξάρτησης από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα και το αντίστοιχο πλαίσιο προϋποθέσεων που θέτουν, αμφισβητείται σε μεγάλο βαθμό η βιωσιμότητα της δομής.

6.2. Περιεχόμενο και Εύρος Παρεχόμενων Υπηρεσιών και Δράσεων Κοινωνικής Πολιτικής του ΚΚ.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται από το ΚΚ διαρθρώνονται σε τρεις (3) πυλώνες και αφορούν την εξυπηρέτηση, ενημέρωση και υποστήριξη των πολιτών, τη διασύνδεση και συνεργασία με υπηρεσίες/δομές κοινωνικού χαρακτήρα καθώς και τη γενικότερη παροχή υπηρεσιών (π.χ. συμβουλευτική) για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Το εύρος των υπηρεσιών που δύναται να παρέχει το ΚΚ είναι αλληλένδετο με τη στελέχωσή του με αντίστοιχες ειδικότητες, τις εθνικές πολιτικές με τις τιθέμενες προτεραιότητές τους, καθώς και τις επιδιωκόμενες πολιτικές εκάστης τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το πλαίσιο των παρεχόμενων υπηρεσιών έγκειται στην ενημέρωση και εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής σε θέματα κοινωνικής προστασίας-κοινωνικής πολιτικής και των ενταγμένων στο πρόγραμμα του Ε.Ε.Ε. Επιπρόσθετα, παρέχονται κατευθύνσεις για υπηρεσίες, κοινωνικά προγράμματα και δομές στήριξης, κυρίως, τοπικής εμβέλειας. Η στελέχωση από εξειδικευμένο προσωπικό συμβάλλει στην παροχή πρόσθετων υπηρεσιών όπως ψυχολογική συμβουλευτική, κοινωνική στήριξη, εργασιακός προσανατολισμός για ενδυνάμωση των εξυπηρετούμενων, καθώς και κάθε είδους επιπρόσθετη δράση που σχετίζεται με την ομαλή ένταξη τους (π.χ. παραπομπές σε αρμόδιες υπηρεσίες, δράσεις ευαισθητοποίησης).

«Το ΚΚ παρέχει αρκετές υπηρεσίες με προτεραιότητα την υποδοχή, ενημέρωση και εξυπηρέτηση των πολιτών και κυρίως τους υποστηρίζει σε όλα τα στάδια και τη διαδικασία για χορήγηση κάποιας οικονομικής ενίσχυσης» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

«Σίγουρα στο ΚΚ υπάρχει ενημέρωση, υποδοχή των πολιτών και πληροφόρηση. Υπάρχει το κομμάτι της επιδοματικής πολιτικής που καταλαμβάνει τη μερίδα του λέοντος, ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Από εκεί και πέρα υπάρχουν οι συμβουλευτικές, η ένταξη στην αγορά εργασίας, συνεργασία με φορείς και υπηρεσίες όσον αφορά τη δικτύωση, τη διασύνδεση, την παραπομπή των πολιτών ανάλογα με το αίτημά τους» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

« Παρέχονται ενημέρωση σε τοπικά και εθνικά προγράμματα, υποστήριξη, διασύνδεση με εργασία, παροχή επιδομάτων. Αυτά είναι τα υποχρεωτικά που έχουν καθορισθεί σε επίπεδο κεντρικό. Πέρα από τα υποχρεωτικά υπάρχει και η συμβουλευτική, εργασιακή και ψυχοκοινωνική» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

Οι ωφελούμενοι που εξυπηρετούνται είναι, κατά προτεραιότητα, οι ευπαθείς ομάδες, όπως έχουν οριοθετηθεί από το θεσμικό πλαίσιο και δη οι δικαιούχοι λήψης

κάποιας οικονομικής ενίσχυσης και κυρίως του Ε.Ε.Ε. Εντούτοις, αποτελεί σημαντικό σημείο αναφοράς για τον κάθε πολίτη που ζητά ενημέρωση. Αναφορικά με τις δευτερεύουσες υπηρεσίες, όπως η συμβουλευτική υποστήριξη, τα όρια ένταξης είναι ελαστικά και επαφίεται στην πρωτοβουλία του δήμου και τη διάθεση του χρόνου των υπαλλήλων για την παροχή τους.

« Ο οποιοσδήποτε μπορεί να έρθει να ενημερωθεί για οτιδήποτε χρειαστεί, τόσο για επιδόματα όσο και για κάθε είδους κοινωνική στήριξη» (Συνεντευξιαζόμενη 2).

«Όσον αφορά την επιδοματική πολιτική υπάρχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, αλλά στο κομμάτι της ενημέρωσης, πληροφόρησης ή παραπομπής δε χρειάζονται προϋποθέσεις...Δεν είναι υποχρεωτικές οι συμβουλευτικές είναι δυνατικές, επομένως το κατά πόσο επενδύουμε στις δευτερεύουσες υπηρεσίες έχει να κάνει πραγματικά με την προσπάθειά μας και με το τι εμείς, ως επιστήμονες, θα θέλαμε να παρέχουμε στους πολίτες και βλέπουμε ότι έχει ανάγκη» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

«Σε κεντρικό επίπεδο ορίζεται ο τρόπος λειτουργίας του ΚΚ και μέσα σε όλα τα άλλα προβλέπονται και οι προϋποθέσεις των ωφελούμενων. Αλλά δεν εξυπηρετούνται μόνο όσοι δικαιούνται κάποιο επίδομα, μπορεί να υπάρχει και κάποιος ωφελούμενος που έχει κάποια άλλη ανάγκη όπως εργασιακή συμβουλευτική» (Συνεντευξιαζόμενη 9).

« Οι προϋποθέσεις ορίζονται σε κεντρικό επίπεδο και κυρίως αφορά τις ομάδες του πληθυσμού, που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας για την άσκηση της επιδοματικής πολιτικής. Σε ότι αφορά το κομμάτι της κοινωνικής προστασίας που παρέχουμε, ως εξειδικευμένο προσωπικό, δεν υπάρχει κάποιο κριτήριο για να τις λάβει κάποιος» (Συνεντευξιαζόμενη 11).

«Κατά προτεραιότητα εξυπηρετούνται οι δικαιούχοι του Ε.Ε.Ε. και αυτοί που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας και γενικά όσοι δικαιούνται κάποιο επίδομα» (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Αναφορικά με τον τρόπο που πληροφορούνται οι ωφελούμενοι το σύνολο των υπηρεσιών που παρέχει το ΚΚ στηρίζεται στην εμπειρική προσέγγιση των στελεχών της δομής και την πλημμελή δικτύωση που έχουν αναπτύξει στην ευρύτερη περιοχή και δεν αποτελεί προϊόν κάποιας συστηματικής προσέγγισης ή μελέτης.

«Δε νομίζω ότι έχει γίνει κάποια συστηματική έρευνα, ούτε έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Πολλοί ωφελούμενοι που προσέρχονται ήταν ήδη λήπτες κάποιου επιδόματος από την πρόνοια του δήμου και ουσιαστικά παραπέμπονται στη δομή για να συνεχιστεί η εξυπηρέτησή τους» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

«Οι ωφελούμενοι για τις υπηρεσίες μας ενημερώνονται δια ζώσης, όταν προσέρχονται στην υπηρεσία...Γίνονται ελάχιστες δικτυώσεις με άλλες δομές και υπηρεσίες και προσπαθούμε έτσι να επικοινωνήσουμε και να δώσουμε πληροφορίες στους πολίτες» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

Το γεγονός ότι δεν έχει αναπτυχθεί κάποιος μηχανισμός, ώστε να εντοπίζεται αποτελεσματικότερα το σύνολο των ατόμων που χρήζουν ουσιαστικής κοινωνικής προστασίας και να καρποφορήσει η πληροφόρηση, συμβάλει κατασταλτικά στη δυνατότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης να οικοδομήσει ένα ολοκληρωμένο σύστημα κοινωνικής πολιτικής.

Η καταχώριση των στοιχείων του κάθε ωφελούμενου γίνεται εντύπως και ηλεκτρονικά σε βάση δεδομένων, συνδυαστικά με την καταχώριση στο πληροφοριακό σύστημα των αιτήσεων και των απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη

χορήγηση οικονομικών επιδομάτων. Ακόμα και ο πληθυσμός, που εξυπηρετείται από την κοινωνική υπηρεσία του δήμου, προωθείται στο ΚΚ για την καταχώριση του ιδίου (με μοναδικό αριθμό μητρώου) και του πλήθους των αιτημάτων του.

«Κατά την εξυπηρέτηση του πολίτη, είτε έρχεται ο ίδιος με ένα αίτημα είτε κατά τη συνεργασία μας μαζί του, αντιλαμβανόμαστε αν υπάρχει κάποια δυσκολία ή κάποια ανάγκη ή τον ενημερώνουμε σε περίπτωση που μπορεί να δικαιούται κάτι, σύμφωνα με τα δεδομένα που υπάρχουν. Αυτά τα δεδομένα περνούν ηλεκτρονικά στο πληροφοριακό σύστημα που διαθέτουμε. Επίσης, κάθε ηλεκτρονική αίτηση Ε.Ε.Ε. εξυπηρετεί ως ένα σύντομο ιστορικό ανάγνωσης και εξατομίκευσης των αναγκών του πολίτη» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

« Τα στοιχεία και οι ανάγκες του κάθε πολίτη συμπληρώνονται σε μια ατομική καρτέλα, λαμβάνεται δηλαδή ένα μικρό ιστορικό από την κοινωνική λειτουργό ή τον ψυχολόγο. Στη συνέχεια υπάρχει η πλατφόρμα του ΚΚ που περνούν όλα τα στοιχεία» (Συνεντευξιαζόμενη 9).

Έτσι, η δομή λειτουργεί ως βασικό εργαλείο συγκέντρωσης δεδομένων για τους αυτοδιοικητικούς θεσμούς και τον ΕΜ για τυχόν (επανα) σχεδιασμό κοινωνικών δράσεων. Μέχρι τώρα τα δεδομένα έχουν χρησιμοποιηθεί μόνο για στατιστικούς λόγους, μετρώντας ποσοτικά το σύνολο του εξυπηρετούμενου τοπικού πληθυσμού ενώ δεν έχουν αξιοποιηθεί από κανένα επίπεδο διακυβέρνησης για (επανα) σχεδιασμό εθνικών κοινωνικών πολιτικών ή τοπικών προγραμμάτων.

«Συγκριτικά με άλλο ΚΚ που εργαζόμουν, εδώ δεν αντλούνται τα στοιχεία της δομής είτε σε τοπικό, είτε περιφερειακό επίπεδο πόσο μάλλον σε εθνικό, ώστε να γίνουν ή να αναδιαμορφωθούν κάποιες πιο εξατομικευμένες δράσεις και κοινωνικές πολιτικές» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

« Ξέρω ότι είχαν αξιοποιηθεί απλά ποσοτικά στοιχεία σε κεντρικό επίπεδο για την εκπόνηση μιας μελέτης, δυνάμει των στατιστικών στοιχείων, όπου γινόταν απλά μια ποσοτική σύγκριση μεταξύ των ΚΚ σε πανελλαδικό επίπεδο» (Συνεντευξιαζόμενη 9).

Ακόμη περισσότερο, σύμφωνα με τους ερωτώμενους, η συμμετοχή των ίδιων των στελεχών της δομής στην οργάνωση και λειτουργία της κοινωνικής πολιτικής του δήμου είναι μηδαμινή και συναρτάται με την απουσία στρατηγικής, σχεδιασμού και πόρων.

« Ο δήμος, όπως και κάθε δήμος, δύσκολα μπαίνει στη διαδικασία να σχεδιάζει δικά του προγράμματα και να κάνει δικές του πρωτοβουλίες σε κοινωνικά προγράμματα, για αυτό το λόγο δεν είναι τόσο ανεπτυγμένη η συνεργασία, σε αυτό το σκέλος με τα στελέχη του ΚΚ» (Συνεντευξιαζόμενη 2).

«Πιστεύω ότι ο δήμος μέσα από τη λειτουργία του ΚΚ έχει απλά έναν διαμεσολαβητικό ρόλο και αυτενεργεί στις άμεσες τοπικές ανάγκες. Επί της ουσίας έχει απλά διαχειριστική αρμοδιότητα να εκτελεί τις κατευθυντήριες οδηγίες του κεντρικού κράτους για χορήγηση επιδομάτων, κομμάτι που έχει αναθέσει εξ' ολοκλήρου στο ΚΚ και δε λαμβάνουν τα στελέχη σε τίποτα άλλο υπόψη» (Συνεντευξιαζόμενη 3).

«Τέτοιου είδους εξατομικευμένες κοινωνικές υπηρεσίες προς την τοπική κοινότητα δεν έχουν γίνει γιατί, αφενός δε μας έχει ζητηθεί και αφετέρου είναι πρακτικά δύσκολο λόγω χρόνου και δυσκολιών στη συνεργασία με το δήμο» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

«Θεωρώ ότι μετά την οικονομική κρίση έχει περιοριστεί αρκετά η οικονομική ευχέρεια για άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Ακόμα και να υπήρχε η δυνατότητα και ο χρόνος να εκπονήσουμε μια μελέτη και να προτείνουμε κάτι σε επίπεδο δήμου, δε νομίζω ότι υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης από τον προϋπολογισμό. Ο δήμος,

περισσότερο, παίρνει πρωτοβουλίες και χρηματοδοτεί αμεσότερες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας» (Συνεντευξιαζόμενος 8).

«Δεν έχει υλοποιηθεί κάτι τέτοιο λόγω φόρτου εργασίας. Αλλά και ο δήμος αδυνατεί να χρηματοδοτήσει» (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Το ίδιο ισχύει για το βαθμό αυτονομίας της δομής να σχεδιάζει και να υλοποιεί παράλληλες εξατομικευμένες τοπικές παρεμβάσεις. Αν και νομοθετικά τους παρέχεται αυτή η δυνατότητα, σαν αυτόνομο συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα, επιδοτούμενο για τέτοιες πρωτοβουλίες από ευρωπαϊκό κονδύλι, στην πράξη ανακύπτουν αρκετές δυσχέρειες. Αφενός, εξαιτίας της σχεδόν μονοπωλιακής απασχόλησης των στελεχών στην άσκηση επιδοματικής πολιτικής και αφετέρου εξαιτίας της διοικητικής ένταξης των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στο δήμο, με τα όποια γραφειοκρατικά κωλύματα αυτό συνεπάγεται.

«Λόγω χρόνου είναι πολύ δύσκολο να ασχοληθούμε μόνοι μας ή σε συνεργασία για να σχεδιάσουμε και να υλοποιήσουμε οποιαδήποτε δράση» (Συνεντευξιαζόμενη 2).

«Το ΦΕΚ δίνει τη δυνατότητα στα ΚΚ να πάρουν πρωτοβουλία για διάφορες δράσεις με ευρωπαϊκό 'budget' αλλά ουσιαστικά διοικητικά είμαστε ένα, περνάει απ' την κοινωνική υπηρεσία, άρα πάλι από τον προϋπολογισμό και τις διαδικασίες του δήμου (Συνεντευξιαζόμενη 12).

« Το ΚΚ έχει μπει ως δομή στο πλαίσιο του δήμου, οπότε για να παρθεί ή αξιοποιηθεί ένα οποιοδήποτε κονδύλι για εξατομικευμένη δράση, θα πρέπει να περάσει σε κάθε περίπτωση από το δήμο» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

Σε γενικές γραμμές, το σύνολο των συνεντευξιαζόμενων εστίασε στο γεγονός ότι το εύρος των λειτουργιών και των παρεχόμενων υπηρεσιών του ΚΚ είναι άνισα κατανομημένο και περιορισμένο στις συγκεκριμένες ειδικότητες του κέντρου.

Αρκετές παρεχόμενες υπηρεσίες διασυνδέονται με το ΕΕΕ, με επακόλουθο την αποκλειστική υλοποίηση του πρώτου άξονα λειτουργίας της δομής, ήτοι τη μοναδική εξυπηρέτηση των προνοιακών επιδομάτων, ενώ υπηρεσίες, όπως η ψυχοκοινωνική στήριξη και εργασιακή συμβουλευτική και αντίστοιχες δράσεις δεν παρέχονται με συνέπεια αλλά, εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα του προσωπικού και το φόρτο εργασίας.

« Θεωρώ ότι η λειτουργία της δομής έχει ένα σημαντικότερο σκοπό από την απλή χορήγηση ενός επιδόματος γιατί, εν τοις πράγμασι, αποτελεί ένα σημείο καθοδήγησης του πολίτη, για ό,τι ο τελευταίος επιθυμεί να καλύψει. Δυστυχώς, όμως, η καθημερινότητα και ο φόρτος εργασίας επιβεβαιώνει ότι περιορίζεται στο γραφειοκρατικό κομμάτι και την απλή διεκπεραίωση επιδομάτων» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

« Περισσότερο ασχολούμαστε με την επιδοματική πολιτική και ανάλογα την ανάγκη, που τυχόν μπορούμε να διερευνήσουμε και μιλάμε για σοβαρή ανάγκη του ωφελούμενου να προχωρήσουμε και να έχει διάφορες υπηρεσίες» (Συνεντευξιαζόμενη 10).

«Γίνεται προσπάθεια και προσπαθούμε να παρέχουμε υπηρεσίες, όπως συμβουλευτική υποστήριξη, προκειμένου να ενταχθούν και κοινωνικά και εργασιακά, αλλά περισσότερο λειτουργούμε διεκπεραιωτικά χορηγώντας ένα απλό επίδομα...Σε κάθε περίπτωση είναι λίγο το προσωπικό, πολλές οι αρμοδιότητες αν θέλουμε να μιλάμε για μια ολιστική υπηρεσία σε όλα τα επίπεδα» (Συνεντευξιαζόμενη 11).

Ως εκ τούτου, η οποιαδήποτε συμπληρωματική εξειδικευμένη παροχή υπηρεσίας, με απώτερη επιδίωξη την ενδυνάμωση και ενεργοποίηση του κάθε πολίτη για απεγκλωβισμό του από τον κύκλο της φτώχειας και (επαν)ένταξή του στην

κοινωνία, φαίνεται ότι δεν έχει ενεργοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό. Το γεγονός, μάλιστα, ότι δεν υπάρχει κάποιο εργαλείο αξιολόγησης του συνόλου των υπηρεσιών, που επιχειρείται να παρέχουν τα στελέχη, αποτελεί αρνητικό πρόσημο για την ανάδειξη του ποιοτικού έργου των στελεχών και της δυνατότητας για τυχόν ανατροφοδότηση και βελτίωσή τους. Κάτι που, επίσης, συνεπάγεται συγκεκριμένη διαδικασία, εμποδίζοντας την οποιαδήποτε διορθωτική παρέμβαση καθώς και ο δήμος περιορίζεται στη διαχείριση δομών του τομέα τους, εξαιτίας της στήριξης από κοινοτικούς πόρους και συμμόρφωσης με τις ρήτρες και τη στοχοθεσία που τίθενται.

«Αυτή τη στιγμή υπάρχει μεγάλος φόρτος εργασίας και αρμοδιοτήτων και δεν ξέρω κατά πόσο επιτυγχάνεται μια ολιστική προσέγγιση των αναγκών του κάθε ωφελούμενου και εάν μιλάμε, εν τοις πράγμασι, για κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωσή του» (Συνεντευξιαζόμενη 4).

«Δε μπορεί να καλυφθεί όλο το φάσμα των αρμοδιοτήτων του ΚΚ, όπως εργασιακή συμβουλευτική και διάφορες δράσεις τοπική ένταξης, λόγω πίεσης του χρόνου» (Συνεντευξιαζόμενος 5).

«Δεν υπάρχει κάποιο εργαλείο που να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Υπάρχει μόνο ένας ετήσιος αριθμητικός δείκτης του αριθμού των εξυπηρετούμενων και είναι τυπικό γιατί ελεγχόμαστε από την Ε.Ε.» (Συνεντευξιαζόμενη 9).

«Είναι μια υπηρεσία που πρέπει να υπάρχουν διάφορες ειδικότητες και να ασχολούνται εξειδικευμένα, ανάλογα με την ανάγκη του κάθε ωφελούμενου και σίγουρα χρειάζεται παραπάνω προσωπικό, για να επιμερίζεται αναλόγως το γραφειοκρατικό κομμάτι» (Συνεντευξιαζόμενη 10).

Ανακεφαλαιώνοντας, οι υπηρεσίες που παρέχονται από το ΚΚ εναρμονίστηκαν με τις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες, όπως αυτές αποτυπώθηκαν με προσανατολισμό στην εξυπηρέτηση της επιδοματικής πολιτικής. Η υποστελέχωση σε ειδικότητες και ο αυξημένος φόρτος των στελεχών στην άσκηση της επιδοματικής πολιτικής, οδήγησε στην ανεπαρκή λειτουργία της δομής στο πλήρες φάσμα των δυνατοτήτων της, καθώς επίσης και στην ανεκμετάλλευτη συμμετοχή του ΚΚ στη χάραξη κοινωνικής πολιτικής, ως κομμάτι του Εθνικού Μηχανισμού. Ο συσχετισμός του ΚΚ με την επιδοματική πολιτική κατέστησε αναιμικό το πλέγμα των λοιπών υπηρεσιών και δράσεων τοπικού χαρακτήρα.

Επαναλαμβάνεται μια σχέση εξάρτησης της τοπικής αυτοδιοίκησης, υπό το πλαίσιο των προϋποθέσεων που θέτει, αφενός το κεντρικό κράτος για τη λειτουργία της γενικότερα και τη λειτουργία του ΚΚ ειδικότερα και αφετέρου από τους όρους που θέτει το κάθε ευρωπαϊκό συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα. Έτσι, αποδεικνύεται το πόσο βαθιά έχει «εκπαιδευτεί» ο αυτοδιοικητικός θεσμός στην «εκμετάλλευση» των εργαλείων που εμφανίζονται, ανά καιρούς, στη διάθεσή του.

6.3. Δικτύώσεις/Συνεργασίες στο πλαίσιο λειτουργίας του Κέντρου Κοινότητας.

Η συνεργασία για την παραπομπή αιτημάτων σε άλλες δομές και υπηρεσίες καθώς και η δικτύωση με φορείς/συνλόγους που υλοποιούν δράσεις ευαισθητοποίησης και κοινωνικής ένταξης, σε διαφορετικές ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, αποτελούν συστατικά στοιχεία του πλέγματος των υπηρεσιών του ΚΚ. Σε όλες τις περιπτώσεις αναφέρθηκε το επίπεδο της συνεργασίας και της δικτύωσης της δομής με υπηρεσίες και φορείς, που δραστηριοποιούνται εντός και εκτός του δήμου και της αναγκαιότητας ανάπτυξης μιας πιο εποικοδομητικής σχέσης. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε:

«Επειδή οι περισσότερες υπηρεσίες και δομές, εντός του δήμου, είναι υπηρεσίες που σχετίζονται μεταξύ τους μπορεί εύκολα να γίνει παραπομπή και να επιτευχθεί συνεργασία» (Συνεντευξιαζόμενη 4).

«Θεωρώ ότι από την πλευρά του δήμου δεν έχει γίνει επαρκής δημοσιότητα και δικτύωση για το ΚΚ και έτσι υπάρχει μια ταύτιση με την πρόνοια του δήμου. Προσπαθούμε να κάνουμε κάποιες δικτυώσεις και δράσεις για συνεργασία, πέρα από όσες σχετίζονται με τις ανάγκες του κάθε πολίτη, αλλά αυτό από μόνο του δεν αρκεί» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

«Η σχέση με τις άλλες υπηρεσίες, είτε εντός είτε εκτός του δήμου, και η διασύνδεση, βασικά, είναι αναγκαστική πολλές φορές και σε άλλο σημείο είναι καλή» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

«Υπάρχει μια σχετικά καλή διασύνδεση μεταξύ των διαφόρων δομών και του ΚΚ, και από πλευράς περιφέρειας που έχει υπογραφεί αντίστοιχη προγραμματική σύμβαση συνεργασίας, αλλά είναι περισσότερο τυπικό και δεν αναπτυχθεί επί της ουσίας» (Συνεντευξιαζόμενη 9).

«Γενικά υπάρχει συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών, για να δεχτούν οι ωφελούμενοι υπηρεσίες εντός ενός συνεργατικού πλαισίου. Δε θα έλεγα ότι υπάρχει ικανοποιητική συνεργασία, αλλά απλά ένα βασικό επίπεδο» (Συνεντευξιαζόμενη 11).

«Έχει γίνει μια πολύ καλή προσπάθεια από τα στελέχη της δομής να αναπτύξουν σχέσεις με τις υπόλοιπες υπηρεσίες, τόσο του δήμου όσο και με άλλες δομές και συλλόγους κοινωνικού χαρακτήρα...Είναι πολύ σημαντικό εργαλείο για την παροχή υπηρεσιών στους ευπαθείς πολίτες» (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Αναφορικά με την ύπαρξη ενός συνεργατικού πλαισίου, σε επίπεδο Ε.Ε., για ανταλλαγή ιδεών και διάχυση καλών πρακτικών και τεχνογνωσίας, το σύνολο των

ερωτώμενων απάντησε αρνητικά, επισημαίνοντας τη δυσκολία επίτευξης μιας τέτοιας συνεργασίας στο γεγονός της έλλειψης συγκεκριμένης στοχοθεσίας κατά το σχεδιασμό του ΚΚ.

«Δεν έχουμε καμία συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο και δε νομίζω ότι είναι εφικτό, γιατί δε ξέρω αν υπάρχει κάτι αντίστοιχο, γιατί εδώ δεν υπάρχει και στοχοθεσία συγκεκριμένη, απλά ήρθε όλη η ιδέα επειδή ήταν μνημονιακός όρος. Οπότε επειδή δεν υπάρχει στοχοθεσία δε μπορώ να σου πω για κάποια αντίστοιχη ευρωπαϊκή δομή, που θα συνέβαλλε θετικά σε μια συνεργασία» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

« Δε ξέρω, νομίζω ότι δεν έχει προβλεφθεί κάτι σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά δε ξέρω και αν μια τέτοια συνεργασία θα ήταν κάτι εφαρμόσιμο, κατά πόσο δηλαδή οι πληροφορίες που έχουν άλλα κράτη βρισκόμενα σε άλλο επίπεδο ανάπτυξης και κουλτούρας και γενικότερα λειτουργίας θα μας βοηθούσε εμάς ή αντίστοιχα κατά πόσο θα βοηθούσαμε εμείς» (Συνεντευξιαζόμενη 10).

Αντίστοιχα και η σχέση του ΚΚ με την κοινωνία των πολιτών αντανακλάται σε κάποια ψήγματα συνεργασίας, ενώ το θεσμικό έλλειμμα στην ανάπτυξη ενός οργανωμένου δικτύου εθελοντισμού, στερεί την ευκαιρία για αξιοποίηση ενός σημαντικού εργαλείου στην υλοποίηση ενός ευρύτερου φάσματος δράσεων της δομής. Για αρκετούς ερωτώμενους, η απάντηση σε αυτό εδράζει στην έλλειψη της ουσιαστικής συμπερίληψης του εν λόγω εργαλείου, στο πλαίσιο ενός οργανωμένου στρατηγικού σχεδιασμού.

« Η αλήθεια είναι ότι δεν έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα μια τέτοια συνεργασία. Θα μπορούσε να γίνει ένας καλύτερος σχεδιασμός για να προσφέρει κάτι στους πολίτες, το κάτι παραπάνω και να αξιοποιηθεί ένα δίκτυο εθελοντών. Θα μπορούσε να γίνει ένας καλύτερος σχεδιασμός σε κεντρικό επίπεδο ή τοπικό» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

«Είχε υπάρξει κάποια περίοδο έτσι μια άτυπη συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις και αποσπασματικά με εθελοντές. Αλλά ήταν κάτι αποσπασματικό, δεν υπάρχει κάτι συστημικό, κάτι οργανωμένο ή να σχεδιαστεί πιο οργανωμένα σε επίπεδο κεντρικού κράτους» (Συνεντευξιαζόμενη 11).

«Δεν υπάρχει ιδιαίτερη συνεργασία και φυσικά μιλάμε για άτυπη συνεργασία, δε μιλάμε για κάτι σχεδιασμένο και οργανωμένο» (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Η δικτύωση πλαισιώνει καθοριστικά τη λειτουργία του ΚΚ, τόσο σε σχέση με την ενημέρωση και παραπομπή όσο με το συντονισμό των δικών του ενεργειών. Ωστόσο, ως σημείο αναφοράς, αδυνατεί να ανταποκριθεί και να εξυπηρετήσει όλες τις ανάγκες των ωφελούμενων, συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη η ανάπτυξη μηχανισμών και εργαλείων δικτύωσης. Συγκροτώντας σημαντική λειτουργική παράμετρο της δομής δεν περιγράφεται, ούτε υφίσταται συγκεκριμένος μηχανισμός ή διαδικασία για τη χαρτογράφηση, καταγραφή και αμοιβαία συνεργασία των δομών και υπηρεσιών, που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής ένταξης. Συνεπακόλουθα, αναπτύσσονται άτυπα δίκτυα με άλλες δομές, με αφορμή κυρίως το σύστημα της παραπομπής ή παρατάσσουν δικούς τους αποσπασματικούς μηχανισμούς. Αναφορικά με τις υπηρεσίες, τις οποίες συνεργάζεται η δομή, συνήθως αποτελούν τις λοιπές δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες ή δομές, που με κάποιο τρόπο έχουν έρθει σε επαφή για την επίλυση αιτημάτων των ωφελούμενων.

«Υπάρχει ένα σε γενικές γραμμές ικανοποιητικό επίπεδο συνεργασίας και διασύνδεσης, σχετικά με την εξυπηρέτηση αιτημάτων του κάθε ωφελούμενου, το οποίο στηρίζεται κυρίως στο προφορικό (προσωπική ή τηλεφωνική επικοινωνία). Θεωρώ ότι δεν υπάρχει η τεχνογνωσία να οργανωθεί ένα σωστό εργαλείο δικτύωσης και

συνεργασίας μεταξύ όλων των κοινωνικών υπηρεσιών, δομών κ.λπ., που να περιλαμβάνει το σύνολο της Κορινθίας» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

«Όλο το σύστημα της παραπομπής γίνεται άτυπα, συνήθως δια ζώσης στον ωφελούμενο, και μέσω αυτού γίνεται άτυπα η δικτύωση με τον άλλο φορέα. Δεν υπάρχει κανένα εργαλείο, ενώ η οποιαδήποτε ανίχνευση και συντονισμός γίνεται καθαρά εξατομικευμένα από το κάθε στέλεχος. Δηλαδή ψάχνει είτε από το διαδίκτυο, είτε από συνάδελφο είτε από δικτύωση που έχει γίνει σε μικρότερο βαθμό» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

« Η δικτύωση έχει σχέση περισσότερο με το κάθε περιστατικό και αν χρειάζεται διασύνδεση....Ότι γίνεται στο πλαίσιο των παραπομπών και της δικτύωσης γίνεται προφορικά και άτυπα. Εγώ έχω σε ένα απλό έντυπο το σύνολο των υπηρεσιών, δομών που υπάρχουν στην περιοχή, το οποίο φυσικά χρειάζεται επικαιροποιήσεις. Δεν έχει αξιοποιηθεί κάτι, ώστε να μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε, να συντονίζουμε και να συντάσσουμε ένα οργανωμένο σχέδιο ατομικό δράσης κοινωνικής ένταξης σε κάθε ωφελούμενο, για να επιτυγχάνεται η ολιστική προσέγγιση των αναγκών του» (Συνεντευξιαζόμενη 10).

«Δεν υπάρχει κάποια εποπτεία στις υπηρεσίες, δομές και φορείς που υπάρχουν, δεν έχει σχεδιαστεί κάτι που να μπορεί να το χρησιμοποιήσει το ΚΚ, ώστε να επιτυγχάνεται μια ολιστική προσέγγιση και να παρακολουθείται η πορεία ένταξης του κάθε ωφελούμενου. Επίσης και να γίνονται πιο εύκολα οι παραπομπές. Γενικά, έχουμε ένα άτυπο δίκτυο υπηρεσιών. Γνωρίζουμε τα στοιχεία επικοινωνίας των συναδέλφων, γύρω-γύρω, σε όλες τις υπηρεσίες και απευθυνόμαστε ανάλογα με το αίτημα του ωφελούμενου» (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Συνοψίζοντας, φαίνεται ότι το ΚΚ αιμοδοτείται αλλά και τροφοδοτεί τον ίδιο το δήμο με την άτυπη, οικειοθελή ή μη, ανίχνευση και καταγραφή των υπηρεσιών που παρέχονται και των φορέων/δομών που παρέχουν τις αντίστοιχες υπηρεσίες, για κοινωνική προστασία και ενσωμάτωση και δεν είναι αποτέλεσμα ενός οργανωμένου μηχανισμού συντονισμού των υπηρεσιών ή κάποιου εργαλείου δικτύωσης. Η συνεργασία δομείται σε ένα βασικό επίπεδο, στο πλαίσιο της εξυπηρέτησης κάποιου αιτήματος, ενώ η ιδέα της ύπαρξης μιας ευρωπαϊκής διάστασης συνεργασίας, χαρακτηρίζεται ανεφάρμοστο. Η συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών επισημαίνεται ανεδαφική, ενώ η ύπαρξη ενός δικτύου εθελοντισμού προϋποθέτει την αφομοίωσή του στο πλαίσιο ενός οργανωμένου στρατηγικού σχεδιασμού, είτε σε κεντρικό είτε τοπικό επίπεδο.

Αποτελεί, πάντως, γενική παραδοχή ότι το ΚΚ του δήμου Κορινθίων εξυπηρετεί ικανοποιητικά το ρόλο του, ως «front desk», για πληροφόρηση και διασύνδεση των εν δυνάμει ωφελούμενων με υπηρεσίες, προγράμματα και δομές, που παρέχονται σε κάθε επίπεδο. Προς επίτευξη αυτού, καλείται και επιχειρεί να έχει όσο το δυνατόν πιο ουσιαστική και ποιοτική συνεργασία, τόσο σε υπηρεσιακό πλαίσιο με τις λοιπές υπηρεσίες του δήμου όσο και με φορείς, δημόσιους ή μη, που ασχολούνται με ζητήματα κοινωνικής προστασίας και ενίσχυσης της κοινωνικής ένταξης σε επιμέρους ομάδες στόχου.

6.4. Προβλήματα και Ελλείψεις που Διαπιστώθηκαν στο Σχεδιασμό και τη Λειτουργία του Κέντρου Κοινότητας.

Η λειτουργία του ΚΚ στο δήμο Κορινθίων έχει λάβει θετικό πρόσημο, ως πρώτο σημείο επαφής του πολίτη, αλλά ταυτόχρονα έχει αναδείξει σημαντικές δυσκολίες και προβλήματα στο μηχανισμό του. Το εργατικό δυναμικό της δομής απασχολείται, σχεδόν, μονοπωλιακά στην ικανοποίηση της επιδοματικής πολιτικής,

περιορίζοντας τόσο την παροχή συμπληρωματικών υπηρεσιών κοινωνικής ένταξης όσο και τη δραστηριοποίηση σε ζητήματα (επανα)σχεδιασμού κοινωνικών δράσεων, κάθε διάστασης.

«Τις περισσότερες φορές απλά γίνεται η διαδικασία η διοικητική για να πάρουν το επίδομα (οι ωφελούμενοι) που δικαιούνται και μετά φεύγουν. Λίγες είναι οι φορές που προσφέρεται το κάτι παραπάνω» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

«Συνδυαστικά με το επίδομα αλλάζει και η προσέγγιση, διότι έχουμε την κατάλληλη εκπαίδευση, ώστε να εξυπηρετήσουμε και να ενημερώσουμε τον πολίτη και κυρίως τις ευπαθείς ομάδες. Σίγουρα προσδίδεται μια άλλη διάσταση, πιο ανθρώπινη και εξατομικευμένη και παρέχεται η κατάλληλη πληροφορία. Επομένως, η διασύνδεση και η ενημέρωση συμβάλλουν θετικά....Ωστόσο, δε θα έπρεπε να υποκαθιστά εξ' ολοκλήρου την κοινωνική υπηρεσία του δήμου στην επιδοματική πολιτική, θα έπρεπε να υπάρχει οριοθέτηση, ώστε να μπορέσουμε να προσφέρουμε το κάτι παραπάνω στον πολίτη» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

«Υπάρχουν θετικές αλλαγές στην εξυπηρέτηση των πολιτών και κυρίως ότι υπάρχει μια συνέχεια και συνέπεια και φυσικά η ποιοτική διαφορά, που έχει έρθει με το ΚΚ, σχετίζεται με την καλύτερη ενημέρωση και υποστήριξη. Έχει όμως κενά σε επίπεδο καλύτερου προγραμματισμού, για να επιτυγχάνεται η εξατομίκευση των αναγκών του κάθε πολίτη αλλά και σε οικονομικό επίπεδο για την παροχή παράλληλων δράσεων. Έχει δηλαδή αρκετά οργανωτικά ζητήματα» (Συνεντευξιαζόμενος 7).

«Είναι αρκετά συνδεδεμένο με το Ε.Ε.Ε. ενώ θα μπορούσε να είναι, εν τοις πράγμασι, ένα πιο ολοκληρωμένο "project" το οποίο θα παρέχει μια πιο ολοκληρωμένη παρέμβαση» (Συνεντευξιαζόμενος 8).

«Θεωρώ ότι υστερούμε πάρα πολύ στο κομμάτι των δράσεων ευαισθητοποίησης, πρόληψης και κοινωνικής ένταξης, απενεργοποιώντας ουσιαστικά τον απώτερο στόχο της δομής για την καταπολέμηση της φτώχειας» (Συνεντευξιαζόμενη 2)

Επισημάνθηκε η ανάγκη στελέχωσης του ΚΚ με πρόσθετες εξειδικευμένες ειδικότητες, τόσο για την αποδοτικότερη εξυπηρέτηση των ωφελούμενων για την ένταξή τους σε προνοιακά επιδόματα, όσο και την παροχή υπηρεσιών, που θα συμβάλλουν στην ουσιαστική ενσωμάτωση των ατόμων. Αναγνωρίζεται, δε, ότι η λειτουργία της δομής θα ήταν πιο καρποφόρα, έχοντας περισσότερο αυτόνομο χαρακτήρα, ως μια αυτόνομη κοινωνική υπηρεσία. Αναγκαιότητες, φυσικά, άμεσα συναρτώμενες με την πρόβλεψη ενός οργανωμένου μακροχρόνιου σχεδιασμού για τη βιωσιμότητα της δομής μετά το τέλος της συγχρηματοδότησης.

«Σίγουρα χρειάζεται περισσότερο προσωπικό και μάλιστα εξειδικευμένο, για να επιτυγχάνεται μια σφαιρική κάλυψη και σίγουρα χρειάζονται βελτιώσεις στη λειτουργία, για να μπορέσει να συντονίζει οποιοδήποτε εξατομικευμένο σχέδιο δράσης. Αλλά θα πρέπει να μιλάμε για έναν οργανωμένο σχεδιασμό, ώστε να είναι μια δομή που ήρθε για να μείνει και όχι απλά να τελειώσει όταν λήξει η χρηματοδότηση από το ΕΚΤ» (Συνεντευξιαζόμενη 4).

«Νομίζω ότι θα ήταν πολύ σημαντικό το ΚΚ να είναι αυτόνομο και να μην εξαρτάται τόσο από την κοινωνική υπηρεσία του δήμου και ως προς το αντικείμενο, γιατί τώρα υπάρχει αρκετή αλληλοεπικάλυψη, κυρίως, στο διοικητικό και ως προς τους πόρους, τουλάχιστον αυτούς που διαθέτει από το ΕΣΠΑ και για όσο αυτό διαρκέσει, για την αξιοποίησή τους» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

«Το βασικότερο είναι ότι θα έπρεπε να λειτουργεί, ως μια σταθερή αυτόνομη υπηρεσία μέσα στην κοινωνική υπηρεσία του δήμου και όχι να λειτουργεί υπό τη μορφή, για άλλη μια φορά, ενός προγράμματος επιδοτούμενου...Και να υπάρχει η πρόβλεψη τόσο για μονιμότητα των υπαλλήλων, γιατί αναπτύσσουν μια σχέση εμπιστοσύνης με τον πολίτη, όσο και για ενίσχυση με επιπλέον ειδικότητες, για παροχή ουσιαστικών υπηρεσιών » (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Ως προς τη διαδικασία που τηρείται για την αποτύπωση των όποιων προβλημάτων και ελλείψεων του ΚΚ, είτε σε επίπεδο σχεδιασμού είτε σε επίπεδο λειτουργίας, έχει συγκροτηθεί σχετικό συλλογικό όργανο, το οποίο παρακολουθεί και πιστοποιεί το φυσικό αντικείμενο της δομής, μέσω των μηνιαίων και εξαμηνιαίων εκθέσεων των στελεχών. Κάτι βέβαια, που σύμφωνα με τους ερωτώμενους, αποτελεί μια απλή τυπική διαδικασία για να ελέγχεται από το ΕΣΠΑ, χωρίς να συμβάλλει διορθωτικά στη λειτουργία της δομής.

«Επειδή εντάσσεται στο ΕΣΠΑ, το έργο έχει κάποια παραδοτέα κάθε μήνα, τα οποία εγκρίνονται αντίστοιχα από μια επιτροπή παραλαβής και παρακολούθησης του συγχρηματοδοτούμενου έργου και περαιτέρω συζητούνται τα όποια προβλήματα σχεδιασμού και λειτουργίας της δομής. Δεν έχω δει, όμως, να επιλύεται κάτι καθώς νομίζω, ότι εστιάζουν στην επίτευξη των ποσοτικών δεικτών που ορίζει η Ε.Ε. και έτσι εξακολουθεί να υπάρχει αυτός ο εγκλωβισμός στο γραφειοκρατικό σκέλος των αρμοδιοτήτων των στελεχών και όχι στις εν δυνάμει υπηρεσίες που προβλέπονται...Γιατί προφανώς και ο δήμος δεν έχει τους πόρους να λάβει παραπάνω πρωτοβουλίες στο κομμάτι αυτό, των δευτερευουσών υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

«Ανά τακτά χρονικά διαστήματα συγκροτείται η κοινή επιτροπή παρακολούθησης και πιστοποίησης του φυσικού αντικείμενου του έργου με εκπροσώπους του ίδιου του δήμου, των όμορων δήμων και της Περιφέρειας,

συντάσσεται ένα πρακτικό και συζητούνται οι ελλείψεις και αδυναμίες της δομής. Αλλά στην πράξη δεν έχει γίνει κάτι, είναι απλά τυπικό» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

Αυτό που επισημάνθηκε, εντόνως, είναι ότι πρόκειται για μια δομή με απώτερη επιδίωξη την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω της αξιοποίησης ενός ολοκληρωμένου φάσματος δυνατοτήτων. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να αναθεωρηθεί ο χαρακτήρας και η στοχοθεσία του ΚΚ και να δρομολογηθούν διακριτές κατευθύνσεις από το κεντρικό κράτος, υπό το πρίσμα της συνεργασίας με κάθε επίπεδο διακυβέρνησης, προκειμένου να διαμορφωθούν πολιτικές και παροχές προς επίτευξη του εν λόγω σκοπού.

«Σίγουρα το κράτος έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στον επανασχεδιασμό του ΚΚ και κυρίως στο να ενισχύσει και να ενθαρρύνει περισσότερες κοινωνικές παρεμβάσεις κοινωνικής ενσωμάτωσης και όχι απλά να ασκεί επιδοματική πολιτική. Σε συνεργασία, βέβαια, με τα πιο κάτω επίπεδα, το περιφερειακό, το τοπικό και φυσικά τα στελέχη της δομής, γιατί οι τελευταίοι είναι που, πραγματικά, λειτουργούν τη δομή και έχουν μια πιο άμεση εικόνα των όποιων αδυναμιών και ελλείψεων» (Συνεντευξιαζόμενη 10).

«Πρέπει να εμπλέκονται όλοι αυτοί στη διαδικασία επίλυσης αδυναμιών, επανασχεδιασμού και διορθωτικών παρεμβάσεων και να ακούγεται η άποψη και φωνή των στελεχών του ΚΚ, σε δεύτερο επίπεδο του δήμου αλλά και της περιφέρειας, γιατί ειδικά το ΚΚ έρχεται σε άμεση επαφή και αποτελούν το πρώτο σημείο αναφοράς για τις ανάγκες του πολίτη» (Συνεντευξιαζόμενη 12).

Ανακεφαλαιώνοντας, η λειτουργία του ΚΚ έχει δώσει κάποια θετικά στοιχεία ως πρωτοβάθμια κοινωνική υπηρεσία, κυρίως, σε σχέση με την προνοιακή επιδοματική ένταξη των ωφελούμενων και την εδραίωσή του, ως το πρώτο σημείο

επαφής του πολίτη. Απαραίτητη κρίνεται η ενδυνάμωσή του σε ζητήματα οργανωτικά, λειτουργικά και αυτονομίας, για ολιστική προσέγγιση στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και υιοθέτηση συνεργατικών δράσεων και πρωτοβουλιών σε κάθε επίπεδο διακυβέρνησης, βασισμένων σε συστηματική έρευνα και μελέτες. Σε γενικές γραμμές, επισημάνθηκε η σπουδαιότητα του έργου που προσφέρει και η αναγκαιότητα να παραμείνει και με κάποιο τρόπο να ενσωματωθεί, ως αυτόνομη υπηρεσία εντός της κοινωνικής υπηρεσίας του δήμου. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται:

«Η σκέψη για τη δημιουργία μιας τέτοιας δομής είναι πολύ σωστή και χρήσιμη, γιατί επιτυγχάνεται μια αμεσότητα του πολίτη με την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και έμμεσα με το ίδιο το κράτος» (Συνεντευξιαζόμενη 1).

« Πρέπει να παραμείνει ως δομή, γιατί έχει έναν άλλο χαρακτήρα, σε σύγκριση με τις παραδοσιακές κοινωνικές υπηρεσίες, καθώς μπορεί να παρέχει το κάτι επιπλέον και πιο ουσιαστικό» (Συνεντευξιαζόμενη 6).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Συμπεράσματα

Η παρουσία της τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής συμπορεύεται με τις εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές, καθιστώντας εμφανή το βαθμό εξάρτησης και το επίπεδο αυτονομίας της.

Η εντεινόμενη δραστηριοποίηση και ανάληψη πρωτοβουλιών τοπικής μορφής, συναρτάται του ειδικού ρόλου που αναλαμβάνει η αυτοδιοίκηση από το εκάστοτε κράτος και αντικατοπτρίζεται στις προωθούμενες κοινωνικές πολιτικές και παρεμβάσεις, στοχεύοντας σε αναβάθμιση του ρόλου της και ανάδειξή της σε βασικό πυρήνα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Για πολλούς, η τοπική αυτοδιοίκηση εμφανίζεται, ως η καταλληλότερη απάντηση για την κάλυψη των νέων σύνθετων κοινωνικών αναγκών σε τοπικό επίπεδο (Künzel, 2012). Ταυτόχρονα, αναγνωρίζεται

και ενισχύεται σε υπερεθνικό επίπεδο, για επιδίωξη της εδαφικής συνοχής σωρευτικά με την οικονομική και κοινωνική και επίτευξη των τιθέμενων στόχων από την Ε.Ε., για αποτελεσματικότερη κάλυψη των υποφαινόμενων αναγκών (ΣΛΕΕ, άρθρα 174-178). Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται και οι ευρύτερες πολιτικές για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, προκειμένου να αναπτυχθούν κατάλληλοι τοπικοί μηχανισμοί προστασίας, όπως αποτελεί και περίπτωση των ΚΚ.

Η αυτοδιοίκηση προσανατολίζεται σε δράσεις και παρεμβάσεις, σύμφωνες με τον ευρύτερο σχεδιασμό της εθνικής πολιτικής, καθώς πηγή χρηματοδότησής τους είναι είτε οι εθνικοί είτε οι κοινοτικοί πόροι ελεγχόμενοι από το κεντρικό κράτος μειώνοντας, έτσι, οποιαδήποτε πιθανότητα για τοπικό κοινωνικό σχεδιασμό και πρωτοβουλία. Η εν λόγω διαπίστωση επαληθεύεται από την παρούσα έρευνα, καθώς επιβεβαιώνει ότι η αυτοδιοίκηση λειτουργεί απλά, ως ένα διαμεσολαβητικό εργαλείο αποτελεσματικής υλοποίησης των εθνικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. Αντίστοιχα, αδυνατεί να συνθέσει έναν οργανωμένο μηχανισμό ολιστικής προσέγγισης των εξατομικευμένων τοπικών αναγκών, τόσο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων όσο και για ουσιαστική συνδρομή στη σύλληψη και χάραξη πολιτικών για σύνθετες δράσεις και παρεμβάσεις σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο.

Το γεγονός, δε, ότι η πλειονότητα των δράσεων της στηρίζεται στα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία, επαληθεύει ότι η άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε επίπεδο αυτοδιοίκησης θεμελιώνεται σε μια σχέση οικονομικής εξάρτησης από τις υπερεθνικές πολιτικές και το αντίστοιχο πλαίσιο προϋποθέσεων που θέτουν. Σε γενικές γραμμές, αποτυπώθηκε το πόσο βαθιά έχει «εκπαιδευτεί» ο αυτοδιοικητικός θεσμός στην «εκμετάλλευση» εργαλείων, που εμφανίζονται ανά καιρούς στη διάθεσή του, αδυνατώντας να ανταποκριθεί ο ίδιος με ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους

στην αξιοποίηση ενός ολιστικού φάσματος δυνατοτήτων και λειτουργώντας ως μια τοπική «ομπρέλα» παροχής υπηρεσιών, δυνάμενη να αφουγκραστεί ικανοποιητικά τις κοινωνικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας.

Κινητήριοι άξονες της δράσης της κοινωνικής πολιτικής είναι το σύστημα κοινωνικής προστασίας. Η εξελισσόμενη πορεία των κοινωνιών και η ανάδειξη νέων κοινωνικών «εξαρτήσεων» οδήγησε στην προώθηση ενός εύρους δράσεων τοπικού και μη χαρακτήρα, παροχής κατάλληλων στοχευμένων υπηρεσιών, ενίσχυσης καθολικών και ταυτόχρονης προώθησης ενεργητικών πολιτικών. (Esping-Andersen 2002, Taylor-Gooby 2005, Armingeon and Bonoli 2006 όπ. αναφ. στο Toots & Bachmann, 2010). Έτσι, το σύστημα κοινωνικής προστασίας εμπλουτίστηκε με ένα μείγμα καθολικής κάλυψης των βασικών αναγκών, με τη μορφή της εθνικής κατοχύρωσης ενός ελάχιστου εισοδήματος και της επιλεκτικής τοπικής εξειδικευμένης παρέμβασης. Το τελευταίο εκφράστηκε, μέσω της παροχής και υλοποίησης υπηρεσιών και προγραμμάτων και της προώθησης των κατάλληλων προϋποθέσεων για κοινωνική (επαν)ένταξη, κυρίως, του περιθωριοποιημένου πληθυσμού (Σκαμνάκης, 2020, Deacon, 1992), υπό τη συγκρότηση αντίστοιχων δομών και με ουσιαστικό στόχο τη σταδιακή απομάκρυνση της αποκλειστικής εφαρμογής τυπικών κατασταλτικών μέτρων και συντήρησης μιας κοινωνικής παθογένειας (Petmesidou & Gullen, 2014).

Εντούτοις, από την έρευνα αποδείχθηκε, ότι δεν επετεύχθη ο ανωτέρω στόχος. Συγκεκριμένα, το πλαίσιο των υπηρεσιών της αυτοδιοίκησης, μέσω της λειτουργίας ΚΚ, το οποίο ενσωματώνει τόσο την οικονομική ενίσχυση όσο και παροχή διευρυσμένων υπηρεσιών για την ενεργοποίηση και κοινωνική ένταξη των πολιτών, εναρμονίστηκε με τις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες, όπως αυτές προσανατολίστηκαν στην ικανοποίηση της επιδοματικής πολιτικής. Ο συσχετισμός

της λειτουργίας του ΚΚ, στην περίπτωση μας, με την επιδοματική κοινωνική πολιτική κατέστησε αναιμικό το φάσμα των δυνατοτήτων του, για υλοποίηση ενεργητικών κοινωνικών πολιτικών. Επιβεβαιώνονται, συνεπώς, οι ασκούμενες κριτικές για το νέο κοινωνικό ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης, περί περιορισμένης δράσης της αποκλειστικά σε θέματα προγραμματισμού, διαχείρισης και διανομής και ενισχύονται, αντίστοιχα, πεποιθήσεις ότι η κοινωνική πολιτική συνεχίζει να λειτουργεί, ευρωπαϊκά και εθνικά, επικουρικά της αγοράς και αποκλειστικά για τη διαχείριση των όποιων αδυναμιών της (Κοντιάδης & Τσέκος, 2008).

Οι αυτοδιοικητικοί θεσμοί έχουν όλα τα εχέγγυα για αποτελεσματικές δράσεις, καθώς επικοινωνούν την άμεση φωνή των τοπικών αναγκών. Προωθήθηκε η συμμετοχικότητα, διαβούλευση και αποκέντρωση, για να εμπλουτιστούν οι εισροές στη χάραξη και διαμόρφωση κοινωνικών πολιτικών, καθιστώντας την τοπική αυτοδιοίκηση ικανό συνεργατικό «παίκτη» στο σχεδιασμό και υλοποίησή τους, για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του κοινωνικού ιστού (Μπιτσάνης & Τσέκος, 2008). Η κατεύθυνση αυτή τροφοδοτήθηκε από την εμφάνιση του ρεύματος του προνοιακού πλουραλισμού, σε συνδυασμό με τις αναδυόμενες προκλήσεις από τις οικονομίες της αγοράς και επιχειρήθηκε η σύνθεση ενός κοινού πλαισίου συνεργασίας, μεταξύ διαφόρων επιπέδων και θεσμών, για πιο παραγωγικές υπηρεσίες εξυπηρέτησης των κοινωνικών ζητημάτων (Hatch & Mocroft, 1983, όπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2020). Ταυτόχρονα, σηματοδότησε την αρχή για επιδράσεις στη σύλληψη και χάραξη πολιτικών για σύνθετες δράσεις και παρεμβάσεις, μέσω της συνεργατικής δικτύωσης και διασύνδεσης των επιμέρους μορφών οργάνωσης και παροχής υπηρεσιών (Σπανός, 1999, όπ. αναφ. στο Κοντιάδης, 2006, Θελερίτη, 2008).

Η παρουσία μιας διευρυμένης δομής, σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως τα ΚΚ, με ένα τόσο δυναμικό πλαίσιο δυνατοτήτων δημιούργησε μεγάλες προσδοκίες

να ανταπεξέλθει στα ανωτέρω και να επιτύχει τη συνοχή ενός ολιστικού πλέγματος κοινωνικών υπηρεσιών/παροχών και δομών, υπό τη μορφή ενός ολοκληρωμένου συστήματος, διαχειριζόμενου από αυτά και παρέχοντας υπηρεσίες μιας στάσης (ΕΣΚΕ, 2014). Με αυτόν τον τρόπο, θα ήταν εφικτή η διαχείριση οποιουδήποτε φαινομένου αλληλοεπικάλυψης καθολικών προγραμμάτων, χαμηλής αποδοτικότητας και αποσπασματικότητας υλοποιούμενων δράσεων, έλλειψης συνεργασίας καθώς και ανάπτυξης τοπικών παρεμβάσεων, ικανές να τροφοδοτούν «τοπικά δικαιώματα», υπονομεύοντας ακόμα και ρυθμίσεις καθολικού χαρακτήρα (Garcia, 2006, Trydegard, 2010, όπ. αναφ. στο Σκαμνάκης, 2017).

Παρόλα αυτά, η δυνατότητα της τοπικής διάστασης, όπως αντανακλάται στην παρούσα μελέτη, για χάραξη και διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής παρέμεινε ανεκμετάλλευτη, επαληθεύοντας τη βαθιά σχέση εξάρτησής της, υπό το πλαίσιο προϋποθέσεων που θέτει το κεντρικό κράτος για τη λειτουργία της αυτοδιοίκησης γενικότερα και του ΚΚ ειδικότερα. Ακόμα περισσότερο, αποδείχθηκε ότι η οποιοδήποτε ύπαρξη συνεργατικού πλαισίου στηρίζεται σε μια άτυπη και αποσπασματική διασύνδεση και συνεργασία και όχι σε μια συστηματική παρέμβαση και ανάπτυξη κατάλληλων μηχανισμών και εργαλείων δικτύωσης. Συγκεκριμένα, στη μελέτη μας προέκυψε ότι, η όποια συνεργασία σε τοπικό επίπεδο περιορίστηκε σε ένα βασικό πλαίσιο εξυπηρέτησης των αιτημάτων των πολιτών, ενώ η συνεργασία με επιμέρους θεσμούς (π.χ. κοινωνία των πολιτών) και επίπεδα (π.χ. Ε.Ε.) αποδείχθηκε ανεδάφικη και ουτοπική αντίστοιχα. Ως εκ τούτου, παρουσιάζεται αδρανής μια τόσο σημαντική λειτουργική παράμετρος των ΚΚ, ως ενισχυτική του ρόλου της αυτοδιοίκησης, για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος κοινωνικής προστασίας, αποδιδόμενη στην απουσία ενός σωστά οργανωμένου στρατηγικού σχεδιασμού, τόσο σε εθνικό όσο και τοπικό επίπεδο.

Η τοπική αυτοδιοίκηση, ουσιαστικά, έχει έναν επικουρικό χαρακτήρα και πλαισιώνει την αποτελεσματικότητα των εθνικών πολιτικών, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για εναρμόνιση και ανταπόκριση σε τοπικό επίπεδο. Έτσι, ενδυναμώνει το ρόλο της αλλά, συγχρόνως, αναιρεί απόψεις ότι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και αξιολόγηση των κοινωνικών πολιτικών αποτελούν άρρηκτα συνδεδεμένες διαδικασίες παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και όχι ιεραρχικά και λειτουργικά διαιρεμένα βήματα (Pestoff, 2008, όπ. αναφ. στο Künzel, 2012). Επαληθεύεται μια τάση αποκέντρωσης και δράσης της σε θέματα προγραμματισμού και διαχείρισης κοινωνικών παροχών και όχι μιας ουσιαστικής κατεύθυνσης, για διαμόρφωση τοπικής κοινωνικής πολιτικής. Δρα στο χωρικό πλαίσιο ευθύνης της υλοποιώντας κοινωνικές πολιτικές για αντιμετώπιση της οικονομικής και όχι της κοινωνικής ανισότητας, καθοδηγούμενη από τη στοχοθεσία και τις κατευθύνσεις του κεντρικού κράτους. Επικυρώνεται, επομένως, ο ρόλος του κεντρικού κράτους ως ο βασικός ρυθμιστής, οι υπερεθνικοί θεσμοί το υποστηρικτικό εργαλείο των εθνικών πολιτικών και η τοπική αυτοδιοίκηση ο επικουρικός διαμορφωτής και διαμεσολαβητής των εθνικών και υπερεθνικών προταγμάτων.

Απαντώντας στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα, για την αναγκαιότητα δημιουργίας ΚΚ στο δήμο Κορινθίων, επαληθεύτηκε ότι πρόκειται για μια δομή σχεδιασμένη με εθνική πρωτοβουλία, τροφοδοτούμενη από κοινοτικές χρηματοδοτήσεις και με τελικό υπεύθυνο το δήμο, ως φορέα υλοποίησης. Αποτέλεσε την κατάλληλη απάντηση στις αυξανόμενες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, ως απόρροια της κοινωνικοοικονομικής κρίσης, ενώ συνέβαλε ικανοποιητικά στην αρτιότερη οργάνωση των δομών, υπηρεσιών και παροχών κοινωνικής προστασίας της περιοχής. Λειτουργήσε συμπληρωματικά, για να καλύψει κενά και ελλείψεις της κοινωνικής υπηρεσίας του δήμου στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής και

πρωταγωνιστικά στο να αναδειχθεί, ως ένα τοπικό σημείο αναφοράς ανταποκρινόμενο πιο ολιστικά στις απαιτήσεις της εποχής. Για να το πετύχει, δε, αυτό αξιοποιήθηκε ένα αξιόλογο, εξειδικευμένο, επιστημονικό δυναμικό για την καλύτερη εξατομικευμένη προσέγγιση στις επιμέρους ανάγκες των πολιτών.

Σε απάντηση του δεύτερου ερωτήματος, για το αν επιτυγχάνεται μια ολιστική προσέγγιση των τοπικών αναγκών αναδείχθηκε ότι, η υποστήριξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού περιορίζεται στην άσκηση της επιδοματικής πολιτικής, ενώ καταβάλλεται φιλότιμη προσπάθεια για την παροχή ποιοτικότερων υπηρεσιών και δράσεων (πχ συμβουλευτική, εργασιακός προσανατολισμός, δράσεις ενσωμάτωσης), ώστε να επιτευχθεί η ενεργοποίηση και χειραφέτηση τους, προς μια αξιοπρεπή ζωή. Ελλείψεις και προβλήματα που εντοπίστηκαν, όπως η υποστελέχωση σε ειδικότητες και, φυσικά, ο αυξημένος φόρτος των στελεχών στην άσκηση της επιδοματικής πολιτικής, οδήγησε στην ανεπαρκή λειτουργία της δομής στο πλήρες φάσμα των δυνατοτήτων της αλλά και την ανεκμετάλλευτη συμμετοχή της στη χάραξη κοινωνικής πολιτικής, ως κομμάτι της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο περιορισμός της δράσης του ΚΚ στην επιδοματική πολιτική, σε συνδυασμό με την εξάρτησή του από τη διοικητική, οργανωτική και οικονομική εποπτεία του δήμου, κατέστησε αναιμικό το πλέγμα των λοιπών υπηρεσιών και δράσεων τοπικού χαρακτήρα, στερώντας ακόμα και την αυτόνομη κοινωνική δράση του, μέσω της αξιοποίησης των ευρωπαϊκών κονδυλίων.

Αναφορικά με την ύπαρξη ενός οργανωμένου σχεδίου δικτύωσης, για την ενίσχυση του ρόλου του ΚΚ, ως συντονιστικού οργάνου διαμεσολάβησης, αρωγής και οργάνωσης σε ζητήματα κοινωνικού χαρακτήρα αποδείχθηκε ότι, αιμοδοτείται αλλά και τροφοδοτεί τον ίδιο το δήμο με μια άτυπη, οικειοθελή ή μη, ανίχνευση και καταγραφή των υπηρεσιών και δομών που παρέχουν αντίστοιχες υπηρεσίες. Η

απουσία ενός οργανωμένου μηχανισμού συντονισμού των υπηρεσιών ή κάποιου εργαλείου δικτύωσης είναι αισθητή και δεν υπάρχει μελλοντική προσδοκία για την επίτευξη ενός τέτοιου στόχου. Οι συνεργασίες με τις επιμέρους υπηρεσίες και δομές έχουν εδραιωθεί σε ένα αξιοπρεπές επίπεδο, στο πλαίσιο της εξυπηρέτησης κάποιου αιτήματος, ενώ η ιδέα της ύπαρξης μιας ευρωπαϊκής διάστασης συνεργασίας, με απώτερο στόχο τον επαναπροσδιορισμό των πολιτών σε ενεργούς δρώντες, φαντάζει κάτι εντελώς ουτοπικό. Η συνεργασία με τον τρίτο τομέα, αν και έχει όλα τα εφόδια για περιορισμό διασποράς πόρων και παροχής μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης στα τοπικά κοινωνικά ζητήματα, χαρακτηρίστηκε ανεδαφική και προϋποθέτει το σχεδιασμό ενός στρατηγικού πλαισίου σε κεντρικό ή τοπικό επίπεδο.

Τέλος, σε απάντηση του τρίτου ερευνητικού ερωτήματος, για τη συνολικότερη αποτίμηση της αποτελεσματικότητας του έργου που επιτελεί η δομή προκύπτει ότι, αν και εξυπηρετείται ικανοποιητικά ο ρόλος της, ως «one stop shop», για την πληροφόρηση, διασύνδεση και παραπομπή των ωφελούμενων με υπηρεσίες, προγράμματα και δομές που παρέχονται, εντούτοις, απουσιάζει η οργάνωσή του, ως συντονιστικού οργάνου, για συστηματικότερη ανάγνωση των τοπικών αναγκών. Η λειτουργία του ΚΚ έχει δώσει αρκετά θετικά στοιχεία, ως πρωτοβάθμια κοινωνική υπηρεσία, σε σχέση με την επιδοματική ένταξη των ωφελούμενων και την εδραίωσή του, ως πρώτο σημείο επαφής του πολίτη. Αντίστοιχα, οι όποιες αδυναμίες εστιάζουν σε ενδυνάμωση επί ζητημάτων οργανωτικών, λειτουργικών, αυτονομίας, συνέπειας και συνέχειας παροχής υπηρεσιών και υιοθέτησης πολυεπίπεδων συνεργατικών δράσεων και πρωτοβουλιών, βασισμένων σε συστηματική έρευνα και μελέτες.

Η συνέχιση της λειτουργίας του κρίνεται αναγκαία, τόσο από την τοπική αυτοδιοίκηση όσο και από τη θετική ανατροφοδότηση, που εισπράττει από την τοπική κοινωνία. Χρειάζεται περισσότερος χρόνος και αρκετές διορθωτικές

παρεμβάσεις, για να διαδραματίσει έναν ουσιαστικό ρόλο στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής τοπικής εμβέλειας. Μέχρι τώρα αποδεικνύεται ότι, η στοχοθεσία του δεν έχει επιτευχθεί ικανοποιητικά σε όλο το πλέγμα των αρμοδιοτήτων του. Αυτό έχει πολλές συνιστώσες, που οφείλονται τόσο σε επιμέρους οργανωτικά, διοικητικά και λειτουργικά προβλήματα τοπικής ευθύνης, όσο και σε αδυναμίες και ελλείψεις που εντοπίζονται σε επίπεδο κεντρικής στοχοθεσίας και στρατηγικής. Και σε κάθε περίπτωση, δε γίνεται να μη συνεκτιμηθεί στα ανωτέρω, η μεταβλητή ενός μακροπρόθεσμου (επαν)σχεδιασμού, για τη βιωσιμότητα τέτοιων κοινωνικών δομών με αντίστοιχη οικονομική πρόβλεψη κάλυψής τους. Μόνο έτσι δύναται να τεκμηριωθούν επιστημονικές απόψεις, που επισημαίνουν τη σπουδαιότητα μιας δυναμικής παρουσίας «ενός συνεκτικού οράματος κοινωνικής πολιτικής» με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό δυνάμενο να επιτευχθεί, μέσω κατάλληλου κοινωνικού σχεδιασμού και ολοκληρωμένης στρατηγικής, ώστε να συντελέσουν, εμπράκτως, οι αυτοδιοικητικοί θεσμοί συστατικό κρίκο της ευρύτερης αλυσίδας της κοινωνικής πολιτικής (Κοντιάδης & Τσέκος, 2008^α) .

Μέχρι στιγμής, η προσπάθεια που επιχειρήθηκε μεταξύ κράτους και αυτοδιοίκησης, μέσω της λειτουργίας ΚΚ, για μια οργανωμένη στρατηγική και συντονισμένη παρέμβαση, με φιλοδοξία τη σταδιακή «άμβλυνση» της εξάρτησης του πληθυσμού από τις κεντρικές πολιτικές επιδοματικού χαρακτήρα και την αντίστοιχη μεγιστοποίηση της αυτοδιάθεσης, αποδείχθηκε αλυσιτελής. Τα ΚΚ είναι μια σημαντική πρωτοβουλία, με επιμέρους εκφάνσεις και δυνατότητες, στην υλοποίηση κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Η λειτουργία τους περιορίζεται στο υποχρεωτικά οριοθετημένο εθνικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων και, σαφώς, κρίνεται απαραίτητη η αναθεώρηση και ο επαναπροσδιορισμός της στοχοθεσίας τους. Προς το παρόν λειτουργούν για όσο χρονικό διάστημα συνεχίζουν να εντάσσονται στις

επόμενες προγραμματικές περιόδους, εξαρτώμενα από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα. Η απουσία ενός πιο μακροχρόνιου στρατηγικού πλάνου, είτε για την ένταξη του κόστους λειτουργίας της δομής στον προϋπολογισμό των δήμων είτε για την κάλυψη από εθνικούς πόρους, σίγουρα θέτει υπό αμφισβήτηση τη βιωσιμότητα του έργου, υιοθετώντας περισσότερο το χαρακτήρα ενός προσωρινού «εργαλείου» εκμετάλλευσης από την εκάστοτε εθνική και τοπική αυτοδιοίκηση.

Ολοκληρώνοντας προκύπτει ότι, οι δυνατότητες και οι αντοχές των Κέντρων Κοινότητας είναι ακόμη υπό δοκιμασία και προσαρμόζονται πάντα στο πλαίσιο των υφιστάμενων πόρων. Προς το παρόν έχουν ενταχθεί στην επόμενη προγραμματική περίοδο και έχει προβλεφθεί, τόσο η διεύρυνση με επιπλέον ΚΚ σε δήμους όσο και με παραρτήματα και κινητές μονάδες σε διάφορους θύλακες φτώχειας. Ίσως, επομένως, θα έχει ενδιαφέρον να μελετηθούν στο μέλλον εκτενέστερα, σε επίπεδο Περιφέρειας, τόσο με ποσοτικά όσο και με ποιοτικά μεθοδολογικά εργαλεία για να διαπιστωθεί, αν όντως έχει επιτευχθεί ένας επαναπροσδιορισμός της εθνικής στρατηγικής και στοχοθεσίας, προς μια πιο ουσιαστική προώθηση ενεργούς κρατικής πολιτικής και ενδυνάμωσης της ιδιότητας του πολίτη.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Berkel R.V.& Valkenburg B., (2007). “The Individualization of Activation Services in Context” in Berkel R.V.& Valkenburg B., (eds), *Making it Personal: Individualizing Activation Services in the EU*. University of Bristol: The Policy Press.

Commission of the EC (2008). Commission Recommendation of the 3 October 2008 on the active inclusion of people excluded from the labour market. Brussels: Commission.

Council of Europe, (2000). The role of the local authorities in the field of local social services. Conference of European ministers responsible for local government. 12th session, Istanbul (Turkey), 6-7 April. Διαθέσιμο στο: https://books.google.gr/books?id=mPqlr7XelbkC&printsec=frontcover&hl=el&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=one_page&q&f=false

Deacon, B. (1992). *The New Eastern Europe: Social policy Past, Present and Future*. London: Sage.

Dean, H. (2006). *Social Policy*. Cambridge: Polity.

Ellison, N. (1999). “Beyond Universalism and Particularism: Rethinking Contemporary Welfare Theory”. *Critical Social Policy*. Vol. 19(1): 57–85. London: Sage.

Esping-Andersen, G. (1990). *Οι Τρεις Κόσμοι του Καπιταλισμού της Ευημερίας*. (Επιμ. Πετμεζίδου, Μ. 2006). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ferrera, M. (1996). “*The Southern Model of Welfare in Social Europe*”. *Journal of European Social Policy*, Vol. 6, No 1, pp 17-37.

Ferrera, M. (2005). “*The Boundaries of Welfare: European Integration and the New Spatial Politics of Social Protection*”. Oxford: Oxford University Press. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://openlibrary.org/search?mode>

George, V. & Wilding P. (1994). *Welfare and Ideology*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.

Hill, M. (1997). *Understanding Social Policy*. (5th ed.). Oxford: Blackwell Publishers.

Künzel, S. (2012). *The local dimension of active inclusion policy*. Journal of European Social Policy, Vol.22, Issue 1. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://doi.org/10.1177/0958928711425270> .

Marshall, T.H., (1950). “Citizenship and Social Class”, in Pierson C.- Castles F.G., (eds), *The Welfare State Reader*. (2th ed). Cambridge: Polity Press.

Mazey, S. – Richardson, J. (1997). “Conclusion: A European Policy Style?”, in Mazey S. – Richardson, J., (eds), *Lobbying in the European Community*. Oxford: University Press.

Mazey S. & Mitchell J. (1997). “Europe of the Regions: Territorial Interests and European Integration: The Scottish Experience”, in Mazey S. – Richardson, J., (eds), *Lobbying in the European Community*. Oxford: University Press.

Petmesidou M. & Guillén A.M. (2014). “Can the Welfare State as We Know It Survive? A View from the Crisis-Ridden South European Periphery”. *South European Society and Politics*, 19:3, 295-307. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://doi.org/10.1080/13608746.2014.950369> (20/12/22).

Rein M. and Rainwater L., (1986). *Public/Private Interplay in Social Protection: A Comparative Study*. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://openlibrary.org/search> (20/12/22).

Spicker, P. (1995). *Social Policy, Themes and Approaches*. London: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf.

Spicker, P. (2000). *The Welfare State: A general theory*. London: Sage Publications.

Thompson, S. – Hoggett, P. (1996). “Universalism, Selectivism and Particularism. Towards a Postmodern Social Policy”. *Critical Social Policy*, v.16, pp. 21-43.

Thomson, Strickland & Gamble. (2010). “*Crafting and executing strategy. The quest for competitive advantage: concepts and cases*”. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: https://openlibrary.org/books/OL23153077M/Crafting_and_executing_strategy

Titmuss, R.M. (1974). *Social Policy: An Introduction*. London: Allen & Unwin.

Titmuss, R.M. (1968). “Universalism Versus Selection” in Pierson C.- Castles F.G., (eds), *The Welfare State Reader*. (2thed). Cambridge: Polity Press.

Toots A. & Bachmann J. (2010). “*Contemporary Welfare Regimes in Baltic States: Adapting Post-Communist Conditions to Post-Modern Challenges*”. Studies of Transition States and Societies vol 2 / issue 2.

Virtanen P. & Stenvall J.(2014) “*The evolution of public services from co-production to co-creation and beyond*”. The International Journal of Leadership in Public Services. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο:

https://www.researchgate.net/publication/270798748_The_evolution_of_public_services_from_co-production_to_co-creation_and_beyond

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βενιέρης, Δ. (2015). *Κοινωνική Πολιτική, Έννοιες και Σχέσεις*. Αθήνα: Τόπος.

Βενιέρης, Δ. (2013). *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα. Το τέλος των όμνων*. Αθήνα: Τόπος.

Δήμος Κορινθίων. Υπ’ αριθμ. 2982/10-9-2019 Απόφαση Ένταξης της Πράξης με τίτλο «Συγκρότηση και λειτουργία Κέντρου Κοινότητας και Κινητής Μονάδας στο Δήμο Κορινθίων, με περιοχή ευθύνης την Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας » με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5045261 στο Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014 – 2020 & υπ’ αριθμ. 38144/29-10-2019 Απόφαση Υλοποίησης Με Ίδια Μέσα του Δήμου Κορινθίων (ΑΔΑ: ΨΦΧ6ΩΛ7-Ο93).

ΕΕΤΑΑ, (2016). Οδηγός Εφαρμογής και Λειτουργίας Κέντρων Κοινότητας. Διαθέσιμο στο: http://web3.eetaa.gr/kkoinotitas/odhgoi/odhgos_kentra-koinothtas.pdf

Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Κέντρου Κοινότητας Δήμου Κορινθίων.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. «Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής της 23.5.2014 για την έγκριση ορισμένων στοιχείων του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης με την Ελλάδα CCI 2014GR16M8PA001». Βρυξέλες: C(2014)3542/23.5.2014 (final). Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: https://www.espa.gr/elibrary/PA_Greece_adopted_23052014.pdf

Θελερίτη, Μ. (2008). Η κοινωνική πολιτική σε τοπικό επίπεδο στα σύγχρονα συμφραζόμενα. Στο: Θελερίτη Μ. (Επιμ.). *Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Προτάσεις για τη Διαμόρφωση ενός Νέου Μοντέλου*. Μέρος Β’(σελ. 36- 98). Διαθέσιμο στο: <https://www.eetaa.gr/ekdoseis/pdf/120.pdf>

Θελερίτη, Μ. & Σταμπουλής Μ. (2008). Νέα Δεδομένα και Προκλήσεις στο πλαίσιο της επόμενης Προγραμματικής Περιόδου. Στο: Θελερίτη Μ. (Επιμ.). *Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Προτάσεις για τη Διαμόρφωση ενός Νέου Μοντέλου*. Μέρος Γ (σελ. 102- 162). Διαθέσιμο στο: <https://www.eetaa.gr/ekdoseis/pdf/120.pdf>

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

Ιωσηφίδης, Θ. & Σπυριδάκης, Μ. (2006). *Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα: Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις και Ανάλυση Δεδομένων*. Αθήνα: Κριτική.

Κοντιάδης, Ξ. (2006), *Η δικτύωση των κοινωνικών υπηρεσιών και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη 2006, σελ. 49-66. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://www.researchgate.net/publication/301315360> (16/12/22).

Κοντιάδης Ξ.Ι. & Τσέκος Θ. Ν. (2008). *Η αναδιάρθρωση της κοινωνικής διοίκησης σε τοπικό επίπεδο*. Αθήνα: Παπαζήση.

Λαλιώτη, Β. (2018). *Όψεις Συγκριτικής Κοινωνικής Πολιτικής*. Αθήνα: Τόπος.

Ματσαγγάνης, Μ.(2011). *Η Κοινωνική Πολιτική σε Δύσκολους Καιρούς*. Αθήνα: Κριτική.

Πετμεζίδου, Μ. (2018). Τα Ευρωπαϊκά Κοινωνικά Κράτη μετά τη Μεγάλη Ύφεση. Στο: Δημουλάς Κ.-& Κουζής Γ. (Επιμ.). *Κρίση και Κοινωνική Πολιτική- Αδιέξοδα και Λύσεις*. (σελ. 21-43). Αθήνα: Τόπος.

Σακελλαρόπουλος, Θ. (1999). Αναζητώντας το Νέο Κοινωνικό Κράτος. Στο Θ. Σακελλαρόπουλος (επιμ.). *Η Μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Κράτους*. Τομ. Α' (σελ.23-67). Αθήνα: Κριτική.

Σακελλαρόπουλος, Θ. (2018). Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική σε ιστορική προοπτική. Στο: Θ. Σακελλαρόπουλος, Χ. Οικονόμου, Χ. Σκαμνάκης & Αγγελάκη Μ. (επιμ.). *Κοινωνική Πολιτική*. (σελ. 21-40). Αθήνα: Διόνικος.

Σκαμνάκης, Χρ., (2020). *Η Κοινωνική Πολιτική στην Αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Διόνικος.

Σκαμνάκης, Χρ. & Χάρδας Αν., (2017). Κοινωνική Πολιτική στο Τοπικό Επίπεδο, η υπό-κλιμάκωση της κοινωνικής προστασίας τα χρόνια της κρίσης. *Κοινωνική Πολιτική*. 7, 25–42. <https://doi.org/10.12681/sp.14167> .

Σκαμνάκης, Χρ., (2006). *Ο Ρόλος των Φορέων της Αυτοδιοίκησης στην Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής- Η περίπτωση των Φορέων της Αχαΐας*. Αθήνα: Gutenberg.

Στασινοπούλου, Ο. (1996). *Ζητήματα Σύγχρονης Κοινωνικής Πολιτικής- Από το Κράτος Πρόνοιας στον «Νέο» Προνοιακό Πλουραλισμό*. Αθήνα: Gutenberg.

Υπουργική Απόφαση ΦΕΚ Β'Δ14/15834/237/2019. Καθορισμός Προδιαγραφών Λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας.

ΦΕΚ Α/236/2016. Νόμος 4445/16.Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής.

ΦΕΚ Α/21/21-2-2016. Νόμος 4368/2016. Μέτρα για την Επιτάχυνση του Κυβερνητικού Έργου και άλλες διατάξεις.

ΦΕΚ Α' 87/7.6.2010. Νόμος 3852/2010. Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης.

Χλέπας Ν.-Κ. (2017). Π. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ - Δ. ΚΑΤΣΟΥΛΗ, *Οι Χάρτες και η Ευρώπη της Αυτοδιοίκησης*, έκδοση ΤΕΔΚΝΑ, Αθήνα 1995,206 σελ. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 6(2), 181–184. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.12681/hpsa.15286>

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/regional-policy_el (on line: 29/11/22)

https://eurlex.europa.eu/summary/chapter/regional_policy.html?root_default=SUM_1_CODED%3D26&%3Blocale=el&locale=el (on line: 29/11/22).

https://eurlex.europa.eu/summary/chapter/regional_policy.html?root_default=SUM_1_CODED%3D26&%3Blocale=el&locale=el (on line: 17/01/23).

<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:51995IR0136&from=EN> (on line: 21/01/23).

[https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/5/the-treaty-of-lisbon\(online:21/01/23\)](https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/5/the-treaty-of-lisbon(online:21/01/23)).

<https://www.kentrakoinotitas.gr/> (on line: 13/02/23).

<https://sites.google.com/site/5gymprojectb/koinonike-diktyose/orismos>.
(online:13/02/23).

<http://www.opengov.gr/minlab/wp-content/uploads/downloads/2021/06/Εθνική-Στρατηγική-για-την-Κοινωνική-Ένταξη-και-Μείωση-της-Φτώχειας.pdf> (on line: 13/02/23).

<https://www.espa.gr/el/Pages/eLibraryFS.aspx?item=2087> (on line: 13/02/23).